

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 38
11/2023
3. jún 2023

Cena 1,- €

Ludo Stur

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

O tom, že v slovenských médiách platí dvojaký meter, nemusím azda presvedčať nijakého čitateľa našich Slovenských národných novín. Je to realita súčasnej pokrivenej demokracie. Majitelia médií a, žiaľ, aj samotní novinári preferujú informácie, ktoré akýmkoľvek spôsobom oslabujú, zosmiešňujú alebo spochybňujú slovenský život. V novom progresívno-liberálnom svete už slovo „národ“ nemá miesto. A ktokoľvek sa so svojim národom stotožňuje, neboďaj je naň patrične hrdý, je osôčovaný, ostrakizovaný a vytláčaný na okraj spoločnosti. Výnimkou sú medzinárodné športové podujatia. Vtedy Veľký brat dovolil byť hrdý a národne uvedomelý. Dokonca aj štátnu zástavu si môžeme prehodiť cez chrbát alebo vyvesiť na plot športoviska.

A aby som nepísal len všeobecné frázy, zdokumentujem to konkrétnym prípadom Matice slovenskej. Na jeseň v roku 2021, najskôr na udanie neznámeho „podporovateľa“ našej národnej ustanovizne, dorazila bez ohlásenia do ústredia martinského sídla ustanovizne štátna kontrola Úradu vládného auditu. Tri mesiace nás trápili, aby napokon vyniesli absurdný ortieľ. Štátu musíme vrátiť vyše 93-tisíc eur. Vraj ich nemôžeme používať na financovanie Domov Matice slovenskej, čo je, mimochodom, naša zverená štátna úloha zo zákona, lebo majú vlastnú právnu subjektivitu. Média si išli nohy dolámať, aby informovali slovenskú verejnosť, že tí zaspatí matičiari z 19. storočia ani nevedia, ako majú nakladať so štátnymi peniazmi. Vieme! Naše právne aj logické stanovisko bolo, že Domy zriaďuje priamo Matica a sú jej integrálnou súčasťou.

Čuduj sa svete, a mali sme pravdu. Správny orgán Úradu vládného auditu prijal našu obhajobu a finančnú vratku zrušil. Matica teda nemusí platiť ani cent a jej nakladanie so štátnymi zdrojmi je v poriadku. A čo na to médiá? Čušia ako voš pod chrastou. Okrem spravodajských agentúr o tom napísal len denník Pravda na svojom webovom sídle. Nijaké relevantné mienkotvorné médium o malom matičnom víťazstve neinformovalo.

Vážení priatelia, vitajte v slovenskej mediokracii! Pravdy sa už nedožadujte. A o slovenskom národe radšej pomlčte. Zrodila sa novodobá názorová totalita.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2023011

ISSN 0862-8823
770862 882007

NÁROD SA PREBÚDZA

Foto: Matica slovenská

Eduarda Hegera už nikto nechce

str. 3

Boris Kollár o prínose Matice

str. 6

Tridsať rokov slovenského futbalu

str. 12

TRI OTÁZKY PRE: Ingrid MAJERIKOVÚ zo štábu Zamagurských folklórnych slávností

Rozdelení hranicou, ale spojení koreňmi

• **Tohtoročný štyridsiaty šiesty ročník Zamagurských folklórnych slávností sa uskutoční 16. až 18. júna 2023 v areáli kúpeľov Smerdžonka v Červenom Kláštore. Leitmotívom je myšlienka, že napriek hranici, ktorá delí účinkujúcich, ich spoločné korene sú pevne zapustené v zamagurskej zemi.**

Slávnosti sa z malej dedinskej akcie v Spišských Hanušovciach od nultého ročníka prepracovali medzi najlepšie slovenské folklórne festivaly, zapísané do zoznamu Dní tradičnej kultúry na Slovensku. Dlhé roky bol hlavným dejiskom festivalu amfiteáter nachádzajúci sa v blízkosti Dunajca a národnej kultúrnej pamiatky bývalého kartuziánskeho a kamaldulského kláš-

tora v Červenom Kláštore. Nádherná scenéria s mohutnými štípmi Troch korún, umocnená podmaňujúcimi tónmi zvučky festivalu z dielne Svetozára Stračinu, prináša nezabudnuteľný zážitok.

• **Aký bude program?**

Slávnosti odštartujú tradičnou piatkovou živou pozvánkou v obciach Zamaguria, ktorá vyvrcholí v Spišskej Starej Vsi svätou omšou a programom Za Magurou hrajú, hostí pozývajú za účasti domácich súborov. Bohatý sobotňajší program bude prebiehať do neskorých nočných hodín, odštartuje splovom účinkujúcich na pltiach. V nedeľu program vyvrcholí koncertom Štefana Šteca a kapely Fajta.

• **Čo prinášate na tieto folklórne slávnosti v Pieninách vy?**

V spolupráci so Spolkom Slovákov v Poľsku sme pripravili program Rozdelení hranicou, spojení koreňmi. V tanečno-hudobnom pásme sa predstavia folklórne súbory a ľudové hudby zo slovenskej i z poľskej časti Zamaguria. Sprievodným podujatím bude výstava Z druhej strany Zamaguria, venovaná histórii a súčasnosti zamagurských obcí, ktoré boli v roku 1920 pripojené k Poľsku, a diskusia s M. Servátkom, bývalým veľvyslancom v Poľsku, v Litve, vo Vatikáne a v Bielorusku, a historičky Spišského dejepisného spolku Milice Majerikovej-Molitorisovej.

Zhovárala sa: Eva SISKOVÁ
Foto: archív

V SNN 12/2023
SI PREČITATE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín 12 vyjde s dátumom 17. jún 2023

■ Oslávime storočnicu autora návrhu súčasnej podoby slovenskej zástavy Mons. Františka FUGU
■ Známa herečka a spisovateľka Milka ZIMKOVÁ: Chýba nám more, ale iba porozumenia...

Dzurindovi poradcovia a kamaráti ovládli úradnícku vládu prezidentky

Ideológiou premiéra Ódora je pragmatizmus

Štefan ZLATOŠ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Vláda Eduarda Hegera po niekoľkomesačnom traumatizovaní samej seba i celej spoločnosti definitívne skončila. Prezidentka Zuzana Čaputová oficiálne oznámila mená ministrov jej „vlády odborníkov“. (Úvodzovky nie sú pre iróniu, ale preto, že Ústava SR taký termín nepozná.) Zoznam ministrov mala pripravený už v januári, meno premiéra na jar. O finálnej podobe pred odovzdaním poverení rokovala hlava nášho štátu ešte s predsedami niektorých politických strán.

Vládny kabinet vedie bývalý viceguvernér Národnej banky Slovenska. Viacerí ministri jeho vlády majú zaujímavú minulosť, pri vybraných hlavných rezortoch sa pristavujeme podrobnejšie.

■ PREDSEDA VLÁDY SR

Predseda vlády Ľudovít ÓDOR sa čitateľom predstaví sám: „Volám sa Ľudovít Ódor a som ekonóm. Viem, nie je to bohviečo, ale mňa to baví. Či som keynesián, zarytý hayekovec, marxista alebo nebudaj člen sekty luddistov? Sklamem vás, mojou ideológiou je pragmatizmus, hospodárska politika založená na moderných metódach a dátach a viera v to, že úspešná spoločnosť potrebuje vzdelaných ľudí, rozumné pravidlá a kvalitné inštitúcie. Vždy som sa snažil byť multifunkčným ekonómom: niečo medzi stavbárom, lekárom a tlmočníkom.“ (Takto o sebe píše na webe odor.sk.)

■ PODPREDSEDNÍČKA VLÁDY

Ing. Lívia VAŠÁKOVÁ, PhD., pracovala ako generálna riaditeľka Sekcie Plánu obnovy na Úrade vlády Slovenskej republiky. Predtým pôsobila ako vedúca Sekcie ekonomických analýz na Zastúpení Európskej komisie na Slovensku a na generálnom riaditeľstve pre energetiku v Európskej komisii v Bruseli. Študovala na Ekonomickej univerzite v Bratislave, univerzite Johanna Keplera v Linzi v Rakúsku, Ludwig-Maximilian univerzite v Mníchove v Nemecku, univerzite v Aix-en-Provence vo Francúzsku a na univerzite v Lublane v Slovinsku. Takisto má diplom z postgraduálneho štúdia na Europa-Kolleg v Hamburgu a ukončila PhD. štúdium na Univerzite Komenského v Bratislave.

■ ŠÉF DIPLOMACIE

Miroslav WLACHOVSKÝ pracoval ako vedúci Oddelenia strategických komunikácií na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Neskôr bol riaditeľom výskumného centra Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. V roku 1998 nastúpil na MZV SR ako riaditeľ Odboru Analýz a plánovania. Bol poradcom predsedu vlády SR Mikuláša Dzurinda.

Pôsobil na zastupiteľskom úrade vo Washingtone, v Stálej misii SR pri medzinárodných organizáciách vo Viedni a ako mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec SR v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska. Pracoval tiež ako poradca ministra a bol členom tímu ministra Miroslava Lajčáka pre zvolenie do funkcie generálneho tajomníka OSN. Vzhľadom na jeho pôsobenie pri M. Dzurindovi, ťažko ho možno považovať na apolitického úradníka.

■ MINISTERKA SPRAVODLIVOSTI

Jana DUBOVCOVÁ tiež nie je len odborníčka. Pôsobila síce dlhé roky ako ombudsmanka, teda verejný ochranca práv, predtým však bola poslankyňa za Dzurindovu SDKÚ. Svojimi ideovými názormi ju môžeme jasne zaradiť medzi progresívno-liberálnych politikov.

■ MINISTER OBRANY

Po vymenovaní prezidentkou Zuzanou Čaputovou v Prezidentskom paláci v pondelok 15. mája 2023 sa novým ministrom obrany SR stal Martin SKLENÁR. Novovymenovaný minister obrany na tlačovej konferencii povedal: „V oblasti obrany a bezpečnosti pôsobím už dvadsať rokov. Som pripravený venovať všetky svoje skúsenosti a odborné znalosti v prospech obranyschopnosti Slovenska a čo najväčšiemu napredovaniu rozvoja rezortu obrany, najmä v tejto náročnej medzinárodnej situácii,“ a dodal, že

čas, ktorý má k dispozícii, chce „využiť na pokračovanie v práci na projektoch a iniciatívach“.

■ MINISTER VNÚTRA

Ivan ŠIMKO je zaujímavá postava slovenskej politiky. Zapísal sa do nej ako podpredseda vlády Moravčíkovho kabinetu. Je jedným zo zakladajúcich členov Kresťanskodemokratického hnutia. Stál pri zrode Slovenskej demokratickej koalície. Po sporoch s kamarátom Mikulášom Dzurindom, ktoré viedli k odvolaniu Ivana Šimka z funkcie ministra obrany, založil spolu so skupinou poslancov, ktorí spoločne vystúpili z SDKÚ, novú politickú stranu Slobodné fórum. Ivan Šimko je minister novej úradníckej vlády s najdlhším politickým životopisom.

■ MINISTER ŠKOLSTVA

Stal sa ním Daniel BÚTORA. Syn chartistu Martina Bútoru. Je to slovenský lektor, kouč a manažér v oblasti školstva. Vyrostal v Bratislave. V polovici osemdesiatych rokov sa dal pokrstiť a zúčastňoval sa na tajných bohoslužbách. Po maturite pracoval rok ako javiskový robotník, potom začal študovať knižničnú a informačnú vedu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Prostredníctvom otca sa zoznamoval s prostredím slovenského disentu. Počas nežnej revolúcie bol jedným z lídrov študentského hnutia na FF UK.

■ MINISTERKA KULTÚRY

Silvia HRONCOVÁ je teatrologička, kultúrna manažérka, absolventka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, odbor divadelná veda – estetika, riaditeľka významných národných kultúrnych inštitúcií na Slovensku a v Čechách. Má bohatú prax v rezorte.

■ MENOVKY Z KABINETU

Agrorezort dostal na starosť skúsený profesor Jozef BÍREŠ, doterajší predstaviteľ Slovenskej veterinárnej a potravinovej správy. Je to kultivovaný, rozvážny, výrazne nadstranicky odborník, pokojný človek praxe. Potom ešte vládny kabinet tvorí Michal HORVÁTH, minister financií SR, Michal PALKOVIČ, minister zdravotníctva SR, Milan CHRENKO, minister životného prostredia SR, a Soňa GABORČÁKOVÁ, ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

AKTUÁLNE

Ministerstvo vnútra SR krátko pred konaním pravidelných osláv Dňa víťazstva nad fašizmom rozhodlo, že tento rok si obyvatelia môžu tento štátny sviatok uctiť iba potichu, bez verejných prejavov a štátnej hymny.

Potichu a bez hymny

„Odporúčanie“, aby sa spomienkové akty konali formou tichého kladenia vencov, vydala Sekcia verejnej správy MV SR. V praxi to znamená zákaz akéhokoľvek programu navyše, teda hudby (vrátane hymny či smútočného pochodu), prejavov alebo recitovania protivojnových básní. Hovorkyňa ministerstva vydanie odporúčania odôvodnila vojnou na Ukrajine. Že to je prejav „úcty voči ukrajinskému ľudu, ktorý bráni pred ruskou agresiou svoju krajinu...“

Z originálu usmernenia MV SR vyplýva, že rezort vnútra svoju činnosť koordinoval s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. To v stanovisku zdôrazňuje, že spomienkové akty sa majú konať bez prihovorov, aby sa neposkytla platforma pre podporovateľov Ruskej federácie.

Bol za týmto krokom strach z možných prejavov zástupcov samosprávy či nebudaj funkcionárov SZPB? Káčerovo ministerstvo zrejme počítalo s odporom verejnosti, a preto varovalo okresné úrady, že „úplne sa demonštrantom vyhnúť nedá“.

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov (SZPB) nemôže súhlasiť s takýmto „odporúčanimi“. Ak Slovensko naďalej uznáva Deň víťazstva nad fašizmom ako štátny sviatok, mali by byť povolené oslavy na úrovni, aká tomuto sviatku prináleží. Napokon sa na Slavíne konali spomienkové oslavy aj za sprievodu hudby a prihovorov viacerých opozičných politikov na čele s R. Ficom. Odporúčanie bývalého ministra nerespektovali.

Ján ROHÁR

VŠIMLI SME SI

Bývalí federálni poslanci J. Prokeš (vľavo) a Š. Paulov (vpravo) diskutovali so študentmi a matičiarmi o slovenskej štátnosti.

Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne v spolupráci s Odbôčkou Spolku slovenských spisovateľov v Trenčíne pri príležitosti tridsiateho výročia vzniku samostatnej Slovenskej republiky usporiadal 5. mája 2023 na pôde kooperatívnej Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne diskusiu s bývalým poslancom SNR a predsedom SNS Jozefom Prokešom a bývalým poslancom Snemovne národov Federálneho zhromaždenia Štefanom Paulovom.

Beseda o vzniku štátu

Spoločne s miestnymi matičiarmi sa na diskusii zúčastnili aj študenti prvého ročníka Obchodnej akadémie Milana Hodžu v Trenčíne. Diskutovali o viacerých politických a ústavných aktoch, ktoré v roku 1992 viedli napokon k vzniku samostatného Slovenska.

Podľa Jozefa Prokeša prijatie Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR a Ústavy SR vtedajšou Slovenskou národnou radou bolo výsledkom druhých slobodných demokratických volieb z júna 1992. Štefan Paulov zdôraznil, že prijatie ústavného zákona o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej republiky 25. novembra 1992 bolo najdôležitejším ústavnoprávnym aktom v rámci legálneho zániku česko-slovenskej federácie.

Obaja bývalí politici sa vzhľadom na neuskutočené referendum zhodli na tom, že zavedenie jeho inštitútu do ústavného systému porevolučného Česko-Slovenska bola pasca vtedajšieho federálneho prezidenta Václava Havla, ako umelo udržať Slovensko v spoločnom štáte. Svoje názory podložili tvrdením, že po prípadnom úspešnom referende mohla Slovenská republika alebo Česká republika iba vystúpiť z federácie, ktorá by ako medzinárodný právny subjekt naďalej existovala. Nastal by tak podľa ich názoru právny, politický, celospoločenský a medzinárodný chaos.

Text a foto: Matej MINDÁR

Motýle exotických trópov v Botanickej záhrade v Košiciach

Lietajúce drahokamy v skleníku Viktória

Od 19. mája do 2. júla prebieha v tropickom skleníku Viktória Botanickej záhrady (BZ) Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ) v Košiciach štrnásť ročník výstavy Motýle exotických trópov. Vo vestibule botanickej záhrady na Mánesovej 23 sprístupnili expozíciu preparovaných motýľov a iného hmyzu.

Počas trvania výstavy návštevníci uvidia približne tritisíc živých jedincov zo sto druhov motýľov pochádzajúcich z tropických oblastí Ameriky, Austrálie, Afriky a Ázie. Ako uviedol riaditeľ BZ UPJŠ prof. RNDr. Pavol Mártonfi, PhD., tohto roku rozšírili počet dodávateľov kukiel na troch partnerov, čím sa príprava začiatku výstavy stala síce náročnejšou, ale jej výsledkom bude rozšírenie druhovej ponuky.

■ CESTOVALI KUKLY

Motýle boli do botanickej záhrady privezené vo forme kukiel, ktoré sa budú postupne liahnuť v špeciálne pripravených liahňach. Kukly sa budú dovážať priebežne v niekoľkých termínoch, aby návštevníci počas výstavy mohli vidieť čo najviac rôznych druhov motýľov. Liahnutie motýľov trvá rôzne dlho v závislosti od druhu motýľa a podmienok prostredia. Od teploty a vlhkosti vzduchu závisí aj aktivita už vyliahnutých motýľov. Keď je zamračené a chladno, motýle sú menej aktívne v porovnaní so slnečným a teplým počasím. Zvláštnosťou tohtoročnej

ČO INÍ NEPÍŠU

Z výstavy motýľov v Botanickej záhrade UPJŠ v Košiciach

výstavy je skutočnosť, že po minuloročnej prezentácii sa jeden z druhov motýľov pochádzajúcich z trópov Strednej a Južnej Ameriky v skleníku Viktória dokonca usídlil. Populácia prežila

aj náročné obmedzenie prístupu denného svetla počas zimných mesiacov. Ide o výnimočného červenoočierneho motýľa Heliconius erato lativiitta, ktorého populácia prežije v dospelom štádiu svojho vývinu viac mesiacov. Väčšina bežných druhov motýľov po vyliahnutí z kukly uhynie do dvoch týždňov. Ak má možnosť nasávať nektár a zbierať preň vhodný peľ, druhy motýľov rodu Heliconius sú schopné prežiť ako dospelé lietajúce motýle aj päť mesiacov. Zaujímavosťou tohtoročnej výstavy motýľov, ktoré zvykneme označovať aj ako živé klenoty, sú rôzne formy modrokrídlych druhov rodu Morpho, pri ktorých sa striedajú odtiene krídel od belasej po sýtomodrú. Aj tieto motýle pochádzajú zo Strednej a z Južnej Ameriky.

■ PRÍTAŽLIVÁ VÝSTAVA

Už prvé teplé májové dni potvrdili záujem širokej verejnosti o výstavu živých motýľov exotických trópov v Košiciach. Po výstave orchideí košická Botanická záhrada znovu stavila na príťažlivú formu prezentácie.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Hodina pravdy sa blíži

Roman MICHELKO

Byť voličom pravice tak neviem, či sa mám viac hanbiť, alebo sa báť. Výkony politických marionet, ktoré oslovujú túto časť elektorátu, sú totiž viac než tristné. Iste, prapríčinou tohto bizarného ansámblu sú zakodované vo výsledkoch volieb vo februári 2020. To, čo prišlo osobitne na kandidátke OĽaNO do parlamentu, nemohlo mať na našu politiku iný než katastrofický dosah. A tak sa z priemerného predajcu vodky stal premiér, pričom je úplne jasné, že na tento post nikdy nemal ani osobnostné, ani intelektuálne schopnosti. Iste, v niečom však výnimočný je – takú nepredstaviteľnú mieru permanentného strápania sa dosiaľ ešte nikto nepredviedol.

Ukázalo sa, že Eduard Heger má neuveriteľnú schopnosť prerážať už takmer nepreraziteľné dna. Ak si niekto myslel, že po známom televíznom vystúpení, v ktorom žob-

ronil, aby ho prezidentka Čaputová neodvolala, už nemôže byť nič úbohejšie, tak po jeho debate s Milanom Majerským sa mu aj predchádzajúce dno úbohosti podarilo prekonať. Po jasných a logických odmietnutiach Majerského, v ktorých jasne vysvetlil, že nepôjde cestou Alojza Hlinu a ponúknú voličom jasnú konzervatívnu alternatívu, začal Heger blabotať čosi o povinnosti KDH obetovať sa a zachrániť Demokratov. Hlboko neznalý reálií dokonca argumentoval českou verziou predvolebného spájania, keď sa pod hlavičkou SPOLU spojili do predvolebnej koalície tri konzervatívne strany ODS, KDU-ČSL a TOP 09. Chudák ani netušil, že v tomto prípade nešlo o spájanie konzervatívcov a liberálov, ale o spojenie troch konzervatívnych strán. Rovnako sa nechcel rozpamätáť, ako pred tri a pol rokmi práve „pakt o neútočení“ podlo a zákerne zne-

užil jeho stranícky boss Igor Matovič a ako zákerne tak zlikvidoval nominálne konzervatívne KDH. V tom prípade dokonca ani nešlo o koalíciu, ale o takzvaný pakt o neútočení...

Čo by dnes robil Matovič, ak by sa KDH spojilo s kovanými liberálmi?

KOMENTÁR

To by naozaj bolo peklo a kanonáda horšia ako na bojisku. A tak aktivistické médiá prišli s plánom B. Aby sa Demokrati predsa len zachránili, forširovali verejnosti, že jedinou šancou je spojenie Demokratov s Dzurindovými Modrými a platformou Most – Híd, ktorá po vstupe Györgyho Gyimesiho na kandidátku Aliancie z tejto volebnej strany odišla. Dokonca sa špekuluje o reaktivácii Bélu Bugára, ktorý má túto kôpku nešťastia zachrániť. Nie všetci však tejto iracionálnej hystérii podľahli. Zsolt

Simon a jeho Maďarské fórum jednoznačne vyhlásili, že s Hegerom v nijakom prípade nepôjdu. Hegerovi a jeho Demokratom nakoniec dali košom aj Dzurindovi Modrí a aj Most – Híd nad takouto zápachajúcou ponukou ohnul nos.

Stalo sa len to, čo by sa v normálnej spoločnosti malo stať normou. Niektorí, kto dlhé roky robil najzákernejšiemu a najpodlejšiemu zjavu slovenskej politiky absolútne oddanú podržtašku, si druhú šancu nezaslúži. Tento verdikt sa Jurajovi Šeligovi, Jaroslavovi Nađovi a Kristiánovi Čekovskému bude asi ťažko počúvať, ale je dobré, že politika, ktorá sa tri a pol roka robila bez logiky a pravidiel, ich konečne „dostáva“.

No a čo Aliancia? Pravdepodobne skončí ako platforma v OĽaNO, inú logiku rozhodnutie Krisztiána Forróa, inak šéfa tejto pôvodnej zbernej maďarskej strany, nemá. Alebo že by neovládala ani základy politickej abecedy? Nijaký iný zmysel toto politické harakiri nemohlo mať. Všetko čoskoro uvidíme.

Hodina pravdy sa blíži a horúca adeptka na „cenu Pavla Freša“ za najefektívnejšiu likvidáciu vlastnej strany Veronika Remišová sa vracia domov. Do OĽaNO. Nikde inde ju nechcú. Keďže vieme, že OĽaNO

má, naopak, schopnosť absorbovať ten najhorší profesijný a ľudský odpad, tak je na správnom mieste.

No a aby bol výpočet politických bizarností kompletný, nemôžeme nespomenúť prestup bývalého predsedu KDH Alojza Hlinu na kandidátku liberálnej „Sasky“. Nijakú politickú logiku ani základnú racionalitu v tomto hľadať nemôžeme. Hlina jednoducho chce byť poslancom a cesta, akou to dosiahne, nie je podstatná. Aby náhodou niekto nepochyboval o tom, že v prípade zvolenia by mohol robiť problémy, tak hneď iniciatívne vyhlásil, že on ako konzervatívec by rozhodne s registrovanými partnerstvami problém nemal, pretože on je konzervatívec západoeurópskeho strihu, nie toho „karpatského“. Veď hej, CDU/CSU dalo svojim poslancom v Bundestagu voľnú ruku, ale Hlina bol ešte nedávno predsedom toho „karpatského“ KDH. Na druhej strane, ak niekto sleduje pôsobenie, resp. názory prvej dámy KDH europoslankyne Miriam Lexmann v Európskom parlamente, tak musí konštatovať, že prerod KDH z kategórie „karpatských“ konzervatívcov na tých „európskych“ napreduje veľmi rýchlo. Alojz Hlina predviedol len vedľajší evolučný skok.

Dočasne-trvalá zvláštna vláda

Ivan KRAČOVIČ

Slovensko má prvú úradnícku vládu v histórii. Hoci prvky takejto vlády možno nájsť aj v dočasnej vláde Jozefa Moravčiča, ktorá vznikla po páde vlády Vladimíra Mečiara, keď mu poslanci Národnej rady SR 11. marca 1994 vyslovili nedôveru. Nepovažovala sa za úradnícku vraj preto, že jej členmi neboli úradníci, ale zástupcovia koalície a predstavitelia vtedajších politických strán. Zostavením novej vlády ho vtedy ako bývalého Mečiarovho ministra zahraničných vecí poveril prezident Michal Kováč. Táto vláda sa nehrala na nič. Jozef Moravčik ju sám zostavil, predstavil prezidentovi, ten ju vymenoval a parlament jej vyslovil dôveru. Splnila svoje poslanie doviest Slovensko do predčasných volieb. Doteraz je považovaná za jednu z najlepších slovenských vlád. Aká je súčasná vláda, ktorá má mať

kratšiu životnosť ako vláda Jozefa Moravčiča? Spoločné má iba to, že bola vymenovaná hlavou štátu prezidentkou Zuzanou Čaputovou, ktorá za to nesie zodpovednosť. Postupovala však presne opačne ako kedysi. Sama zostavila a predstavila jed-

POZNÁMKA

notlivým predstaviteľom politických strán svoje nominácie na ministrov. Nie je medzi nimi nikto z opozície, ľavicových alebo národných strán. Poprela tým všetky atribúty parlamentnej demokracie a správala sa, ako keby Slovensko bolo prezidentskou republikou. Určite sa časom dozvieme, prečo jej to všetky vládne strany tolerovali a s týmto postupom súhlasili. Preto aj dostala prívlastok – prezidentská vláda. Premiér Ľudovít Ódor tvrdí, že mal pri menách

ministrov právo veta, ale to by malo byť presne naopak – mala by ho mať prezidentka.

Nie je to však len tak dočasná vláda. Nezabúdajme, že má hlasovaciu právomoc v rozhodovacom orgáne Európskej únie, teda Európskej rade, ktorá jednomyselným rozhodnutím môže nadiktovať Slovensku hocičo. Servilnosť už vláda ukázala. Minister obrany Martin Sklenár povedal, že dajú na zbrojenie dve percentá HDP, aby mala s čím prezidentka republiky ísť na júlový samit NATO. Veď tu nemáme iné problémy. Preto šiel premiér besedovať na vraj apolitickú akademickú pôdu Univerzity Komenského v Bratislave, pričom študenti museli predtým poskytnúť svoje osobné údaje. Jeho prvá zahraničná cesta smerovala nie do Česka, ale do Frankfurtu nad Mohanom v Nemecku pri príležitosti 25. výročia Európskej

centrálnej banky, kde bol aj nemecký kancelár Olaf Scholz.

Nie je to ani úradnícka vláda. Nielen preto, že Ústava SR takýto názov nepozná. Súčasnú vládu tvoria najmä politici, štátni tajomníci, ako je nová ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny Soňa Gaborčáková. Vo vláde odborníkov firma šéfa ministerstva investícií a regionálneho rozvoja Petra Balíka podľa Obchodného registra prevádzkuje gynekologickú ambulanciu vo Veľkom Kríši. Čerešničkou na torte „úradníkov“ je profesionálny politik minister vnútra Ivan Šimko, ktorý túto funkciu a post ministra obrany zastával aj za vlády Mikuláša Dzurindu. A netvári sa ani ako dočasná. Skôr akoby bola pripravená stať sa trvalou. Načo by sa inak na prvom zasadnutí zaoberala takou „dôležitou“ vecou, ako je výmena štátnych tajomníkov? Argument, že minister musí mať pri sebe „svojich“ ľudí, je síce na pohľad vecná, ale po voľbách nová vláda vymenuje zase „svojich“.

Jozef Moravčik v roku 2020 zostavil knihu spomienok vtedajších členov vlády s titulom Prvá vláda širokej koalície, nádej pre Slovensko. Bude aj táto vláda nádejou pre Slovensko?

AKO BOLO, ČO BOLO

Náš hokej ide dole vodou. Generácia, čo začínala za socializmu a získala titul majstrov sveta, je minulosťou. O úrovni súťaží rozhodujú peniaze a naša liga, či skôr „taliga“, sa stala dodávateľom talentov pre bohatšie ligy. To neplatí len v hokeji. Množstvo našich a najmä strategických firiem produkuje zisk pre cudzinu, ktorá je vysávačom našich mozgov. Viete, koľko tisíc našich lekárov a iných odborníkov pracuje vonku? Odišť za lepšie plateným miestom sa stáva krédom pre časť mladej generácie. Za poslednej vlády sme sa stali druhou najchudobnejšou krajinou v Európe.

A teraz nazad k hokeju. Na majstrovstvá sveta lepší hráči z NHL neprišli. Tých, čo hrajú ruskú KHL, sme odmietli pre rusko-ukrajinskú vojnu. Naši hokejoví vodcovia preherodesovali Herodesa, kým v USA tleskajú najväčším ruským hviezdám. A napokon za mužstvo Kazachstanu, s ktorým sme prehrali, hrajú hráči z ruskej KHL. V takýchto situáciách si pripomeniem scénu z filmu Pacho

hybský zbojník, keď Labuda ako gróf mláti bičikom Polónyho ako poddaného. V masochistickej servilnosti a otrockej úslužnosti pokračujeme až do sebazničenia. Ako keby nám chýbal pud národnej a štátnej sebazáchovy. Len si spo-

do očí, hneď ťa otrok o zem šmarí. Otrokára otroci najväčší sú otrokári. / Pre nich ľudská veleba obsluhovať svoju hanu, / nachrákajú na seba, keď to robí radosť pánu. / Panský korbáč nad nimi, oni ho však v rukách

a osobnými vecami Jesenského a Tajovského udržiavali v perfektnom stave. Jej návštevy boli súčasťou učebných osnov. Celé generácie žiakov z bratislavských i mimobratislavských škôl tu spoznávali osobnosti slovenskej lite-

tabuľu, pohoršia zhnité okná na prvom poschodí Weinwurmvej vily, ktorá oslavuje storočnicu. Weinwurm spolu s Jurkovičom a Bellušom patrí k našej architektonickej moderne. Okrem iného sa podpísal pod obytné súbory Nová doba, Unitas a rekonštruoval kúpele Grösling.

Hovorí sa, že Jesenského expozíciu asi sprístupnia v lete, čiže v čase, keď nehrozia školské návštevy, pre ktoré bola najmä určená. Aj keby to bola pravda, pôvodný genius loci Jesenského bytu nenahradia strohé informačné panely. V niektorých západných štátoch likvidujú historické osobnosti nevyhovujúce snliečkarským ideológiám. Že by sa práve nimi inšpirovalo vedenie Múzea mesta Bratislava, pod ktoré expozícia patrí, a začalo gumovaním národných dejín práve Jesenským? Jeho riaditeľka Zuzana Palicová zakázala nosiť na žrdiach slovenské vlajky na slovenskú národnú pamiatku hrad Devín. Asi ich považuje za nebezpečné. Žeby tak vyhodnotila aj pravdovravného satirika Jesenského?

Ako otroci preherodesovali Herodesa

Peter VALO

meňte, ako vyjednávač Figel' pri vstupe do Európskej únie ponížene vyrokoval podmienky, ktoré nivočia naše poľnohospodárstvo. Teraz vítame ďalšiu devastáciu v umelom vytváraní tzv. ochranných pásiem, na ktorých sa zlikviduje poľnohospodárska výroba a z kedysi potravinovo sebestačného Slovenska sa stáva stále viac odbytíšte predražených druhotriednych prebytkov zo zahraničia.

Dovoľte, aby som zacitoval básničku Janka Jesenského Otrokári a otroci: „Povedz pravdu

majú, / paprčkami vlastnými seba samých zošlahajú. / Nieto pre nich pomoci. Otrokára líce žiari. / Otrokára otroci najväčší sú otrokári.“ Jesenský je stálicou slovenskej satiry. Jeho diela ťali a tnú do živého. V roku 1948 v jeho byte na Somolíckeho ulici zriadili prvé slovenské literárne múzeum. Neskôr ho doplnili o nábytok a veci z pamätnej izby dramatika Jozefa Gregora Tajovského a jeho manželky Hany Gregorovej. Expozícia so vzácnym nábytkom, obrazmi, knižnicami

ratúry. Mesto sa finančne spolupodieľalo na údržbe vily.

Od nástupu terajšieho primátora Bratislavy v roku 2018 nastali pre múzeum Janka Jesenského ČIERNE DNI. (Parafrázujem názov jeho zbierky, z ktorej je citovaná báseň.) Keďže v ňom prestali kúriť, byt s rozlohou 227 štvorcových metrov začal vlhnúť. Odniesli z neho cenné zariadenie. Mesto, ktorému patrí len 65 štvorcových metrov, prestalo platiť nájom za nadmernú časť. Okoloidúcich, čo uvidia pamätnú Jesenského

SEBAOBRAHA

Je tu zas – ako každý rok. Čas vyúčtovania za odobraté energie za bývanie a náklady s ním spojené. Hore-dolu lietajú nedoplatky a k šťastlivcom aj preplatky. Do tohto kolobehu životných nevyhnutností sa veľmi iniciatívne a nápadito zapájajú aj podvodníci.

Podvodné vyúčtovania

Špekulanti vás nebudú otravovať s ničím, aby vám prispeli. Oni majú iné zábery. Najnovšie sa stáva, že sa vám ktosi ozve, pretože minimálne váš mail je možné uhádnuť, vytypovať si, nájsť na sieti, a s číslom mobilu je to podobné – ich databázy sú verejne obchodovanou komoditou, aj keď si myslíte, že práve to vaše číslo je z bezpečnostných dôvodov nezverejnené.

Takže vyzerá to asi takto – na váš kontakt, mobilný alebo mailový, sa vám „niekto“ ozve, predstaví sa ako jeden z dodávateľov energií u nás a úplne bez sebazaprenia a s veľkou dávkou sebavedomej drzosti si od vás vypýta prístupové kódy k vašej bankomatovej karte s tým, že vám potrebuje vrátiť preplatok zo zaplatených preddavkov. To vás môže zaskočiť až tak, že niektorí z vás mu požadované údaje poskytnú a zrazu vám z účtu začnú bez vášho vedomia a súhlasu odchádzať finančné čiastky. Takže, treba si zapamätať – takýmto spôsobom sa preplatky nikdy nevyúčtovávajú – dodávateľ vám ich vráti buď na váš bankový účet, z ktorého si sťahuje preddavky, alebo vám ich pošle poukážkou na adresu. V nijakom prípade nie je potrebná platobná karta, teda potrebná je iba pre podvodníkov. A už vôbec nikdy sa tieto transakcie nevykonávajú v hotovosti – s výnimkou oficiálneho zákazníckeho centra dodávateľa, ak je potrebné vyrovnáť nedoplatok.

Druhou častou témou na úvahu je vyúčtovanie nákladov za bývanie. Správca je povinný najneskôr do 31. mája nasledujúceho roka predložiť vlastníkom bytov a nebytových priestorov v dome správu o svojej činnosti za predchádzajúci rok, ktorá sa týka vami obývaného domu, a vykonať vyúčtovanie použitia fondu prevádzky, údržby a opráv, úhrad za plnenia rozúčtované na jednotlivé byty a nebytové priestory. Správca, ktorý nepredloží vlastníkom bytov a nebytových priestorov v dome správu o svojej činnosti za predchádzajúci rok, týkajúcu sa bytového domu, vyúčtovanie použitia fondu prevádzky, údržby a opráv za bytový dom a vyúčtovanie úhrad za plnenia rozúčtované na jednotlivé byty a nebytové priestory v dome, nemá až do ich predloženia nárok na platby za správu. Za obdobie, keď sa správca omeškal, mu ani nemôže byť odmena spätne doplatená. Správca alebo spoločenstvo vlastníkov bytov musí vyúčtovanie doručiť majiteľom najneskôr do konca mája. Lehota reklamácie a úhrady preplatku alebo nedoplatku je vždy uvedená na ročnom vyúčtovaní alebo v zmluve o spoločenstve alebo v zmluve o výkone správy. Štandardná lehota na reklamáciu je do tridsať dní od doručenia vyúčtovania. Reklamácia by mala byť vybavená podľa zákona o ochrane spotrebiteľa tiež do tridsať dní. Platí zásada, že najskôr by ste mali nedoplatok zaplatiť, a potom ho reklamovať.

Ján ČERNÝ

Milan UHRÍK: Za hrdé a prosperujúce Slovensko v stabilnom srdci Európy Spájame každého, kto sa spojiť chce

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: www.napaleta.sk

Ako matičný dvojtýždenník dávame priestor na prezentáciu postojov a programov všetkým zástupcom relevantných národno-vlasteneckých politických subjektov. Jedným z nich je aj hnutie REPUBLIKA. Oslovili sme preto jej predsedu a poslanca Európskeho parlamentu Milana UHRÍKA, aby sa vyjadril k aktuálnym otázkam a daniu u nás na Slovensku, ale aj v zahraničí.

• V roku 2021 ste spolu s časťou bývalých členov ĽSNS založili hnutie REPUBLIKA. S akým programom a víziou chcete bojovať o slovenského voliča v predčasných voľbách?

Naša vízia? Hrdé a prosperujúce Slovensko v stabilnom srdci Európy. Slovensko, ktoré bude šťastným domovom pre naše slovenské rodiny, ktoré si bude ctiť tradície a rokmí overené morálne hodnoty. Kde budú žiť ľudia dôstojne a slobodne, bez cenzúry a bez donucovania. Kde bude štát a národné hospodárstvo slúžiť pre blaho ľudí, a nie naopak. Samozrejme, táto vízia sa nenaplní len tak sama od seba. Na jej realizáciu treba odborný program a najmä odvážnych a odhodlaných ľudí – politikov. A práve na to sa v hnutí REPUBLIKA

INTERVIEW

sústredíme. Sme vlastenecký a konzervatívny subjekt pre všetkých Slovákov a Slovenky, s odborným potenciálom a bez korupčných káz. Spájame každého, kto sa spojiť chce a chce spolupracovať stabilne a dlhodobo, nielen pred voľbami. Napokon, náš národný elán, našu úprimnú autenticitu a poctivú prácu bez potreby oligarchov odraďujú aj naše preferencie. To niektorí považovali za nemožné. Nám sa to darí. Zatiaľ síce skromne, ale slobodne a so ctou.

• Potenciál národných síl sa podľa niektorých bývalých politikov a analytikov pohybuje okolo pätnásť až dvadsať percent. Neobávate sa, že príliš veľa národno-kresťanských politických strán môže v konečnom dôsledku znemožniť vytvorenie vlády, ktorej jedným z hlavných programov bude navrátenie slovenskej suverenity?

Dovolím si povedať, že občania, ktorí milujú svoju vlasť, rodinu a tradície, je viac. Preto ten potenciál môže byť vyšší. Áno, rozdrobenosť je problémom pronárodnej scény, najmä pre obrovské riziko, že hlasy pronárodných voličov môžu prepadnúť. Pri

Europoslanec a predseda hnutia REPUBLIKA Milan UHRÍK opustil rady strany Mariana Kotlebu ĽSNS, a najskôr urobil dobre. Kotlebovci dlhodobo v prieskumoch verejnej mienky nedosahujú potrebných päť percent, pričom strana M. Uhríka pravidelne okolo sedem percent.

hnutí REPUBLIKA majú všetci voliči istotu, že ich hlas neprepadne. Okrem toho, pri nás majú voliči aj istotu názorovej konzistentnosti. My nerobíme dvojtýždennú politiku a hlasujeme rovnako na Slovensku i v Bruseli. Mnohí politici z minulých vlád mali obrovskú šancu pohnúť veci dopredu, a keď mohli, tak neurobili nič. Kde máte istotu, že po voľbách znova neobrátia tak ako stokrát predtým? Viete, ak vás nejaký politik oklamal a sklamal stokrát a vy mu napriek tomu dáte hlas aj stoprvý raz, tak potom nie je hlúpy ten politik, ktorý vás klame... Načo špekulovať? Voľte na istotu!

• Vedeli by ste si predstaviť, že by aj hnutie REPUBLIKA do istej miery integrovalo niektoré ďalšie marginálne národno-kresťanské politické strany?

Proces zjednocovania u nás prebieha od začiatku a stále trvá. Prebehlo niekoľko vln integrácií a najnovším príkladom je Priama demokracia. Už pri našom zrode sme mali

snahu spájať a sedeli sme so všetkými osobnosťami nášho politického spektra. Niektorí na nás pozerali s opovrhnutím, s nepatričným egom a s prehnanými nárokmi. My sme si však povinnosť splnili. Čo sa spojiť dalo a chcelo, tak to sme spojili. Dnes máme čistý štít. A ľudia vidia, že tieto „osobnosti prilepené na stoličkách“ prešlapujú na mieste, kým REPUBLIKA rastie.

• Ako hodnotíte pôsobenie dnes už bývalej koalície z pohľadu zahraničnej a európskej politiky?

Veľmi rád by som hodnotil zahraničnú politiku Slovenskej republiky, ak by bolo čo hodnotiť. Dlhodobu nevnímam významné kroky, ktorými by sa Slovensko blyso ako suverénny subjekt medzinárodného prostredia. Kopírovanie cudzích postojov a presadzovanie iných záujmov zvolenými predstaviteľmi nemožno považovať za náš záujem. REPUBLIKA hovorí jasne, ako si predstavuje zahraničnú politiku, ekonomickú diplomaciu, boj

proti nelegálnej migrácii, energetickú sféru, vzťahy so susedmi, vyváženost vzťahov na všetky svetové strany, obhajobu národných záujmov a postoje smerom k medzinárodným inštitúciám. Tieto záležitosti máme definované. Vieme, ako viesť suverénnu zahraničnú politiku. A najmä – máme na to aj potrebnú odvahu!

• Aké sú vaše doterajšie skúsenosti z pôsobenia v Európskom parlamente? Do akej miery je podľa vás možná vnútorná sebareflexia EÚ so zreteľom na neúmerne presadzovanie liberálnej ideológie?

Európska komisia a inštitúcie sa mnohokrát dopúšťajú fatálnych chýb a pretláčajú nezmyselné politiky. A keď niektorá z nich dospeje k neželaným následkom, na ktoré upozorňujú mnohí od začiatku, tak inštitúcie nehľadajú vinu u seba – u tvorcu návrhu, ale v občanaoch na celom svete naokolo. Dá sa to zmeniť jedine tak, že do Európskeho parlamentu si občania z členských štátov zvolia viac vlasteneckých zástupcov, ktorí budú odrazať ich vôľu. Alebo bude v Európe dostatok odvážnych vlád, ktoré budú schopné v Európskej rade odmietnuť rôzne ideologické nezmysly. Len tak môže dôjsť k reforme bruselského kolosu, ktorý by sa vrátil na správnu cestu. Inak budú konflikty v EÚ zrejme len narastať a po Veľkej Británii budeme svedkami odchodu ďalších štátov.

• Náš dvojtýždenník spolu vydáva najstaršia celonárodná ustanovená Matica slovenská. Akým spôsobom môže podľa vás formovať národné povedomie Slovákov v súčasnom globalizovanom svete?

Držme sa koreňov a nepodliehajte dojmu, že všetko cudzie je lepšie ako naše. Mnohí ľudia, ktorí poznajú svet, chápu, v čom spočíva naše bohatstvo a kde máme rezervy. A tento prístup by sa mal odraziť v školstve, ktoré bude hovoriť o našich osobnostiach živou formou. V kultúre a regionálnych podujatiach, ktoré budú ľudia radi navštevovať. Vo filmovej tvorbe a v médiách, kde nebude hocijaký niktoš – tváriaci sa ako celebrita – znevažovať Slovensko a Slovákov. A, samozrejme, aj v inštitúciách, akou je Matica slovenská, ktorá zohrala historickú úlohu a mnohí bývalí i súčasní politici jej hádžu polenú pod nohy. Kiežby sme mali viac takých aktívnych spolok a inštitúcií, ktoré ťahajú národné povedomie dopredu. K tomu by mali dostávať adekvátne množstvo zdrojov, aby si plnili svoju pozitívnu spoločenskú úlohu.

masakre. Videl som kópie dokumentov, ktoré Varšave poskytol, myslím, sám Gorbačov, príkaz na likvidáciu poľských dôstojníkov podpísaný celým kremelským politbyrom na čele so Stalinom.

O všetkých týchto zverstvách bývalého Sovietskeho zväzu rozhodovala teda úzka skupina asi dvanásť vrcholných stranických aparátčikov – tí sú zodpovední za zverstvá v Katyni, ale aj za maďarskú inváziu v roku 1956 či za okupáciu Česko-Slovenska v 1968. Nedajbože, ak sa niektorý zo satelitných štátov chcel vymaniť spod područia Kremľa a ísť vlastnou cestou. Sovietsky zväz zanikol, ale na podobnom princípe sa v Európe vytvorilo rovnaké monštrum, zložené asi z dvoch tučtov nikým nevolených komisárov EÚ. Toto európske politbyro sa usiluje zlikvidovať etniká, teda národné štáty. Tisicky euroúradníkov s obrovskými pláťmi a doživotnou imunitou vydávajú nezmyselné príkazy. Nič pochybností, že táto obluda raz (ako Sovietsky zväz) zanikne, ale ostane po nej veľká deštrukcia a zmar, tvrdí Vladimír Bukovský, spisovateľ a dlhoročný väzeň sovietskych gulagov, ktorý emigroval na Západ. EÚ je mocenské centrum, ktoré manipuluje s našimi životmi – tak ako bývalý ZSSR.

sa uklonil a povedal smutno: „Ja som Deburau, pán doktor...“

Mal som to šťastie osobne sa zoznámiť s Františkom Kožíkom, týmto veľkým českým spisovateľom. Bolo to ešte za bývalého režimu, kde som sa zúčastnil na stretnutí slovenských a českých prozaikov na južnej Morave. Boli sme na exkurzii v nejakom poľnohospodárskom družstve; družstvo bolo bohaté, po besede pre nás pripravili

Nenáhodné dejinné paralely

Peter ŠTRELINGER

naozaj bohaté pohostenie, pečené prasiatko, víno tieklo potokom. Všetci sme sa výborne bavili, žiaľ, vedúci delegácie Ján Solovič zavelil, že končíme, ide sa do hotelu, bývali sme, tuším, kdesi v Brne. Hostitelia sa urazili, vraj, kto to všetko zje a vypije, čo pre nás nachystali. Mladý predseda družstva priniesol rovno do autobusu fľašu so značkovým alkoholom, aby som to porozdával kolegom. Ako pracovník Zväzu spisovateľov som tú akciu organizoval. František Kožík sedel utiahnutý na jednom z predných sedadiel autobusu, prekvapilo ho, keď som mu podával

to je jeho celoživotná trauma. Masové hroby v Katyni. Vidieť tú hrôzu a potom tajiť pravdu. Za komunizmu ho vraj pri nútli zmeniť výpoveď a tvrdiť, že tie vraždy vykonali Nemci. To bola vraj príčina, že bol v nemilosti. A na moju priamu otázku, kto to má na svedomí, trpko sa pousmial a povedal: „Tých Poliakov zavraždili na príkaz Stalina! O tom niet pochyb...V histórii je mnoho klamstiev, ktoré treba odhaliť. Verte, raz sa tak stane!“

Spomenul som si na Kožíka, keď som po roku 1989 navštívil Poľsko, aby som napísal reportáž o katynskej

Polícia si mocensky presadzuje právo jediného „správneho“ názoru

Keď sa akože hoax stáva pravdou

Ivan KRAJČOVIČ – Ilustrácia: FB Hoaxy a podvody – Polícia SR

Pád najnenávidenejšej vlády v histórii Slovenska postupne vyplavuje na povrch aj špinavosti, ktoré sa diali za zatvorenými dverami ministerstiev a ich úradníkov. Najnovšími sú, diplomaticky nazvané, „nekonkrétne praktiky“ policajného prezidenta Štefana Hamrana a selektovanie informácií vybraným novinárom. Informoval o nich jeho bývalý hovorca Michal Slivka. Pritom už roky sa vie aj o zvláštnom manažovaní stránky Hoaxy a podvody – Polícia SR.

Obe tieto grafické koláže zverejnili na oficiálnom konte sociálnej siete Polícia Slovenskej republiky. Polícia je nezávislý bezpečnostný orgán. Administrátor ich konta to však vidí inak. Pletie sa do vnútornej a zahraničnej politiky štátu. Jeho príspevky sú nevhodné. Nečudo, že predtým pracoval v bulvárnej tlači.

O policajnom riaditeľovi Hamranovi sa už popísalo veľa článkov. Napríklad o luxusných vozidlách od súkromných firiem alebo o dovolenke štátnou exkluzívnou limuzínou s mladou podriadenou.

HAMRANOVE KAUY

V júli 2022 sa previalo, že chcel obísť zmluvné podmienky pri nákupe luxusných vozidiel pre Lynx comando, ktorému v minulosti velil. Hospodárske noviny vtedy uviedli, že Útvor osobitného určenia pod vedením Hamrana mal v rokoch 2019 až 2021 použiť z prostriedkov vyplatených Národnou bankou SR na nákup vozidiel až osemstotisíc eur, medzi nimi aj prepychové manažérske vozidlá značky BMW, ktoré sa na prevoz peňazí nepoužívajú. Zaoberal sa tým aj finančný výbor parlamentu. Táto kauza úradníka „protikorupčnej vlády“

vyšumela tým, že ho kryl jeho nadriadený minister vnútra Roman Mikulec. Štefan Hamran v relácii Na stope s Ivanom Megom potom povedal, že kauza okolo bezpečnostnej previerky Romana Mikulca je iba súčasťou boja v bezpečnostných zložkách.

Následne Mikulca zobrala pod svojej ochranné krídla prezidentka Zuzana Čaputová, ktorá podľa jej slov „nevidí dôvod na vyvodenie politickej zodpovednosti voči poverenému ministrovi vnútra Romanovi Mikulcovi“, hoci sa bez previerky stupňa Prísne tajné oboznamoval s utajenými skutočnosťami EÚ a NATO.

PLNÍ OČAKÁVANIA...

Bývalý veliteľ útvaru osobitného určenia Prezídia Policajného zboru Štefan Hamran nahradil v roku 2021 dočasne povereného prezidenta Petra Kovaříka, ktorý prebral funkciu po úmrtí

generála Milana Lučanského. „Budeme sa snažiť do bodky splniť všetky jeho (Mikulcove) očakávania vo vzťahu k tejto funkcii,“ zdôraznil pri nástupe.

Povedal tým, kto bol za jeho zvolením. Poslanci parlamentu väčšinou odporučili totiž na funkciu Petra Kovaříka.

POLICAJNÉ HOAXY

Pod Hamranovým vedením sa rozvinula doširoka aktivita stránky Hoaxy a podvody – Polícia SR. Prezentuje sa ako stránka s jedine správnymi názormi, ktorá chráni nevedomých občanov pred dezinformáciami zo zlého Východu a domácej opozičnej scény.

V podstate marginálna stránka zažila rozvoj od roku 2020, keď mala podľa hovorkyne PZ SR Denisy Bårdyovej čeliť prvej vážnej bezpečnostnej hrozbe v podobe šírených dezinformácií súvisiacich s pandémiou

koronavírusu. Úmrtie verejne známych ľudí na Slovensku, v posledných dňoch mladého herca, do tejto kategórie asi nespadá.

VŠEVEDIACI ADMIN

Administrátor stránky, bývalý redaktor bulvárnych novín David Púchovský, musí mať vskutku rozľahd renesančného mudrca s právom určovať, čo je pravda a čo je hoax. Podľa rozhovoru s ním jeho obsah „nikto neoveruje ani neschvaľuje“ a všetko ním označené ako hoax alebo dezinformáciu píše v mene Polície SR. V čase covidu mohol chodiť do nemocnice na Antolskej v Bratislave natáčať propagačné videá, hoci samotní rodinní príslušníci pacientov to mali zakázané. Púchovský je členom súkromnej facebookovej skupiny Dobré. Podľa slov šéfa Patrika Lengharta bojujú najmä proti názoru, že „svet ovládajú židojaštery a ilumináti“. V začiatkoch boli podľa správ nezávislých médií členmi skupiny aj poslanci za OĽaNO Andrej Stančík a Tomáš Šudík alebo poslanec Miroslav Kolár. Overiť to nemožno, zoznam je pre nečlenov neprístupný.

PREKRÚCANIE PRAVDY

Projekt MOVIR, čo mala byť izolácia neočkovaných a o ktorom sme písali, bol podľa ministra Naďa označený za hoax, aby bol po čase s hanbou zmazaný. Ministerstvo zdravotníctva označilo za hoax tvrdenie že priemyselné respirátory sú škodlivé, až pokiaľ v ňom moderátor TA3 neskolažoval v priamom prenose. Nulitné vyhlášky hlavného hygienika napokon vláda narýchlo zmenila zákonom.

Manipulácie s faktami si odniesla aj Matica slovenská, pretože na FB stránke Hoaxy a podvody – Polícia SR bola zverejnená účelová nepravda, podľa ktorej mala šíriť dezinformáciu o vraj zákaze slovenskej vlajky na Devinskom hrade. Naopak, Matica protestovala voči nezmyselnému zákazu nosenia štátnej vlajky Slovenskej republiky na žrdi, čo aj dokázala videom.

K hoaxom, ktoré sa časom menia na pravdu, sa však už policajná stránka nehlási a maže ich... Verme, že životnosť tohto admina sa blíži ku koncu.

Práca so študentmi a mládežou je nosná priorita národnej ustanovizne

Unikátny vzdelávací projekt s mestom Partizánske

Pavol MADURA – Foto: (mrs)

Matica slovenská podpísala 4. mája 2023 s Partizánskym Memorandum o spolupráci na novom projekte neforálného zážitkového vzdelávania. Ide o unikátny projekt určený pre žiakov ôsmeho ročníka základných škôl v Partizánskom. Memorandum podpísali primátor Jozef Božík a predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Na slávnostnom akte sa za ustanovizne zúčastnili správca Maroš Smolec a vedecký tajomník Pavol Madura. Pritom boli aj riaditelia základných škôl. Po podpise sa jeho aktéri zúčastnili na podujatí venovanom pamiatke M. R. Štefánika, počas ktorého položili kytyce k jeho pamätnej tabuli.

V učebných textoch sa ôsmaci v máji venujú na hodinách dejepisu téme slovenského národného hnutia a generácii štúrovcov, ktorá patrí medzi najvýznamnejšiu generáciu v slovenských národných dejinách. Žiaci základných škôl vrátane tretiakov osemročného gymnázia vďaka tomuto interaktívnemu vzdelávaciemu projektu navštívia historické miesta v Martine, centre národnej kultúry Slovákov.

Tematické prednášky spojené s odborným výkladom od 15. do 19. júna 2023 v Martine zabezpečili zamestnanci národnej inštitúcie. Žiaci navštívili historické budovy Matice slovenskej a dostali erudovaný výklad k významným osobnostiam, ktoré majú busty v Aleji národných dejateľov pred sídelnou druhou budovou Matice slovenskej.

LEGENDÁRNE INŠTITÚCIE

Žiaci a učitelia uvideli jedno z legendárnych a prvých slovenských gymnázií – Nižšie slovenské evanjelické patronátne gymnázium v Turčianskom Svätom Martine, ktoré je hneď

Primátor mesta Partizánske a nový predseda ZMOS-u Jozef BOŽÍK (vľavo) podpisuje s predsedom MS Marianom GEŠPEROM Memorandum o spolupráci s národnou ustanovizňou.

vedľa Memorandového námestia. Ide o európsky unikát, lebo viaceré významné pamätne národné miesta z rôznych časových období sú takto naporúdzia na nevelkom priestore. Študenti si pozreli aj historické centrum

a budovu Tatra banky, kde bola v roku 1918 vyhlásená Deklarácia slovenského národa, čo napokon viedlo k oslobodeniu sa z uhorského žalára národov. Vzdelávaciu púť zavŕšili návštevou Národného cintorína v Martine, pietnom mieste mno-

hých predstaviteľov slovenského národného hnutia a kultúrneho diania.

STOVKY ŠKÔL

Matica slovenská v súčasnosti spolupracuje s dvoma stovkami rôznych typov škôl na Slovensku. Práve Mesto Partizánske sa však stalo prvým mestom u nás, ktoré bude systematicky a intenzívne spolupracovať s Maticou slovenskou v zážitkovom vzdelávaní. Cieľom projektu je podporovať vzdelávanie detí i mládeže a takto budovať u nich hrdosť na svoj štát, dejiny aj osobnosti.

Po podpise Memoranda primátor Mesta Partizánske Jozef Božík, ktorý je aj nový predseda Združenia miest a obcí Slovenska, rokoval s predsedom Matice slovenskej Marianom Gešperom aj o spolupráci medzi ZMOS-om a Maticou slovenskou. Maticná ustanovizne ponúka súčinnosť pri vydávaní kníh, týkajúcich sa dejín i súčasného života obcí a miest, rovnako odbornú spoluprácu pri odhaľovaní búst a pamätných tabulí, vzdelávaní študentov a zabezpečení exkurzií zo škôl. Pripomeňme, že maticné odbory často „držia“ kultúrne aktivity v menších mestách a obciach.

Predseda Matice slovenskej v tejto súvislosti povedal: „Propagovať i šíriť vedomosti o slovenských dejinách medzi slovenskou mládežou je nevyhnutné a musíme to robiť predovšetkým pútavou formou. A to predstavíme osobnostných príkladov štúrovcov a príbehmi z našej histórie. Veď práve dejinné udalosti sa často opakujú a treba sa z toho poučiť. Je to obzvlášť dôležité v tejto dobe, keď je slovenská mládež atakovaná neprirodzenými a vykonštruovanými pseudoliberalnými ideológiami.“

NA OKRAJ

Tempo zadlžovania českej ekonomiky dost „vyplašilo“ terajšiu českú vládu pát koalíciu. Po niekoľkomesačnej príprave český premiér P. Fiala predstavil verejnosti vládný konsolidačný balíček a dôchodkovú reformu – v prvom prípade s účinnosťou od januára budúceho roka a v druhom prípade od 1. 1. 2025. Vládný kabinet chce konkrétnymi opatreniami dosiahnuť aby sa deficit štátneho rozpočtu v roku 2024 znížil o 94,1 miliardy a v roku 2025 o 53,4 miliardy českej koruny, na čom sa majú podieľať rozpočtové príjmy vyššie o 69,2 miliardy a pokles rozpočtových výdavkov o 78,3 miliardy českej koruny. Pokiaľ ide o príjmy, konsolidačný balíček počíta namiesto troch sadzieb len s dvoma

Česi konsolidujú

sadzbami DPH. V 12-percentnej budú potraviny, bývanie, lieky. Vo vyššej, 21-percentnej niektoré služby domácnostiam, ale aj alkohol, čapované pivo, tabak a hazard. Nulová bude na knihy. V daňovej oblasti zrušia dvadsať dva daňových výnimiek, či zľav. V príjmovej stránke sa počíta aj so zvýšením dane z nehnuteľností a od roka 2025 aj so zvýšením dane právnických osôb z doterajších 19 na 21 percent. Počíta sa tiež aj so zvýšením nemocenského poistenia o 0,6 percenta, s vyšším odvodmi živnostníkov, so zvýšením ceny diaľničných známok, s nižšou podporou stavebného sporenia, tiež s valorizáciou daní a poplatkov. Pokiaľ ide o výdavky, znížia sa štátne dotácie o 54,4 miliardy koruny, aj výdavky na prevádzku štátu až o 11,2 miliardy, ale siahne sa aj na platy vo verejnom sektore, čo má priniesť do rozpočtu 9,7 miliardy českej koruny. Za dôležitú zmenu treba tiež pokladať zrušenie národných dotácií vo viacerých sektoroch ich českej ekonomiky, ktoré budú nahradené peniazmi z európskych fondov, čím sa má dosiahnuť prísnejšia kontrola ich čerpania. K zásadnej zmene má dôjsť v podpore nezamestnanosti najmä u občanov, ktorí sa registrujú opakovane.

Zároveň s konsolidačným balíčkom český premiér predstavil aj nevyhnutné zmeny v dôchodkovom systéme. Tie sa týkajú najmä veku nároku na odchod do riadneho dôchodku. Zmena sa dotkne dnešných päťdesiatnikov a mladšie ročníky. Zaručený dôchodok bude na úrovni dvadsiatich percent priemernej miezd, ostatná časť dôchodku bude zásluhová. Za zásadnú novinku treba pokladať, že sa počíta so spoločným vymeriavacím základom pre manželov aj registrovaných partnerov. Zatiaľ nie je uzavretý zoznam profesii zvýhodneného odchodu na dôchodok a skorších odchodov do dôchodku matiek s deťmi.

Vládou predkladaný konsolidačný balíček bude česká snemovňa prerokovávať v lete pred parlamentnými prázdninami a druhé a tretie čítanie sa plánuje na jeseň tohto roka. K jeho obsahu sa už kriticky postavila opozícia, odborári aj dotknuté inštitúcie. Uvidíme, či si z neho niečo „požičia“ aj nedávno vymenovaná prvá slovenská úradnícka vláda, keďže slovenské rozpočtové deficity k HDP sú o dvadsať percent vyššie ako české. Od nášho krátkodobého „dovolebného“ kabinetu sotva môžeme očakávať miliardové škrtý. Čo právom očakávame, je príprava budúročného vyrovnaného štátneho rozpočtu s konkrétnymi výdavkovými limitmi najmä v zdravotníctve, v štátnej a vo verejnej správe, ktoré sa najviac podieľajú na rozpočtových deficitoch.

Róbert HÖLCZ

Boris KOLLÁR: Návšteva Matice bola pre mňa krátkou školou národovectva Matičari vždy našli cesty, ako byť v národe užitočními

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: Matica slovenská

Pôsobenie Matice slovenskej ako najstaršej celonárodnej ustanovizne Slovákov sa nepáčilo dnes už bývalej ministerke kultúry Natálii Milanovej (OLaNO). Netajila, že chce Maticu slovenskej znížiť výšku účelovej štátnej dotácie na minimum. Matičnému vedeniu sa však podarilo presvedčiť predsedu druhej najsilnejšej bývalej koalície strany SME RODINA a stále aktívneho predsedu Národnej rady SR Borisa KOLLÁRA, že Matica slovenská má stále miesto v rámci slovenskej spoločnosti. Aj v mene redakcie matičného dvojtyždenníka Slovenské národné noviny by sme sa mu chceli verejne poďakovať za jeho obhajobu Matice slovenskej vo vysokej politike.

• Ako predseda Národnej rady SR ste ešte v máji 2020 po prvý raz oficiálne navštívili Maticu slovenskú. S akými pocitmi ste vtedy odchádzali z najstaršej celonárodnej ustanovizne Slovákov?

Myslím si, že každý vrcholový politik v Slovenskej republike by mal aspoň raz za svoje funkčné obdobie navštíviť Maticu slovenskú. Bez ohľadu na to, aký má postoj k aktuálnemu vedeniu alebo aktuálnej práci Matice. Mal by brať do úvahy, že bez práce tisícov a tisícov matičiarov v minulosti by Slovensko nikdy nedospelo k svojej dnešnej demokratickej a suverénnej štátnosti. Úcta ku generáciám predkov, ktorí nemali vždy

MATIČNÝ ŽIVOT

lahký život, keď presadzovali slovenskú národnú myšlienku do života, je to najpodstatnejšie, čo by malo viesť slovenského politika do sídla Matice slovenskej. Priznávam, išiel som po prvýkrát sem s veľkou bázňou, lebo zo školy som čo-to o Matici vedel, ale v predchádzajúcom živote som sa len okrajovo zaujímal o veci, ktoré sa v matičnom hnutí diali. Návšteva v historickom sídle v Martine bola pre mňa veľkou inšpiráciou, aby som sa hlbšie začal zaujímať o to, čo matičari robili a robia. Bola to taká krátka škola národovectva. Omnoho viac som potom chápal celú zložitú našu cestu k samostatnosti. Preto som sa aj hneď rozhodol vstúpiť medzi zakladajúcich členov Matice slovenskej.

• V tom čase ste verejne sľúbili, že na politickom fronte budete brániť Maticu slovenskú a obhajovať jej postavenie v slovenskej spoločnosti aj v 21. storočí. Považujete za úspech aj to, že sa vám podarilo prijať kompromisný koalíčný návrh novelizácie zákona o Matici slovenskej 5. mája 2022, v ktorom sa zafixovala pevná suma účelovej štátnej dotácie vo výške 1,5 milióna eura?

Politika je vždy o umení realizácie možného na skutočné. Nemusím

Predseda NR SR Boris KOLLÁR na odhalení busty Daxnerovi v Matici slovenskej. Ako jediný líder z bývalej koalície sa verejne zasadil, že štát by mal ustanovizni viac finančne pomáhať.

zvlášť zdôrazňovať, že liberálna časť slovenského politického spektra má mnohé výhrady k aktuálnej činnosti Matice slovenskej a rada by jej aktivity utlmila aj škrtaním finančných prostriedkov na prácu matičiarov. Ja osobne i hnutie SME rodina si uvedomujeme význam matičného hnutia pri obhajobe tradičných hodnôt Slovákov i ostatných občanov Slovenskej republiky. Áno, podarilo sa nám zafixovať štátnu dotáciu pre Maticu slovenskú. To bola naša povinnosť. Povinnosťou matičiarov na druhej strane je tieto financie účelne používať najmä na tie činnosti, ktoré boli MS zverené štátom. Len keď bude Matica plniť tieto funkcie, nebude nikto sponchyňovať jej financovanie zo štátneho rozpočtu.

• Akým spôsobom plánujete naďalej podporovať Maticu slovenskú?

Matičari sa môžu spoľahnúť, že hnutie SME rodina bude naďalej podporovať Maticu všetkými prostriedkami, ktoré má a bude mať k dispozícii. Pokladáme za veľmi dôležitú prácu matičiarov v teréne, kde pomáhajú zachovávať slovenské tradície a konzervatívne hodnoty slovenskej spo-

ločnosti. Na druhej strane bez toho, aby Matica neustále podporovala rozvoj matičnej vedy, sa nám budú ťažko obhajovať ďalšie finančné príspevky na matičnú činnosť. Nesmieme zabúdať na to, že politici sa menia. Ani my tu nebudeme naveky. Preto je potrebné, aby prácu Matice bolo omnoho viac vidieť. A potom sa aj nám budú ľahšie obhajovať na pôde parlamentu matičné požiadavky.

• Ste presvedčený, že všetky slovenské politické strany naprieč politickým spektrom by si mali ctíť národno-štátne tradície a prínos Matice slovenskej v národno-emanipačnom procese slovenského národa o vlastnú štátnosť?

Myslím si, že na túto otázku som už čiastočne odpovedal. Jedna vec je ctíť si zástoj Matice slovenskej v minulosti. V tomto nevidím problém. Každý, kto prešiel školským systémom na Slovensku, čo-to o Matici vie. A potom záleží na jeho politickej orientácii a úcte k predkom, ako sa k problematike verejne postaví. Iná vec je, aký majú postoj rôzni politici k aktuálnej činnosti Matice. A tu je opäť dôležité to, o čom som sa už

zmienil – konkrétna práca matičiarov od základných odborov až po vedecké odbory a ústavy. Čím bude táto práca viditeľnejšia aj v médiách, tým bude aj autorita Matice slovenskej v spoločnosti väčšia. Často sa totiž stretávam s tým, že mnohí politickí partneri o matičnej činnosti vedia veľmi málo alebo majú skreslenú predstavu. A nie vždy je to ich vina.

• Ako môže Matica slovenská podľa vás formovať zdravé národné povedomie v súčasnej nepriaznivej geopolitickej a spoločensko-ekonomickej situácii?

Geopolitická a ekonomická situácia Slovenska nikdy nebola optimálna. Jednoducho v tomto priestore, v ktorom sa SR nachádza, vždy budú problémy. Napriek tomu matičari vždy našli cesty, ako byť užitočními v národnom kolektíve. Omnoho dôležitejšie je nadsenie za vec, ktorú presadzujú. Preto je dôležité, aby všetky finančné prostriedky boli využité náležite, na prospech veci. Ale najmä je potrebné, aby Maticu bolo vidieť. Pokiaľ bude v pololegalite, pokiaľ nebude o nej počuť, ťažko bude vplývať na formovanie národného vedomia.

• Dvadsiateho piateho novembra 2022 pri príležitosti tridsiateho výročia prijatia ústavného zákona o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky Národná rada SR spoločne s Maticou slovenskou odhalila na fasáde historickej budovy SNR pamätnú tabuľu sedemdesiatim šiestim slovenským poslancom Federálneho zhromaždenia, ktorí podporili ústavný zánik Česko-Slovenska a vznik samostatnej Slovenskej republiky ako jedného z jeho nástupníckych štátov. Ako si ceníte ich historický prínos v kreovaní samostatnej slovenskej demokratickej štátnosti?

Všetkých tých, ktorí sa zaslúžili v prelomových deväťdesiatych rokoch o založenie modernej slovenskej štátnosti, si treba uctiť. Nielen tých, kto-

rych sme zvečnili na tabuli na starej budove NR SR. Na Slovensku by už malo platiť, že sa na zaslúžilých ľuďoch nezabúda. Len národ s pamäťou má perspektívu do budúcnosti.

• Poľská národná banka 15. marca 2023 vydala pamätnú striebornú mincu v hodnote desať zlotých s podobizňou známeho banditu Józefa Kuraša, zvaného Ogieň, s nápisom Konali správne. Obetami jeho terorizovania sa stali aj Slováci z poľskej strany slovensko-poľského pohraničia. Je správne dnes z rôznych politických dôvodov glorifikovať usvedčených vrahov a banditov?

Toto je veľký problém dneška. A nielen v Poľsku. V každom prípade, z poľskej strany je to veľká neúcta k niekoľkým tisícom Slovákov, občanov Poľskej republiky, ktorí dodnes nezabudli na vyčinenie Kurašovej bandy. Ale myslím si, že aj slovenská zahraničná politika by mala v takýchto situáciách zasiahnuť už vtedy, keď mu na Podhali odhalovali pomník. Ale nemému dieťaťu ani vlastná mater nerozumie, takže toto sú následky.

• Matica slovenská si na spomienkovom stretnutí 24. apríla 2023 pri príležitosti výročia výstupu štúrovcov na hrad Devín chcela uctiť túto významnú historickú udalosť. Pritomný správca hradu Devín, ktorý patrí pod agendu múzea mesta Bratislavy, donútil prítomných matičiarov a jej podporovateľov dať dole zo žrdi slovenskú štátnu zástavu, zástavu Matice slovenskej a zástavu Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku. Podľa jeho názoru tyče, na ktorých boli zástavy zavesené, sa nesmú prenášať do areálu hradu. Aký je váš názor na tento incident?

Pozrite, občan má právo robiť všetko to, čo zákon nezakazuje. Inštitúcia aj svoje vnútorné predpisy, ktoré obmedzujú občana, musí vydávať v zhode so zákonom. Ak zákon neobmedzuje v danom priestore nosenie tyčí, podobne ako to je pri športových podujatiach, tak si myslím, že účastníci nemali hysterizovať, ale dovoliť sa zákona. Na to sú v Slovenskej republike inštitúcie, ktoré dodržiavanie zákona zabezpečujú.

• Otázka na záver. Myslíte si, že národná a konzervatívna politika má stále svoje opodstatnenie na národnej a európskej úrovni?

Určite. O tom nemožno pochybovať.

Spomienka na prof. Richarda Marsinu pri príležitosti stého výročia jeho narodenia

V Martineu o velikánovi slovenskej historiografie

Radoslav ŽGRADA – Foto: HO MS

Matica slovenská si 10. mája pripomenula pri príležitosti nedožitých stých narodenín významného historika, pedagóga, archivára, a predovšetkým aktívneho matičiara profesora Richarda Marsinu. Slovenský historický ústav MS v spolupráci s Historickým odborom MS pri tejto príležitosti zorganizoval odborný seminár v priestoroch Martinea v bratislavskom Starom Meste.

Profesor Richard Marsina patril medzi veličiny slovenskej historiografie, svojou prácou a dielom pomáhal posilňovať historické povedomie Slovákov ako štátotvorného národa, čo bolo dôležité najmä po vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Špičkový znalec slovenského a uhorského stredoveku, najmä listinného materiálu, zostavovateľ Slovenského diplomatára pracoval ako archivár dlhé roky v Archíve mesta Bratislavy, Pôdohospodárskom archíve a Štátnom ústrednom archíve v Bratislave, potom od roka 1960 ako vedecký pracovník v Historickom ústave Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Venoval sa predovšetkým kritickému vydávaniu stredovekých prameňov. V rokoch 1961 – 1969 bol vedúcim výskumného pracoviska SAV v Buda-

Na snímke je predsedníctvo spomienkovej akcie k storočnici prof. Richarda Marsinu

pešti. Bol pedagógom na Katedre histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity. Dosiahol na nej hodnosť docenta a profesora a Prešovská univerzita mu udelila aj titul Doctor honoris causa. Bol držiteľom štátneho vyznamenania Slovenskej republiky Pribinov križ III. triedy za celoživotné dielo v oblasti modernej slovenskej historiografie, archivnictva a pomocných vied historických.

Patril medzi novodobých zakladateľov týchto odborných disciplín. Bol autorom najzákladnejších syntetických dejín Slovenska v stredoveku, ako aj edícií prameňov k nim. Aktívne pôsobil i v Matici slovenskej. Výnimočný vedec stál pri obnovení Historického odboru MS v roku 1990 a pri založení Slovenského historického ústavu MS so začiatkom čin-

nosti od mája 1997. Profesor Richard Marsina bol aj vo svojom vyššom veku členom Prezídia Matice slovenskej, čestným predsedom Historického odboru MS a predsedom Vedeckej rady Matice. V minulosti bol členom jej výboru a ako vážena osobnosť výrazne formoval vnútro-matičný život. V roku 2019 si osobne prevzal čestné členstvo Matice slovenskej, ktoré Snem MS udeľuje len výnimočne. Uznanie získal za mimoriadne zásluhy o rozvoj slovenského národného a kultúrneho života i ustanovizne. Historický odbor MS mu udelil Cenu Daniela Rapanta.

S týždňovým odstupom sme si vedeckým podujatím pripomenuli jeho nedožitú storočnicu. So svojimi príspevkami vystúpili Dr. Meliš, Dr. Mulík, doc. Petránský a prof. Šedivý. Vedci predostrelí prierez hlavnými oblasťami odborného záujmu prof. Marsinu. Maticu zastupoval správca Maroš Smolec. Pre zaujímavosť, prednášajúci boli v istom čase jeho študentmi či spolupracovníkmi, mali teda osobnú skúsenosť, ktorá ich pozitívne obohatila v odbornom raste. Aj to dokazuje, akú výraznú stopu v slovenskej vede zanechal. Výstupy zo spomínaného seminára budú publikované v najbližšom čísle Historického zborníka.

OROL TATRANSKÝ

Vydávaný Ľudovítom Štúrom od 1. augusta 1845 do 30. júna 1846
Príloha Slovenských národných novín pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť

bezplatné

6

2023

Zdroje obrázkov: Pixabay, autori príspevkov
Koláž: EČ

ZVON ZELENEJ STUŽKY NÁDEJE...

JÚLIUS LOMENČÍK

Počas jarných rozkvitajúcich dní prichádzajú do ulíc miest mladí ľudia so zelenou stužkou nádeje, aby zvestovali svoj vstup do dospelosti. Tou pomyselnou vstupenkou sa potom stáva úspešné zvládnutie „skúšky dospelosti“. Ich fyzická mladosť si začína uvedomovať, že čas každodenný plynie veľmi rýchlo a pomaly začínajú cítiť, že za rokmi detstva sa pozerajú cez plece, ale s pevným pohľadom do budúcnosti, do ktorej vkladajú svoje sny pre ich splnenie. Vo svojich doterajších každodenných študentských radoostiach i starostiach si čas ani neuvedomovali a zrazu sa pre nich začína naplňovať Novomeského verš, že „čas letí jak vtáci nedozierni“.

V živote však prichádzajú chvíle, keď nie človek sa usiluje čosi uchopiť, ale naopak, to „čosi“ sa ho začína zmocňovať ako mladých ľudí so „stužkou nádeje“ stojacich/sediacich pred zeleným stolom. Všetko, čo sa začína okolo nich diať, nasávajú plnými dúškami a niektorí z nich ich premietajú aj do básnických obrazov alebo rozprávaných poviedkových príbehov. Vo vedomí im pulzuje známa myšlienka: „postoj chvíľa, aká si krásna“. Ale vtedy opäť začínajú „cválať dni“ vitalistu Janka Smreka a „zvon zelenej stužky nádeje“ zvoní Rúfusovými veršami, že „naše dni ako bystriny / po horských svahoch tečú. / Sú ako stužky oranžové / vo vrkoč žitia vpletené“. Jednoducho, čas je večný pohyb a skôr ako dokončí spev svojej melódie a klasy dozreté nad hrádze sklonia šije, mladost zelených stužiek sa rozletí aj z rodinných hniezd.

V knihe svojho života budú obracať ďalšie listy a z relatívne doteraz pasívnych učeníkov sa postupne budú stávať aktívni, zrelí ľudia. A možno aj tvorcovia nových básnických, prozaických a dramatických diel, v ktorých prinesú závan niečoho nového, ale bude dôležité, aby to bolo ľudské naplnené zdravým humanizmom a tiež neformálnym vlastenectvom. Nositeľov zelených stužiek nádeje zároveň čaká aj uvedomenie si, že človek dozrieva vlastne celý život, preto dnes sa síce už možno usmievať tomu, čo kedysi bolelo, ale to len preto, lebo bolí už zasa niečo iné. Taká je dialektika života, ktorý sa meria predovšetkým skutkami, činom, a nie časom, ako pripomínal Pavol Strauss „mladosť je schopnosť vedieť začať“. Napokon Andrej Sládkovič tiež pripomína, že jedine to pretrvá, lebo to fyzické časom aj tak „zostará“ a skutočná

mladosť je preto skôr „večná túžba po krásach života“ vo všetkých jeho podobách, a to v trojedinosti PRAVDY, DOBRA a LÁSKY.

Detstvo a mladosť nemožno chápať ako niečo časom vymedzené, a už vôbec nie ako nejaký azyl alebo rezervoár nepresných spomienok, či skresleného rozpamätávania, ale skôr ako neustálu príležitosť stále ďalej osobnostne rásť... V rýchle plynúcom toku a prúde dní poznačených konzumom, virtuálnym svetom, umelou inteligenciou... je niekedy veľmi ťažké pre každého v akomkoľvek veku odhaliť pravé ľudské hodnoty, lebo skôr poznáme cenu všetkého, ale nepoznáme hodnotu ničoho.

V našom každodennom živote nech vejú zelené stužky nádeje pre každého znamenajú neustálu cestu a stanú sa tak akýmsi symbolom mladosti, ktorú môže vlastniť každý vo svojom srdci tak, aby jej zvon vo vežičke tela sa kolenbal a v zaslúbennej zemi neustáleho zrenia večný čas potichu vrkôčik túžob zapletal pre ich splnenie aj napriek tomu, že beží ako vietor po púšti a ani jedno zrnko nepostojí na tom istom mieste. Práve naopak, piesok sa presýpa, prach zasýpa staré cesty, no všetko dnešné sa len z toho včerajšieho odvíja.

Zelená stužka nádeje pre každého znamená neustálu cestu územím zvaným ŽIVOT. Putovanie pomocou máp, ktoré sa vyvíjajú neobývaným ostrovom, pričom na mapách osoby, situácie, vyvýšeniny i prielachiny zodpovedajú skutočnosti. To znamená, že sever je tam, kde bol, ale smer si každý určí sám tak, aby vo svete skazenom hodinovom stroji dal kolieskam správny chod v konkontexte vzájomnej medziludskej komunikácie, kde je potrebné vážiť SLOVO. A to nielen v každodennej komunikačnej situácii, ale aj SLOVO v básni, príbehu, dráme.

Aby aj toto slovo bolo naplnené goetheovsky duševným stavom človeka, ktorý ho zoberie ako soľ a posype ním ŽIVOT. Potom s pokorou pokľakne a naberie vody živej na prečistenie ľudského bahna ničoty a duševnej prázdnoty. Lebo ak pri pôrode Slova básnika, prozaika i dramatika pomáhal cit, stáva sa tým pomyselným zvonom zvoniacim do duše každého smrteľníka zelenou stužkou nádeje...

A k tomu pripájam verše Milana Rúfusa:

Mladosť – kdeže tá môže stáť!
A najmä dnes, keď ako v novom mlyne
vrie to a hučí v našej domovine.
Dnes mladost' túži krídla mať!

Aneta BEŇKOVÁ

Jarný pocit

V zime mi prirástli k srdcu
steny
biele, pevné.
Menili víchor v zátišie.
Od podlahy silniem,
cítiac chrbticu jari
nachádzam svoju,
až kým mnou neprejde pocit
do letného vánku,
o ktorom som snívala
medzi vločkami.

Tisíc krokov

Asi to tak má byť,
dážd' vo vlasoch
češe ma od rána,
šepoce hlasnejšie,
ako slová
zmývajúce doráňané noci.
Jediným nádychom
s plnou náručou čarovného času
triezvych vín
a modrých zážitkov
kráčam za tebou...

Nedožitá sedemdesiatka poetky Margity Dobrovičovej

(26. 6. 1953 – 13. 4. 1994)

PETER CABADAJ

Študovala na gymnáziu v Bratislave (1972 – 1976). Po maturite žila na invalidnom dôchodku v rodnom Liptovskom Mikuláši a venovala sa literárnej tvorbe. Básne a iné texty publikovala v kultúrnych časopisoch, dennej tlači a zborníkoch (*Tvorba, Literárny týždenník, Práca, Pravda, Smer, Zborník Wolkrovej Polianky* a i.).

Koncom sedemdesiatych rokov začala Margita Dobrovičová ako poetka intenzívne spolupracovať s týždenníkom *Nové slovo*, presnejšie s jeho mesačnou prílohou pre mladú literatúru *Nové slovo mladých*. Príloha vychádzala v rokoch 1978 – 1981 a bola pod zjavným vplyvom básnika Vojtecha Miháliku. V inštrukciách, ktoré adresoval začínajúcim autorom a autorkám, prevládala dobovo aktuálna ideovosť a dôraz na remeselnú stránku písania. Vstup do oficiálnej literatúry v sedemdesiatych a ešte i začiatkom osemdesiatych rokov bol takmer úplne vyhradený len pre absolventov (väčšinou išlo o absolventky) takzvanej Mihálikovej básnickej školy. Pripomeňme ešte, že Vojtech Mihálik mal na to zásadný vplyv i ako riaditeľ vydavateľstva Slovenský spisovateľ.

Dobrovičovej knižný debut *Modrej planéte* (Slovenský spisovateľ, 1981) sa tematicky aj formálne nesie v intenciách doktríny presadzovanej Mihálikom. Ani v ďalších básnických zbierkach – *V mrazoch horíme* (Slovenský spisovateľ, 1986) a *Prenosná priepasť* (Slovenský spisovateľ, 1989) – síce poetka neopustila dobovo preferovanú tematiku zodpovednosti za osudy sveta, postupne však pribudol i rozmer osobnej introspekcie a vnímanie reality cez prizmu existenciálnych situácií, v ktorých jednotlivci aj ľudstvo často zlyhávajú. Túto líniu svojej tvorby vedno s hľadáním stále priraznejšieho básnického výrazu Dobrovičová rozvíja v knihách *Slávnosti pod ľadom* (1991) a *Neprelisovaná krv* (1994). Autorka v nich na jednej strane reaguje na aktuálne spoločenské témy, na druhej strane sú jej verše preplnené teplým citom, hlboko prenikajúcim do duše, vnútorných stavov i nepokojov človeka.

Obálka knihy *Tajomstvá duše*

Mimochodom, zbierka *Neprelisovaná krv* bola zadaná do tlače v deň poetkinho úmrtia...

V roku 1992 získala Margita Dobrovičová čitateľskú cenu Prairie Schooner (Lincoln, Nebraska, USA). Výber z nepublikovaných básní a korešpondencie vyšiel posmrtné pod názvom *Tajomstvá duše* v roku 1995. Spomínaná kniha financovaná rodičmi, za ktorú autorka dostala Cenu Miloslavy in memoriam, svedčí o bytostnej zviazanosti Margity Dobrovičovej s kultúrou a umením, spoločenskými a existenciálnymi témami, prírodnými krásami Liptova... Od všeludských tém, pociťujúc prirodzený ostych pred verejným zobrazovaním vlastného existenčného rozpoloženia, dozrieva do silno osobnostného, priam až mučivo otvoreného vyznania.

Posmrtné vyšli tiež výbery *Ten motýľ nevzlietne* (1999), *Kto svetlom bol, ten svetlom zostáva* (titul zostavila autorkina matka) a excelentná básnická skladba *Dievča s tvárou luny* (2002).

Margita Dobrovičová kooperovala s rozhlasom, písala texty k divadelným projektom, prekladala z francúzštiny, ruštiny a češtiny. Zomrela v Bratislave vo veku nedožitých 41 rokov.

*Odložím pohár čistej vody
a kúsok chleba. Na horšie časy,
keď sa už horkosť neohlási,
iba tu bude.*

*Zarytá v snehu, slnku, svätajánskom papradí.
A horká hlina bude čakať, kto ju
za horké zrno pohladí.
Ryby si často zaspievajú Mozartovo Rekviem.*

*Možno sa uberám inam.
Noc – veľká skriňa,
visí v nej kostým ustatého míma.
Znamenia... Ešte im porozumieť.
Ten chlieb, tú vodu pre niekoho odkladám.*

Margita Dobrovičová

Výtvarné umenie

Portrétny sochár a pedagóg Rudolf Hornák

PETER CABADAJ

Vedno s Cypriánom Majerníkom, Jánom Mudrochom, Petrom Matejkom, Ester Šimerovou-Martinčekovou, Leou Mrázovou, Bedrichom Hoffstädterom, Jozefom Kostkom, Deziderom Millym, Eugenom Nevanom a mnohými ďalšími patril medzi príslušníkov Generácie 1909. Sochár a pedagóg Rudolf Hornák (3. 6. 1911, Modra – 15. 9. 1965, Ostrov pri Karlových Varoch, Česko) je z pohľadu dneška menej známou osobnosťou spomenutej výtvarnej skupiny. Venoval sa najmä portrétnej plastike, pričom umelcova voľná tvorba má zakladateľský význam pri formovaní profilu modernej slovenskej plastiky. Autorovo sochárske dielo kľúčovo ovplyvnilo vinohradnícke prostredie Modry s tradičnou keramikou výrobou, zhotovoval aj polychrómované keramické sochy.

školy (teraz Škola úžitkového výtvarníctva J. Vydru), neskôr učiteľom na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1950 – 1955), vedúcim Katedry výtvarnej výchovy Pedagogickej fakulty UK v Trnave (1955 – 1965).

Umelecky spočiatku Hornáka ovplyvnila najmä egyptská plastika a dielo významných českých sochárov Otta Gutfreunda a Karla Pokorného (spojenie civilistického a alegorického momentu). Ranú tvorbu charakterizuje neoklasická orientácia, neskoršie opusy sa vyznačujú typickou zjednodušenou modeláciou, plastickou lapidárnosťou a blokovou kompozíciou. Plytutím času Hornák tvorivo prehodnotil niektoré technologické impulzy z keramickej tvorby a extrapoloval ich na iné materiály. V 50. rokoch minulého storočia rozvíjal portrét, tvorbu pre architektúru, zhotovoval pamätníky a najmä vyučoval.

Medzi najvydarenejšie autorove sochárske diela kunsthistorici radia *Hlavu Kolomana Sokola* (bronz, 1935), *Portrét Lýdie Sokolovej* (sadra, 1936), *Portrét V. Bučekovej* (patinovaná sadra, 1936), *Smútok* (drevo, 1936), *Zasnenie* (sadra, 1941), *Na poli* (sadra, 1942), *Odpočívajúca tanečnica* (pálená hlina, 1942), *Jurko* (bronz, 1946), *Pamätník SNP v Sklabíni* (pieskovec, 1954), *Portrét V. I. Lenina* (sadra, 1949) či *Hlava baníka* (patinovaná sadra, 1950) dokumentujú socialisticko-realistický rozmer jeho tvorby. Táto metóda

Zasnenie (sadra, 1941; v zbierkach SNG)

Pochádzal z rodiny Rudolfa Hornáka a matky Terézie, rodenej Alföldiovej. Študoval na učiteľskom ústave v Modre a Umeleckopriemyselnej škole v Prahe (u J. Mařatku a K. Dvořáka, 1931 – 1937), v rokoch 1936 – 1938 absolvoval študijný pobyt v Paríži. Ako pedagóg účinkoval na Škole umeleckých remesiel v Bratislave (1938 – 1939), gymnáziu v Spišskej Novej Vsi (1940 – 1941), Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave (1941 – 1942), Štátnej odbornej keramickej škole v Modre (1942 – 1945), v rokoch 1945 – 1950 bol riaditeľom Štátnej umeleckopriemyselnej

Smútok (drevo, 1936; v zbierkach SNG)

bola jedinou líniou oficiálneho, štátom podporovaného umenia po nástupe komunistického režimu vo februári 1948. Počas života prezentoval Hornák svoje opusy na kolektívnych expozíciách v New Yorku (1936) a Bratislave (1964, 1965), posmrtné v Bratislave (1968 – individuálna výstava), Spišskej Novej Vsi (1969 – individuálna výstava), Banskej Bystrici, Berlíne, Zvolene, Nitre a inde (kolektívne výstavy).

Vysokoškolské učebné texty Rudolfa Hornáka vyšli knižne v tituloch *Dejiny umenia* (1958), *Stručné základy dejín výtvarného umenia* (1961), *Prehľad dejín výtvarného umenia* (1964), je tiež autorom tendenčnej príručky *Metóda socialistického realizmu a boj proti formalizmu...* (1955), výrazne poznačenej érou schematicizmu. Články uverejňoval v *Kultúrnom živote*, *Novom slove* a ďalších dobových periodikách.

Rudolf Hornák, ktorého diela tvoria súčasť zbierkového fondu Slovenskej národnej galérie, bol predsedom a podpredsedom Bloku slovenských výtvarných umelcov, členom Umeleckej besedy slovenskej (1947 – 1949), prodekanom Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Trnave (1964 – 1965), v roku 1949 ho vyznamenali cenou Povereníctva informácií a osvety. Zomrel vo veku 54 rokov na vrchole svojej umeleckej a pedagogickej činnosti.

Som rada, že v mojom vnútri ostalo veľa z dieťaťa, že som ním nezabudla byť

Rozhovor s Annou Timkovou Lazurovou
EVA ČULENOVÁ

E. ČULENOVÁ: Zdá sa, že k literatúre, slovenskému jazyku a umeniu inklinuješ asi celoživotne. Študovala si slovenský jazyk a literatúru a etickú výchovu, následne si si urobila PhD. v odbore didaktika. Už pri podávaní prihlášky na vysokú školu si vedela, že sa budeš venovať umeniu aj autorsky?
A. TIMKOVÁ LAZUROVÁ: Ťažko povedať, či som to vedela. Asi som v to tajne dúfala. Knihy a literatúru mám rada od detstva – moja mama neraz spomína na to, ako som doma všetkých „terrorizovala“ rozkazom: „Čítať!“ A som vďačná za to, že som s knihami mohla vyrastať a že sa stali súčasťou môjho života – súkromného i profesionálneho. Písala som spočiatku skôr sama pre seba, vždy som bola na seba asi až príliš kritická a nie veľmi som si verila. Súhrou viacerých okolností sa to však neskôr vyvinulo tak, že moje „zásuvkové texty“ sa dostali k čitateľom.

Ako autorka sa realizuješ v mnohých žánroch. Píšeš poéziu, prózu, ale aj odborné práce. Ktorý žánr stál na začiatku tvojej autorskej tvorby?

Bola to jednoznačne poézia, ako to u začínajúcich autorov býva. Na prózu som musela dozrieť, na tú som si spočiatku netrúfala. Doteraz si pamätám, ako jedna moja báseň s protidrogovou tematikou dlho visela na gymnaziálnej školskej nástenke a začiatok básničky o snežienke, ktorú som napísala v 6. ročníku ZŠ, sa stal úvodom jedného z textov, ktoré budú o nedlho súčasťou novej knihy pre deti. V tom čase som nečúla, že raz budem naozaj publikovať.

V roku 2008 ti pod editorskou taktovkou Mira Smoláka a Petra Štrelingera vyšla úspešná básnická zbierka *Hladná neha*. Spracúvaš v nej najmä otázky vzťahu medzi dvomi ľuďmi, štýlovo je charakteristická autorskou skratkou. Čo bolo motívom k napísaniu týchto básní, čo si nimi chcela čitateľom odkázať?

S myšlienkou vydať *Hladnú nehu* prišiel pán Rudolf Čižmárik.

Anna Timková Lazurová (1982) je vysokoškolská učiteľka, autorka poézie aj prózy a mamka dvoch výnimočných chlapcov. Pôsobí ako odborná asistentka na Inštitúte slovakistiky a mediálnych štúdií Filozofickej fakulty PU v Prešove. Po ukončení magisterského štúdia v odbore slovenský jazyk a literatúra – etická výchova absolvovala doktorandské štúdium didaktiky slovenského jazyka a literatúry na Fakulte humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. Debutovala básnickou zbierkou pre dospelých *Hladná neha*. V súčasnosti píše najmä pre deti a mládež. Vydala odbornú monografiu *Fenomén zla v próze pre mládež a priestor nižšej sekundárnej edukácie*. Žije v Košiciach.

On dal knihe aj názov, keď mi do sms správy napísal stručné: „*Hladná neha* – názov zbierky?“ Život to ale zariadil inak a pán Čižmárik sa jej vydania, žiaľ, nedožil. Som veľmi vďačná Petrovi Štrelingerovi a Mirovi Smolákovi za to, že dokončili, čo on začal, a zbierku mi vydali, a to dokonca v slovensko-českej verzii. Do života ju v Prahe uviedli manželia Jakubiskovci. Básne v nej reflektujú rôzne tváre a podoby lásky. Básnická skratka je síce krátkou, ale o to hlbšou formou, ktorou možno zachytiť myšlienkový obraz a symbolické vyjadrenie citu tak, aby si ho čitateľ dokázal interiorizovať – aby v ňom našiel seba. Nosnou témou, aj mojím odkazom, je vzťah medzi dvomi ľuďmi, na druhej strane je báseň = veta a v nej zachytený celý rozmer skratky o niektorom z atribútov lásky. A do tejto „rovnice“ môže čitateľ pokojne dosadiť aj sám seba.

Momentálne si známa ako autorka prózy a poézie pre deti. Prispievaš do rôznych antológií a zbierok svojimi poviedkami z rodinného života a rytmickými detskými básňami. Z čoho čerpáš inšpiráciu?

Inšpiráciou je pre mňa každodennosť – tá rodinná, i všetko, s čím sa počas bežného dňa stretnem. Ale predovšetkým sú ňou moje deti – ich pohľad na svet, naše dlhé rozhovory, ich a naše spoločné zážitky. Tie sú zvyčajne impulzom, od ktorého sa odrazím, a potom si už „vymýšľam“. A zvyčajne je moja „fáza vymýšľania“ najefektívnejšia počas vysávania a umývania riadu – mám pocit, že sú to chvíle, keď monotónny zvuk tečúcej vody a hučiaceho vysávača odfiltruje všetko, čo je okolo mňa, a nápady sa môžu rozvíjať.

Vo svojej próze si detailne všimaš detský emocionálny svet...

Áno, každé dieťa je úžasnou individualitou. Nesmierne ma fascinuje detská optika nazerania na svet, na detaily a súvislosti, ktoré logika dospelého človeka zaťaženého povinnosťami a životnými skúsenosťami často nevníma alebo prehladá ako to, čo nie je dôležité, na čom nezáleží, hoci to často vôbec nie je pravda. Každý z nás je originál, a to platí aj o deťoch. Veľmi rada sa s nimi rozprávam (nielen so svojimi), počúvam ich a žasnem nad ich fantáziu. Som rada, že v mojom vnútri ostalo veľa z dieťaťa, že som ním nezabudla byť ani ako dospelá.

K literatúre vedieš aj svojich synov. Ich prvé umelecké počiny už môžeme nájsť aj v niektorých časopisoch a zbierkach. Aké témy a motívy spracúvajú?

U nich je to iné ako u mňa. Ich doteraz publikované básne vznikli spontánne – boli nimi vyslovené a mnou zapísané. Dve z nich sú z obdobia, keď mali tri-štyri roky, a výrazne sa v nich tematizuje motív tmy a pocit bezpečia, ktorý v nich vyvoláva prítomnosť mamy. Pokojne sa v nich môže nájsť ktorákoľvek mama so svojím dieťaťom. Dokázali v nich podstatu vyjadriť obsahovo i formálne čisto a pritom zážitkovo a uveriteľne. Majú svoju plnú podporu v kreatívnych činnostiach, vyrastajú s knihami a spoločné čítanie je prirodzenou súčasťou našich dní, tak sa nechám prekvapiť, či budú písať aj oni.

V prózach pre deti často spracúvaš rodinný život, najmä z pohľadu dieťaťa a matky. Všimaš si detaily ich vzťahu, vzťahu k súrodencom, hry detí a emocionálny svet rodičov. Vychádzaš pritom len z vlastného vnútorného sveta alebo čerpáš inšpiráciu aj z okolia?

Prvotné impulzy sú zvyčajne z „nášho“ spoločného sveta, ale všimam si a vnímam všetko, s čím a s kým sa stretnem, vraciam sa aj k zážitkom zo svojho detstva – fantázia to potom

spojí do jedného celku. Každý autor dáva do svojich textov kus seba, ale pridáva i veľa fikcie. Ak napokon vznikne čitateľsky atraktívny text, ktorý v sebe nesie aj hlbšie poslanstvo, je literatúra v našom živote tým, čím má byť, a hovorí nám veku primeraným spôsobom o všetkom.

Ako vysokoškolská pedagogička sa venuješ aj odbornej tvorbe. Nedávno vám s kolegami vyšla publikácia *Úvod do štúdia interaktívnej štylistiky*. Ako ste poňali túto kráľovnú lingvistických disciplín, prečo interaktívna?

Tento „Úvod“ má dva zväzky a dovedna 927 strán. Za jeho vznik vďačíme najmä pani profesorke Danke Slančovej – vychádza z jej chápania štylistiky, v ktorom sa všetky pojmy, jednotky a zložky chápu ako komplex a vo vzájomnej interakcii, preto interaktívna štylistika. Autorský kolektív pod jej vedením tak vytvoril originálnu publikáciu a podal komplexný moderný pohľad na štylistiku so širokým záberom, počnúc historickým prierezom a končiac dnešnými rozličnými komunikačnými spektrami. Som rada, že som do tohto celku mohla prispieť dvomi kapitolami – o edukačnej a praktickej štylistike.

Vo svojej odbornej tvorbe sa však primárne orientuješ na rôzne motívy v literatúre. Spracúvala si napríklad fenomén zla. Aké motívy ťa teda inšpirujú pri tvojom vedeckom výskume?

Keďže sa odborne venujem predovšetkým didaktike slovenského jazyka a literatúry a didakticky zameraným predmetom, snažím sa študentov viesť k tomu, že literatúra môže hovoriť deťom/čitateľom o všetkom, teda aj o ťaživých témach. Zároveň je čitateľsky atraktívny text a zmysluplná, zážitková a zaujímavá práca s textovou ukážkou na hodinách literárnej výchovy tou najlepšou „reklamou na čítateľstvo“. Veľa sa v súčasnosti hovorí o nelichotivom stave úrovne našej čitateľskej gramotnosti a o tom, že deti/žiaci (a neskôr dospelí) nečítajú – oveľa menej sa však reálne pracuje na tom, aby to tak nebolo. Tu zvyčajne nefunguje inštitucionálne nariadený „diktát“, reálna zmena môže prísť iba zvnútra – ak deťom ukážeme, aké benefity im knihy a čítanie môžu priniesť, ak ich motivujeme, ak prirodzene integrujeme jazykovú a literárnu zložku predmetu do zmysluplného celku. Nevyhýbam sa témam, ktoré sú možno náročné – fenomén zla, pocit smútku, straty, bolesti, inakosti – ale otvárajú cestu diskusií, hlbšiemu uvažovaniu, axiologizácii a pevne verím, že aj čítateľstvu.

Na záver nám predstav svoje umelecké plány do budúcnosti. Čo pripravuješ najbližšie, na čo sa môžeme tešiť? Bude to opäť tvorba pre deti alebo chystáš niečo pre dospelých? Bude to poézia alebo próza?

Veľmi sa teším, že v najbližších dňoch by mala vo vydavateľstve AlleGro Plus vyjsť kniha *Príbehy Kvetá (z) Herbára*. Keď ma Peter Karpinský, s ktorým sa mi veľmi dobre spolupracuje, oslovil s myšlienkou na napísanie básní do jeho novej knihy, mala som pred touto výzvou veľký rešpekt. Nakoniec sa nám však podarilo vytvoriť, myslím si, že naozaj zaujímavú knihu o kvetoch. Je určená detským čitateľom približne od 9 rokov a spojili sme v nej prozaické texty (ich autorom je Peter) a básne (tie sú moje) s krátkymi náučnými informáciami. V knihe, ktorú krásne ilustrovala Zuzana Bočková Bruncková, sú vyznačené strany, na ktoré si čitateľa budú môcť vložiť vylišované rastlinky, a tak sa z knihy stane ich originálny „literárny“ herbár. Verím, že sa čitateľom bude páčiť.

Ukážka z tvorby

Nanebovzatie Jána	Tvoja hmla	Never	(Ne)verím	Maruška medzi kvetmi (Snežienka jarná)
Ked' sa Zem stane pritesná pre krídla anjela, vánok zhasnutej sviečky odomkne cestu bezbolestnosti.	Ránu sa dnes večer nechcelo vstávať a miesto seba mi posielala celú moc tvojej hmly	Vykoľajil si sa zo mňa a popol z našich ciest už pripomína len rozzvonená urna	Každým ďalším nenaplneným sľubom ma liečiš z choroby dôvera.	Hoci sú ešte záveje a vietor chladno zaveje, spod vločiek dvíha hrdo hlávku Maruška medzi kvetmi.
(14. 5. 2015)	(Zo zbierky <i>Hladná neha</i>)	(Zo zbierky <i>Hladná neha</i>)		(Z pripravovanej knihy <i>Príbehy Kvetá (z) Herbára</i>)
				Zelená s bielou spája nehu tú kvetinovú nájdeš v snehu, tak netrhaj hneď stonku. Krehkosťou odoláva mrazu, nenúť ju preto zdobiť vázu, veď lepšie je jej vonku.

Na každého muža je žena

DENALEA VOLKONA

Hovorí sa, že na každého muža je žena. Teda, viac-menej to platí v zmysle dokazovania si sily. Ja tvrdím, že na každú ženu je muž. A nie hocikajký. Ale ten pravý. A je len jeden. Objaví sa, vedome či nevedome vyšle signál – v druhom prípade začne pracovať osud – v prvom muž ticho čaká na svoju príležitosť. Buď ju využije alebo ju prepasie. V najhoršom prípade ju nechá plávať. Ideálne by bolo, keby sa takito dvaja

ľudia stretli a v okamihu rozpoznali svoju osudovosť. Žiadne zbytočné otázky, žiadne vyhýbavé odpovede. Ale to by bolo veľmi ľahké a čo je v živote dosiahnuté ľahko, to sa neváži. Čo v prípade, ak je o „pravosti toho druhého“ presvedčený len jeden? Alebo povedzme to inak, čo v prípade, ak je jeden taký tvrdohlavý, že všetky príznaky tejto rovnice znovu odmieta ako malé dieťa prvú jarnú mrkvu a bráni sa byť jej premenou?

Ja túto svoju drahú polovičku dôverne poznám a vždy, keď sa vidíme, mu radostne vzplanú oči len čo ma zbadá a veselo poplieska po zadku. Myslím, že nedokáže odolať tej príťažlivosti, napriek tomu sa jej nechce poddať.

Našla som ho, keď som mala sedemnásť. Teda, aby som bola presná, on našiel mňa v jeden krásny teplý letný večer, vo svetle pouličných lúčok lemujúcich cestu do centra. Krásny ako motýl vidlochvost nemal neobyčajné meno, zato mal kopec ikonických prezývok. Ja som ho volala priateľsky – Johnny.

Svojím zjavom koristil pozornosť žien práve tak ako vidlochvost krásou svojich krídel. Johnny bol vysoký meter deväťdesiat a pod oblečením sa rysovalo telo pevné ako skala. Mal polodlhé, takmer čierne vlasy lesklé ako hodváb, a keď vysvetľoval niečo dôležité, jeho hlas sprevádzalo intenzívne žmúrenie stáby privieral oči pred snečným jasom – to jeho myšlienky vnesené do slov boli rýchle ako blesk. Keď sme spolu vošli do spoločnosti, výrazy dievčenských tvárí sa náhle menili v prekvapené: Wow, Och, Uf, Hmmm... a plánované letné pohľady zostávali zasnené visieť na jeho zovňajšku. Vždy sa tváril neprístupne a tajomne, hoci som si bola istá, že tento nadštandardný záujem nesebecky krmi jeho ego ako kaviár na podnose (nezasytí vás, ale príjemne vám poštekli chuťové bunky). Nemala som mu to však za zlé.

Denalea Volkona vyštudovala marketing a právo so zameraním na medzinárodné humanitárne právo. Písanie je jej hobby, neživí ju to. Na knižný trh uviedla v roku 2020 prvú časť štvordielnej série fantasy románcu Baamiel & Delaila. Sama seba považuje za snílka a svoju tvorbu venuje všetkým dreamerom bez rozdielu. Je introvert, diplomat, tajnostkár a cynik. Zásadová, svojská, prísna na seba samú a žije pre svoj svet. Najtypickejšia vlastnosť – bujná fantázia.

Rovnaký kaviár na podnose sa dostával aj mne. Nemala som núdzu o mužskú pozornosť a on musel niest' obdobnú váhu obdivných pohľadov na svojich ramenách ako ja. Sem-tam ma nejaké trufalé dievča, ktoré som nepoznala, vyzývavo posielalo do čerta svojim výrazne temným pohľadom (alebo naopak). Strúhala som kamennú tvár, neprístupnú a tajomnú – rovnako ako Johnny.

Áno, áno, v tomto sme si boli kvit. Ale inak sme boli každý iný.

Od momentu ako mi sprisahanecky pošepkal, že som krásna, sa moja sebadôvera správala ako pradúca mačka. Nikdy som o sebe nemala nízku mienku, mám predsa svoju hrdosť, ale až s jeho komplimentom som (prostomyselne) stúpila na cene vo vlastných očiach. Ja som jemu nikdy nepovedala, že je krásny, on mal sebedôvera na môj vkus priveľa.

Stretávali sme sa. Naše stretnutia neboli pravidelné a ani veľmi časté, lebo bol dosť zanepřazdnený. Čím, to záležalo od situácie, nálady a stupňa utajenia. V podstate bol dosť zásadový typ. Napríklad neznášal cigarety. A ja som fajčila ako komín. Musela som si na krabičku cigariet dávať pozor, lebo v nestráženej chvíli odrazu zmizla a vrátil mi ju vždy až po ceste domov. Keď sme sa šli spolu najesť do reštaurácie, brával ma do nefajčiarskej zóny, aby ma najedoval. Vôbec nerešpektoval moje pohodlie.

„Existuje zákon o ochrane nefajčiarov. Chrání ma pred všetkými, čo dymia ako fabriky vrátane teba.“ Pozoroval ma tými svojimi vranými očami a kamennou tvárou neďával najavo žiaden iný pocit okrem averzie na cigaretový dym.

„Si na mňa zlý!“ Zo zvyku som mu detinsky kontrovala.

„Máš pocit, že som ti niekedy ublížil? Zle poradil?“

„Sú rady a rady. To sa nedá vysvetliť. Niektoré rady si vypočujes, ale nič ti nedajú. Ty sám musíš vedieť, čo je pre teba najlepšie.“ To bolo jeho hobby – stále mi radíť.

„Chytrí ľudia sa učia na iných, ostatní na sebe.“ Mudroval.

Cesta domov prebiehala potichu, ale akonáhle zaparkoval na parkovisku pred našim domom a ja som mala vystúpiť z auta, zrazu sa medzi nami rozprúdila živá debata. A tak sme v aute sedeli ďalšie dve hodiny, debatovali, doberali sa (jemu to šlo vždy lepšie) a okato nenápadne odďaľovali čas rozľúčky. Letmo vyznievajúce, klamlivo náhodné dotyky sa nevyučovali.

V lete sme sa chodievali opaľovať k zúženému ramenu rieky. Vždy prišiel pre mňa autom s obligátnym širokým úsmevom na tvári. Auto zaparkoval na teplom vyprahnutéj, prašnej lúke. Cez potok ma galantne preniesol v náručí. Musím priznať, že pri dotyku našich tiel mi vždy šlo srdce vyskočiť z hrude a zrýchľoval sa mi dych, ktorý som vzápätí musela úkosom kontrolovať. Našli sme mäkkú trávu, s kúskom slniečka pre neho a s kúskom tieňa zasa pre mňa. Slnko veľmi neoblubujem, preto byvam aj v lete bledá ako našľahané latte. A tam, za spevu vtákov, šumu rieky a šplechoty vody sme sa celé dni rozprávali, doberali sa (opäť a stále), ja som sa snažila čítať (pri ňom to šlo ťažko), on sa opaľoval.

OPAľoval sa nahý. Jeho nahota mi nevadila, vŕhala mi však

purpurovú červeň do líc. A musela som si dávať čertovský pozor, aby som nepodľahla jeho spaľujúcemu kúzlu. Bola som s ním – rada a šťastná –, ale čo sa týkalo prejavov nežnosti, držala som sa stranou. Dôvodom boli spaľujúce dôsledky jeho blízkosti – ľúbili sa mi triasť ruky i kolena a aj hlas som mávala čudne nalomený či zastretý, musela som ho hľadať nenápadným odkašliavaním. Jedinú intímnu vec, na ktorú sa mohol vždy tešiť (pretože ma nevyvážala z miery), bolo natieranie tela opaľovacím krémom.

Takto na mňa väčšinu času pôsobil (pokiaľ mi neschovával cigarety, čo ma rozčulovalo), a ja som bývala z neho nemožná.

Odjakživa som bola hanblivá. Napríklad nikdy som nespala v nočnej košeli bez nohavíčiek, to by som radšej umrela. A on sa na tom smial, on spával nahý. „Odjakživa,“ dodal. Moje motto do života a partnerského vzťahu bola jednoducho vernosť. On sa opäť smial: „Dnes sa to takto neoblieka, Diana.“ Bola som si istá, že chceme aspoň raz skúsiť, aké to je mať jeho dlane a pery na svojom tele. Snívala som o tom postojáčky, poležiačky, posediačky, v škole i v práci, v obývačke i v kúpeľni. Moje odhodlanie sa však lámalo na kúsky o ostré hrany jeho sebedôvera, a tak mi nezostávalo nič iné ako zaťato naďalej hrať ženu ťažkého kalibru, do kľá sa naučím kontrolovať enormne intenzívne následky pôsobenia jeho blízkosti. Pretože – a tým som si bola istá –, nechcela som iba jeho dlane, pery, pohľad... túžila som najmä po jeho srdci a myšlienkach. Som predsa žena, ktorú mu do cesty postavil sám vesmír. V takom prípade beriem všetko – alebo nič.

A tak som v ten osudný večer vytočila jeho číslo a priznala farbu. Chcem byť s tebou. Buď iba môj.

„Ty fajčiš?“ S takýmto úvodom rozhovoru som nerátala, takmer ma vykoľajil.

„Vieš, že to neznášam. Radím ti prestať. Tvoje telo sa ti za to raz odvdáči.“

No áno, veď som strašne nervózna. Práve priznávam lásku svojej spriaznenej duši.

„Čo máš zajtra? Nepôjdeme niekde?“ Nevolám mu, aby som sa s ním hádala.

„Zajtra ešte neviem, čo bude.“ Uzemnil ma ako zvyčajne, keď na mňa nemal čas. „Trápi ťa niečo?“

„Trápi.“ Prikývla som hlavou hoci to nemohol vidieť.

„A prečo je tomu tak?“ Johnny sa rád pasoval do role ochrancu, chcel mi pomáhať a hlavne – mi radíť.

„Ty si to zapríčinil. Pretože si sa doteraz nevyjadril, aké máš so mnou úmysly. Čo odo mňa chceš? Ja by som si priala, aby sme boli spolu. Seriózne. TY A JA.“ Dokonalý pár. Ak som si myslela, že ho tým zaskočím, vôbec sa tak nestalo.

„Myslím, žeby sme sa nezniešili.“ Znela jeho vážna odpoveď. „Naše povahové vlastnosti by mali konflikt.“

Ticho. Takúto odpoveď som si nepredstavovala ani vo sne. Niečo vo mne náhle zamrelo. Ladový pot na mojej pokožke bol toho dôkazom.

Obrázkové príhody
v zrkadlení detskej duše

Anna Konrádová: *Čobolievkovci*. 1. vyd. Žilina: Pars Artem, 2022. 39 s.

JUDITA ĎURČOVÁ

Formálna aj obsahová stránka dielka priam vynikajúco korešponduje s farebnými ilustráciami, ktorých tvorcom je Igor Cvacho a ktoré sa ako čarodejná osnova od začiatku až do konca tiahnu dejovou líniou celej knižky. Okrem toho adekvátne zdobia aj jej vonkajšiu obálku, čo v detských očiach budí zaslúžený dojem pútavosti a prostoduchej dôveryhodnosti... Ilustrátorskej funkcii sa popri zmiernenom výtvarníkovi s nadšením ujala tiež autorkina jedenásťročná dcéra Hanka. Vďaka jej bezprostrednému ponímaniu matkiných rozprávkových epizód sa tak malý čitateľ môže oboznámiť aj s detským pohľadom na ich mikrosvet, a to prostredníctvom ôsmich kreslených ilustrácií, z ktorých za pomoci predpísaných čiar možno vyčariť obrázky trojrozmerného charakteru...

Ústredným motívom tohto knižného dielka, pozostávajúceho zo štrnástich kratších príbehov, je fiktívna rodina Čobolievkovcov. Hoci jej autorka prisúdila pomerne nezvyčajné priezvisko, čo v úvodnej kapitole aj sama otvorene podotýka, s obľubou ho používa nielen na stránkach svojho príbehu, ale aj v niektorých názvoch jeho jednotlivých úsekov. Túto podarenú päťčlennú rodinku od samého začiatku prezentuje vo veľmi úprimnom svetle, neváhajúc jej prisudzovať aj mierne záporné či skôr komické vlastnosti, čo u drvivej väčšiny rozprávkarov nebýva pravidlom... Preto je namieste oceniť autorkinu priamočiaru srdečnosť i zhovievavú lojalnosť voči detskému čitateľovi, čo iba umocňuje prvotný dojem z jej knižky.

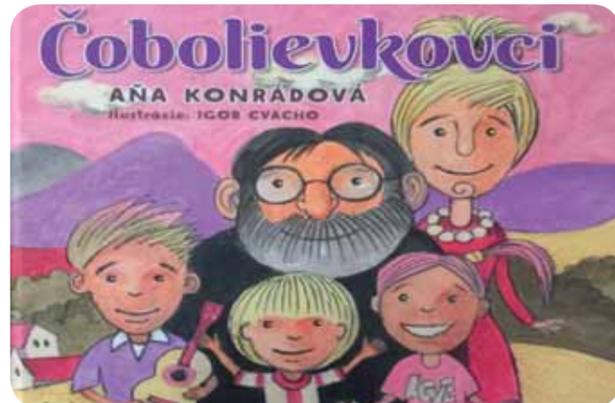
Svoju veselú rodinku situuje do dedinského prostredia, obklopeného lesmi, a osobitnú pozornosť venuje najmä jej detskému osadenstvu v podobe Biba, Hajky a Mara Čobolievkových. Okrem ich osobnostných čŕt čitateľovi s chuťou odkrýva aj typické sklony a záujmy, ktoré každé z týchto detí dôkladne vystihujú, nevynímajúc pritom ani zmienku o po-

V očarujúcej a hravým spôsobom stvárnenej knihe sa najmenším i starším čitateľom otvára rodinný svet príbehov siahajúcich za hranice každodennosti. Autorka ju náležitými literárnymi prostriedkami vcelku farbisto vykresľuje ako bežnú súčasť spoločenského života a zároveň dodáva aj neurčitý punc výnimočnosti... Toto pôvabné a s takmer naivnou úprimnosťou vyrozprávané dielko vyšlo v tomto roku, a to pod ochrannou záštitou všeobecne známeho vydavateľstva Pars Artem, ktoré si ho neváhalo vziať pod svoje vydavateľské krídla.

vahe a zvyklostiach ich rodičov. Na takmer štyridsiatich kreslených stránkach mu systematicky odhaľuje drobné príhody z každodenného života týchto osôbok a treba zdôrazniť, že ich tlmočí jednoduchým spôsobom, priamoúmerným detskému spôsobu myslenia. V jej rozprávkovom slovníku teda nenájde žiadne expresné či nezrozumiteľné výrazy, ktoré by dieťa zbytočne mätli a vzbudzovali v jeho mysli nejasné otázky, čo je nepochybne kladným znakom jej rozprávčského štýlu. Trocha zarážajúca je však skutočnosť, že každá z malebných rodinných epizód sa odohráva na všednom pomedzí bežného diania. Absentujú v ňom vyššie fantazijné prvky, ako napríklad lietajúce taniere, rozprávajúce zvieratká alebo všeobecne zaužívaná postavička kúzelného deda – vševeda. Zároveň sa tu neodohráva ani žiadna z detských melodram na spôsob zakliatej princeznej či Popolušky, ktorá svoju ušmudlanú zásterku tajne vymieňa za plesové šaty, aby našla svojho vytúženého kráľoviča, ako to býva zvykom v príbehoch hojne zásobujúcich predovšetkým americký veľtrh... Deťom sa tu namiesto uvedeníh vecí ponúka celkom iný svet, ktorý nemá nič spoločného s mágiou, kúzliami alebo ľubostným happy endom. Jeho dejová línia je prostá a nesie sa v napodiv reálnom duchu pozostávajúcom z obyčajných familiárnych príhod, aké už aspoň raz zažila každá správna rodina. To mu však v nijakom prípade neuberá na príťažlivosti. Práve naopak – zdanlivá prizemnosť jednotlivých udalostí sa vyznačuje zvláštnym pôvabom a ich pomyselnou čerešničkou na torte sú morálne, ponaučenia nebadane zakomponované takmer do každej epizódy...

Možno teda dospieť k záveru, že príslušná publikácia je vhodným nástrojom na formovanie čitateľských aktivít menších školákov, ku ktorým sa vo voľnom čase môžu pripájať aj ich zanepřazdnení rodičia. Mladej autorke sa na pomerne skromnom priestore podarilo zachovať jednoliaty rozprávčský rytmus aj neodškriepiteľne humorný podtext danej knihy, čo je nesporne ďalším z pestrého radu jej bonusov. Dokázala však oveľa viac. Svojím dospeláckym čítaním sa totiž celkom mimovoľne priblížila k očarujúcim tajomstvám detského

RECENZIA

Slovenský literárny ústav Matica slovenskej
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, tel.: +421 918 904 942,
e-mail: snn@matica.sk

Redakčná rada

Július Lomenčík (hlavný redaktor), Zuzana Bukovenová,
Peter Cabadaj, Martin Kubuš, Daniela Lysá, Marcel Páleš,
Lukáš Perný, Lenka Želonková, Eva Čulenová – Signis,

vydavateľstvo (grafika)

Vydavateľ

Matica slovenská

Ruská tankerová flotila zrejme nestroskotá na útesoch nových sankcií Protiruské reštrikcie neprinášajú želaný efekt

Radoslav ŽGRADA – Foto: ZATL

Európska únia už chystá jedenásty balík sankcií. Cieľom doterajších reštrikcií bolo spôsobiť Ruskej federácii vážne hospodárske straty pre vojnu na Ukrajine. Nereálnosť týchto cieľov jasne preukazuje prax ako v prípade vývozu ruskej ropy po mori.

Tankery na prepravu ropy nahradzujú Ruskej federácii obchod s Európou cez známe ropovody. Rusi boli na sankcie voči vývozu fosilných palív dostatočne pripravení.

Slovenská republika dostala dočasnú výnimku na dovoz ruskej ropy potrubím. Podľa Washington Post, vychádzajúc z uniknutých informácií Pentagon Leaks, ukrajinský prezident Volodimir Zelenskyj vo februári v kruhu najbližších spolupracovníkov uvažoval o zničení ropovodu Družba, aby potrestal Maďarsko za nedostatočnú podporu v konflikte. Našťastie pre nás hrozbu nere realizoval. Ako sa ukazuje, Ruská federácia sa zaobide aj bez priameho predaja „čierneho zlata“ do Európy.

OPĀT VYŠŠÍ EXPORT

Podľa agentúry Bloomberg vývoz ropy z Ruska po mori prekročil úroveň z roka 2022. Napriek zákazu vývozu čierneho zlata touto cestou od EÚ dosiahol export ruskej ropy po mori v prvom štvrtroku tohto roka 3,5 milióna barelu denne, čím prekonal hodnotu 3,35 milióna barelu, zaznamenanú na začiatku ukrajinského konfliktu pred rokom.

Moskve v tom pomáhajú dokonca krajiny, ktoré sa k sankciám formálne pripojili, ako Singapúr a Grécko. V Singapure je veľký logistický uzol, kde sa ruská ropa mieša s ropou z iných krajín a potom sa posieľa na predaj do Európskej únie a Spojených štátov. Čína a India tiež aktívne obchodujú s ropou a ropnými produktmi z Ruska, ktoré spolu s Tureckom a so Spojenými arabskými emirátmi tvoria výrazný podiel na ruských dodávkach energie.

Ropa vstupuje na trhy a obchádza západné tankery a poisťovne – a ceny v papierových zmluvách sa často znižujú, aby sa zdalo, že rešpektujú cenový strop. Model prijatý ruskými spoločnosťami umožnil zarobiť na doplnkových službách, ako je poistenie a doprava. Ursula von der Leyenová sa teda na poslednom zasadnutí G7 v Hirošime zbytočne tešila z papierového zníženia ziskov Ruskej federácie (aj keď sa ruská ropa predáva s minimálnou zľavou).

V pripravovanom jedenástom balíku sa EÚ chce zamerať na lode, ktoré napriek sankciám prevážajú aj ruskú surovú ropu. Chce týmto lodiam zakázať využívať európske prístavy. Je však otázne, ako tento zákaz prakticky uskutočniť, keďže tankery jednoducho vypnú GPS senzory v správnom čase, čím sa vyhnú problémom so zákonom a identifikovať ich je značne zložité.

ĎALŠÍ BALÍK SANKCIÍ

Podľa analýzy S&P Global veľa takýchto lodí má domovské prístavy v Grécku. A práve Grécko a Malta zatiaľ nový balík neodsúhlasili, zelenú ešte nedalo ani Maďarsko. Ani v takom prípade to Ruskej federácii nezabrání vývozu ropy cez tretie krajiny (s patričnou prirážkou) aj na náš trh, keďže sama disponuje obrovskou flotilou tankerov

Podľa agentúry Bloomberg ruské spoločnosti len minulý rok na tieto ciele minuli vyše 2,2 miliardy dolára. Podľa údajov po niekoľkých mesiacoch nákupov na burzách cez stredný región v Singapure, Hongkongu

a Dubaji sa vydalo neznámym smerom asi 250 tankerov. V súčasnosti je po celom svete v prevádzke okolo dvetisíc ropných tankerov s nosnosťou od 95 000 do 300 000 ton v troch triedach podľa veľkosti – Aframax, Suezmax (okolo 1 200 kusov) a VLCC (okolo 800 kusov na svete). Podľa odhadov lodného makléra Braemar na zabezpečenie dodávok ruskej ropy na východ v objemoch 4 miliónov barelov sa denne používa 240 lodí vrátane 102 tankerov typu Aframax, 58 Suezmax a 80 VLCC, uvádza Bloomberg. To predstavuje asi trinásť percent všetkého, čo sa vo svete na tento cieľ prevádzkuje. Ale ani to nemusí byť definitívne číslo. Komoditný gigant Trafigura odhaduje, že celkový počet získaných tankerov by mohol byť až 600 plavidiel, z ktorých 400 prepravuje surovú naftu. Štyristo lodí na prepravu ropy je asi 20 percent svetovej flotily a 200 lodí prepravujúcich ropné produkty – 7 percent z celkového počtu.

NAFTOVÁ FLOTILA

Podľa odhadu na prepravu ruskej ropy je potrebných 240 tankerov, zvyšných 160 bude obchodovať s venezuelskou a iránskou ropou. Doterajší vlastníci sa prepravníkov rýchlo zbavovali, pretože zákaz dodávok ropných produktov po mori z Ruskej federácie zrazil trh s tankermi po celom svete. Po vyhlásení sankcií totiž náklady na prepravu benzínu a ďalších palív raketovo stúpali. Platby za služby aj malých tankerov sa zvýšili až o 280 percent, dodáva publikácia Bloomberg. Ruská federácia je tak na sankcie voči vývozu fosilných palív dostatočne pripravená a adaptovala sa na súčasnú situáciu s minimálnymi stratami.

Jedenásty balíček má upchať diery v sankčnom režime, ktoré absolútne nefungujú, ako to vidieť na príklade obchodu s ruským čiernym zlatom. Svet sa do istej miery naučil žiť bez iránskej alebo venezuelskej ropy. Keď však boli prijaté podobné opatrenia proti Rusku, model, keď sa rozhodnutia prijímajú za oceánom a podľa ktorého sa potom riadi celý svet, sa začína rúcať.

Použitie aj ničenie uránovej munície prináša ďalšie riziká a obavy

Bojujúce strany sa uchylujú ku krajným riešeniam

Radoslav ŽGRADA – Foto: ZATL

Ukrajinské vedenie už dlhší čas avizuje protiofenzívu proti ruským jednotkám na obsadených územiach v juhovýchodných oblastiach Ukrajiny. V reakcii na tieto informácie ruská armáda začala v priebehu mája intenzívnejšie útočiť na vojenské ciele a sklady munície, ktoré majú podporiť uskutočnenie zámerov Kyjeva. Po ruských útokoch vznikajú vážne riziká aj pre civilné obyvateľstvo...

Od začiatku mesiaca Rusi takto zaútočili najmenej desaťkrát, pričom boli zasiahnuté sklady zbraní a munície vo viacerých oblastiach. Silné výbuchy otriasli Odesou, zahrneli v Nikolajevu, kde raketový úder zasiahol veľký muničný sklad „skrýty“ v priestoroch podniku na opravu lodí, aj na ukrajinský štátny podnik Zorja-Mašprojekt. Ďalšie explózie demolovali sklady a techniku v mestách Chmelnickij, Lvov, Kyjev, Krivoj Rog, Rivne, Dnepropetrovsk, Ternopil a ďalšie aglomerácie na iných miestach.

V odbornej komunite zaznieva, že masívne útoky na ukrajinské vojenské sklady ak aj nenarúšajú plánovanie protiofenzívy Ozbrojených síl Ukrajiny, tak ju výrazne odďaľujú.

EXPLÓZIA V CHMELNICKOM

Začiatkom mája dunela obrovská explózia v Pavlograde. Pôsobením atmosférických javov ju sprevádzala nezvyčajná žiara, ktorá pripomínala nukleárny útok. Podľa odborníkov takto exploduje raketové tuhé palivo. V meste je pobočka závodu Južmaš, ktorý produkuje rakety už od sovietskych čias. Došlo k zničeniu vlakových súprav s vojenskou technikou a k zásahu priestorov tamojšej chemickej továrne, kde sa vyrábali výbušniny.

Munícia s ochudobneným uránom, ktorá sa používa v tankoch Západu v rusko-ukrajinskom konflikte.

Na ukrajinských sociálnych sieťach vypukla panika po útoku z 13. mája na jeden z vojenských objektov pri meste Chmelnickij. Súdiac podľa záberov kamier z CCTV nad mestom sa vznášal dym v podobe čierneho hriba, ktorý sa zvyčajne objavuje po použití jadrových zbraní. V skutočnosti explodovali sklady s muníciou, pravdepodobne vrátane tej s ochudobneným uránom, určené na použitie Ozbrojenými silami Ukrajiny na Donbase. Ako sa expresívne vyjadril tajomník ruskej bezpečnostnej rady Nikolaj Patrušev: „(USA) ...vyvíjali tlak na svoje satelity a dodávali muníciu s ochudobneným uránom. Jej zničenie viedlo k tomu, že rádioaktívny mrak smeruje do západnej Európy. V Poľsku zaznamenali zvýšenie rádiácie.“ Patrušev zrejme vychádzal z meraní poľskej

radiačnej monitorovacej stanice v Lubline, ktorú prevádzkuje Univerzita Marie Skłodowskej (UMCS). Tá namerala hodnoty izotopov bizmutu 214, ktoré ukazovali šesť- až sedemnásobne vyššie úrovne od dlhodobého normálu, a to medzi 15. a 16. májom, teda dva dni po explóziách v leteckom sklade pri meste Chmelnickij, čo vyvolalo znepokojenie aj medzi informovanými občanmi u nás.

U NÁS V NORME...

Slovenský hydrometeorologický ústav potvrdil, že na žiadnom z on-line výstupov monitorovacích staníc po celom území republiky za posledný mesiac nezaznamenali hodnoty, ktoré by prevyšovali prírodné rádioaktívne pozadie.

„Jediné drobné zvýšenia dávkového príkonu súvisia so zrážkovou činnosťou a možno ich vidieť na grafoch. Tieto epizódy nemajú umelý pôvod. (...) Hodnoty v oblasti sú normálne.“

Výbuch striel s ochudobneným uránom celkovo radiačné pozadie kriticky nezvyšuje, lenže ak presiakne do životného prostredia, môže následne nepriaznivo ovplyvňovať zdravie ľudí v kontaminovanej oblasti! Hlavné zdravotné riziko uránového prachu je pre jeho chemotoxický účinok

podobný olovu alebo ortuti, ak sa dostane priamo do tela.

BRITSKÝ ARZENÁL

Médiá informovali, že požiare v týchto arzenáloch hasili roboty, a nie bežní záchranári. Čo dost napovedá. Kým ukrajinské úrady naďalej popierajú zničenie britskej kombinovanej uránovej munície, na sociálnych sieťach sa objavili opačné informácie. Či v Ternopile a najmä v areáli 649. leteckého muničného skladu Ozbrojených síl Ukrajiny v Chmelnickom zneškodnili Rusi spomínanú muníciu, to sa s istotou dozvieme až po vojne. Faktom zostáva, že Veľká Británia skutočne danú výzbroj Kyjevu dodala.

Ako poznamenal koncom apríla námestník britského ministra obrany James Heappey: „Poslali sme na Ukrajinu tisíce nábojov pre tanky Challenger 2 vrátane pancierových nábojov s ochudobneným uránom. (...) Spojené kráľovstvo nemá povinnosť odstraňovať následky ich použitia na území Ukrajiny. Británia nemonitoruje osud nábojov prevezených na Ukrajinu, teraz je za ne zodpovedný Kyjev.“

ZAMORENÝ TERÉN

Následkom odparovania horiaceho uránu a následnej kondenzácie vzniká oblak jedovatých, mierne rádioaktívnych mikročastíc na stovky rokov zamorujúcich okolitý terén. Nezávislé lekárske prieskumy preukázali, že v miestach nasadenia tejto munície, ako v bývalej Juhoslávii, najmä však v Iraku, kde Američania použili viac ako jeden milión týchto striel, stále evidujú negatívny dosah na životné prostredie a aj po rokoch je výrazne zvýšená úmrtnosť obyvateľstva na onkologické ochorenia. Kontaminácia spodných vôd je zvlášť nebezpečná. Po výbuchoch v skladoch či odpálením v boji je použitie takejto munície morálne neospravedliteľné.

NA MARGO

Americká politická aktivistka Medea Benjaminová a britský nezávislý investigatívny novinár Nicolas Davies sa pokúsili v článku pre portál Zero Hedge vyhodnotiť, ako špeciálna vojenská operácia na Ukrajine ovplyvnila svet nielen po ekonomickej stránke. Z ich pohľadu na začiatku operácie USA s európskymi spojencami predpokladali, že uvalením sankcií zrazia Rusko na kolena a prinútiť ho stiahnuť sa. Čo sa však v skutočnosti stalo?

Bumerangový efekt

Rusko odolalo ekonomickým útokom a sankcie mali bumerangový efekt na krajiny, ktoré ich uvalili. Globálne dodávky ropy a prírodného plynu sa znížili, následkom čoho sa zvýšili ich ceny, a Rusko napriek zníženiu objemu ich exportu zarobilo. Podľa MMF ruská ekonomika v roku 2022 poklesla len o 2,2 percenta, oproti predpokladanému zníženiu 8,5 percenta, a v roku 2023 sa predpokladá jej rast o 0,3 percenta. Ukrajinská ekonomika oproti tomu padla o 35 percent aj napriek tomu, že dostala 46 miliárd dolárov ekonomickej a 67 miliárd vojenskej pomoci len z USA. Európske ekonomiky tiež utrpeli ranu. Po raste 3,5 percenta v roku 2022 sa na tento rok predpokladá rast len 0,1 percenta. Nemecký priemysel v porovnaní s rokom 2021 zaplatí tento rok za energie viac o štyridsať percent, čo tiež bude jeden z dôvodov predpokladaného zníženia rastu v tomto roku na 0,1 percenta. USA recesia zasiahla menej ako EÚ, ale aj tak rast ich ekonomiky bol v roku 2022 len dvojnásobný, kým v predchádzajúcom roku to bolo 5,9 percenta. Na druhej strane India, ktorá zostala neutrálna a kupuje z Ruska ropu za výhodné ceny, predpokladá rast ekonomiky na tento a ďalší rok 6 percent, podobne ako Čína, ktorá aj vďaka zvyšujúcim sa objemom obchodu s Ruskom predpokladá rast 5 percent.

Na sankciách zarobili aj ostatní producenti ropy a plynu. HDP Saudskej Arábie sa zvýšil o takmer 9 percent, západné ropné spoločnosti vykazali zisk 200 miliárd USD. Exxon zarobil 56 miliárd, čo predstavuje historicky najvyšší zisk ropnej spoločnosti. British Petroleum zarobil „len“ 28 miliárd, keďže prerušil svoje aktivity v Rusku, ale aj to znamenalo dvojnásobný zisk oproti roku 2021. Americkí dodávatelia LNG, ktorí nahradili ruské dodávky skvapalneným plynom získanými z bridlic na úkor životného prostredia, dodávajú ho za štvornásobné ceny oproti cenám pre amerických odberateľov. Ceny plynu v EÚ stúpili oproti roku 2021 päťnásobne a európske vlády museli vynaložiť 850 miliárd USD dotácií na udržanie cien pre tuzemských odberateľov. Nespornými víťazmi vojny sú výrobcovia zbraní v USA, tzv. Veľká päťka. Lockheed, Boeing, Northrop Grumman, Raytheon a General Dynamics. Väčšina zbraní pre Ukrajinu išla zo skladov, ale Kongres USA už schválil ich doplnenie a ďalšiu výrobu.

Na druhej strane sa nachádzajú krajiny, ktoré doplatili na vojnu. Rusko a Ukrajina boli pred vojnou rozhodujúci dodávatelia pšenice, kukurice, jedlého oleja a hnojív na svetové trhy. Vojnový stav, sankcie a stúpajúce dopravné náklady spôsobili ich nedostatok a zvýšenie cien na nevidanú výšku. Najviac sa to dotklo obyvateľov krajín „Globálneho juhu“, od Bangladéša, Pakistanu a Laosu po Benin, Rwandu a Somálsko. Päťnásť afrických krajín doviezlo minulý rok len polovicu objemu pšenice oproti roku 2020. Takže po roku vojny autori analýzy konštatujú, že ekonomickými víťazmi sú Saudská Arábia a ropné spoločnosti a porazenými sú najmä trpiaci ľudia na obidvoch stranách frontovej línie.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Slovan Bratislava je stále najjasnejšia hviezda na slovenskom futbalovom nebi

Kožená stále vládne svetu, teda aspoň tomu futbalovému

Vladimír MEZENECV – Foto: FK Slovan

Slovenská republika má tri desaťročia a rovnaký jubilejný vek dosiahla aj naša futbalová súťaž. Vieme veľmi dobre, že symbolmi štátnosti sú hymna, zástava, znak, ústava... Mnohí priaznivci najsledovanejšieho športu na našej planéte však za jeden z nich považujú aj pravidelné futbalové majstrovstvá krajiny, a to bez ohľadu na to, ako ich pomenúvajú. Je to síce tak trochu – ako sa hovorí – pritiahnuté za vlny, ale darmo, futbal vládne svetom. Veď vrcholné futbalové zápomenie má dokonca aj Škótsko, ktoré je súčasťou Spojeného kráľovstva a mnohí jeho obyvatelia veria, že raz sa opäť stane nezávislým samostatným štátom. Vo futbale sa mu to už podarilo...

■ PROLÓG

Aj Slovensko má už jednu etapu najvyššej futbalovej súťaže za sebou. V období existencie prvej Slovenskej republiky malo i reprezentačné mužstvo s jeho krátkymi dejinami, písanými v tieni dovtedy najväčšieho vojnového konfliktu. Tá kapitola, ktorá sa začala písať v roku 1993, je však už o niečom inom. Majster republiky i víťaz národného pohára má dokorán otvorené dvere do najvýznamnejších európskych súťaží, reprezentačné tímy už spoznali atmosféru šampionátov starého kontinentu a raz, konkrétne v roku 2010, aj majstrovstiev sveta. Naš futbal má svoje pevné miesto v medzinárodných futbalových organizáciách, akými sú UEFA a FIFA. V nich si získal patričnú autoritu, aj keď súčasné výsledky reprezentačného mužstva SR sú skôr rozpačité. Verme však, že dnešná generácia juniorov bude kráčať v šlapajach svojich predchodcov z roka 2010, ktorí na MS v Južnej Afrike zdolali takú futbalovú veľmoc, akou je stabilne Taliansko, a prebojovali sa až do štvrtfinále šampionátu planéty.

■ SLÁVNOSTNÝ VÝKOP

Vráťme sa však domov. Aj keď už poznáme jubilejného tridsiateho majstra krajiny, priblížme si aspoň trochu dejiny I. slovenskej ligy, ktoré sa začali úvodnými stretnutiami novovytvorenej elitnej súťaže 14. augusta 1993.

Aj tých priaznivcov futbalu u nás, ktorí sú presvedčení, že keď nie všetko, tak určite takmer všetko o našom futbale vedia, by zaskočila otázka – ako sa najvyššia súťaž v prvom roku samostatnej SR začala a potom ďalej vyvíjala? Veď úvodný ročník má zostať nezabudnuteľný, ale skutočnosť je inakšia.

Pripomeňme si, že do sezóny 1993/1994 vstúpilo 12 klubov, polovicu z nich tvorili slovenskí účastníci I. čs. ligy, ktorá sa definitívne skončila ročníkom 1992/1993, a druhú šesťku tvorili najlepšie tímy z vtedajšej najvyššej národnej súťaže I. SNFL. Najskôr sa hralo dvojkoľovo každý s každým, potom sa vytvorili dve skupiny: na 1. – 6. (o titul) mieste a 7. – 12. mieste. Aj v nich sa opäť hralo dvojkoľovo a do konečnej tabuľky sa body zráťali aj s tými, ktoré kluby získali v základnej časti. Podľa očakávania dominoval Slovan Bratislava, ktorý sa rok predtým stal posledným majstrom Česko-Slovenska.

Konečné poradie v historickom 1. ročníku I. ligy: 1. Slovan (s desaťbodovým náskokom) pred 2. Interom, 3. Dunajskou Stredou, 4. Prešovom, 5. Žilinou, 6. 1. FC Košicami, 7. Trnavou, 8. Lok. Košice, 9. Banskou Bystricou, 10. Humenným, 11. Prievidzou, 12. Nitrou.

Priemerná návštevnosť na jednom stretnutí bola 3 474 platiacich divákov, v jednom zápase padlo v priemere 2,67 gólu, najviac v súbojoch Inter – Lok. Košice 7 : 1 a Prešov – Dunajská Streda 4 : 4. Najvyššia domáca prehra: Trnava – Banská Bystrica 0 : 4. Premiérovým kráľom strelcov sa stal odchovanec východoslovenských trávnikov Pavol Diňa (Dunajská Streda) s 19 gólmi, korunovými princami boli Martin Obšitník (Inter) a Mikuláš Radványi (Dunajská Streda) so 14 gólmi. Kto si už dnes

Verní priaznivci futbalistov Slovana Bratislava dobre odhadovali, že ich miláčikovia si vybojujú majstrovský titul už v predposlednom kole v Banskej Bystrici. Preto ich pod Urpín pricestovalo takmer tritisíc.

Vladimír Weiss ml., vynikajúci hráč či už v belasom, alebo reprezentačnom drese, prevažne obdivovaný, niekedy zatracovaný, v Banskej Bystrici nemohol nastúpiť na trávnik za vylúčením v Dunajskej Strede. Napriek tomu prišiel do Bystrice prežiť so spoluhráčmi prvé okamihy radosti zo znovuzískaného titulu...

na toto trio kanonierov spomenie? Elitnú súťaž opustila Nitra, nahradil ju víťaz II. ligy Bardejov, druhý tím z II. ligy Levice neuspeli v baráži s predposlednou Prievidzou.

■ HLADANIE SYSTÉMU

V poradí druhý ročník vrcholnej slovenskej súťaže sa takmer v ničom nelíšil od premiérového. Majstrom sa stal opäť Slovan, ale pred 1. FC Košicami a Interom. Ročník bol opäť bohatý na góly, v priemere na jeden zápas ich bolo 2,85 a v súboji Dunajskej Strede s Banskou Bystricou až deväť – po výsledku 5 : 4. Najvyššie víťazstvo dosiahol Slovan nad Lok. Košice – 6 : 0. Až štyrikrát vyhrali na súperových trávnikoch hostia rozdielom triedy 3 : 0, z toho dvakrát Banská Bystrica, raz 1. FC Košice a Dunajská Streda. Jedno stretnutie videlo v priemere 3 450 platiacich divákov, najlepšiu strelckú mušku mal Róbert Semenik (Banská Bystrica) s 18 gólmi. Na veľké prekvapenie posledná priečka v konečnej tabuľke patrila Žiline. Po Nitre tak najvyššiu súťaž opustil klub s dlhoročnou účasťou ešte v I. čs. lige.

Označenie I. liga sa zodpovedným mánilo, a tak od sezóny 1997/1998 sme už mali superligu, po piatich rokoch sme sa vrátili k I. lige a od ročníka 2014/2015 máme Fortuna ligu. Významnejšie zmeny nastávali v počte účastníkov, v niektorých ročníkoch ich bolo dokonca 16, ale v iných len 10. Potom sa ich počet ustálil na čísle 12 a od ročníka 2017/2018 platí súčasný hrací systém, ktorý je najbližší tomu pred tridsiatimi rokmi. Len pre zaujímavosť – v ročníku 2006/2007 dvanásť účastníkov v jeseni každý s každým odohrali dve stretnutia (doma a vonku), na jar mužstvá na 1. – 8. mieste zápolili o titul tradičným systémom, ale k tým na 9. – 12. priečke pribudli štyri najlepšie mužstvá z II. ligy a vo vzájomnej súťaži bojovali o štyri miestenky do najvyššej súťaže.

■ FENOMÉN SLOVAN

Či sa to niekomu páči, alebo nie, najväčšia pozornosť fanúšikov od Holíčča a Myjavu až po Sobrance a Medzilaborce sa sústreďuje na klub z Tehelného poľa. Nečudo, má slávnú tradíciu a symbolizuje slovenský klubový futbal. Napriek tomu, že na trávniku v belasých dresoch vidieť hráčov z rôznych kontinentov. Dokonca sa niekedy stávalo, že v ligovom zápase v mužstve Slo-

vana hral iba jeden jediný Slováč, konkrétne brankár Dominik Geist. Daro, futbal už dávno nerespektuje štátne hranice ani občianstva, jednoducho je to globálny šport, v ktorom na všetkých úrovniach národnosti i farba pleti nehrajú nijakú úlohu.

Slovan aj do jubilejného ročníka vstupoval s najvyššími ambíciami, teda získať dva poháre – pre víťaza Fortuna ligy aj Slovaft Cupu. Dlho nič nenasvedčovalo tomu, že sa mu to podarí. Dokonca jedno obdobie sa triasla stolička aj pod v súčasnosti našim najznámejším trénerom Vladimírom Weissom. Nevýrazné a nestabilné výkony mužstva sa mali podpísať pod jeho odvolanie. Vtedy sa zároveň špekulovalo, že prevzeme kormidlo reprezentácie. Nakoniec sa stalo niečo iné: majiteľ klubu Ivan Kmotrík st. odvolal svojho syna Ivana z funkcie generálneho riaditeľa, Weiss zostal ďalej trénerom... Po určitom čase sa však Ivan Kmotrík ml. vrátil na svoju funkciu a Bratislavčania sa začali lepšiť od zápasu k zápasu. Šesťbodová strata na vedúcu Dunajskú Stredou sa však zdala neprekonateľná. Vtedy dôvodov na ich kritiku bolo naozaj dosť a tréner Weiss neraz otvorene povedal, že mnohí jeho zverenci nemajú čo robiť ani na laičke náhradníkov.

Keď sme už spomenuli „lavičkárov“, tak hráči, ktorí za celú sezónu neodohrali v zápoleniach o ligové body ani jeden celý polčas, sú lepšie platení než mnohé opory a hviezdy v iných slovenských kluboch, ktoré majú zastúpenie v elitnej domácej súťaži. Áno, v Slovine sa nikto nesťažuje na nedostatok financií, ani na to, že hráči a členovia realizačného tímu nedostávajú svoje výplaty a odmeny v dohodnutých termínoch, čo je, žiaľ, úplná samozrejmosť v niektorých iných popredných slovenských kluboch.

■ CESTA ZA TITULOM

Napriek určitej a spravodlivej kritike belasých nemožno neoceniť ich schopnosť skoncentrovať sa na úspešný boj o vedúcu priečku. Nielenže šesťbodovú stratu na kolektív zo Žitného ostrova zlikvidovali, ale napokon získali taký bezpečný náskok, že už po predposlednom kole mali dôvod na veľkú a búrlivú oslavu. Rozhodujúci krok k nej urobili v 29. kole nadstavbovej časti, keď v Dunajskej Strede vyhrali nad svojim najväčším konkurentom 3 : 2. Už to, že v hľadisku sa tiesnilo vyše dvanásťtisíc divákov, svedčilo o dôležitosti

súboja, plného kvalitného futbalu, ale i zbytočných výbuchov emócií či šarvátok z oboch strán. Čo si však myslieť o vyjadreniach majiteľa DAC Oszkára Világiho, ktorý v súvislosti s týmto stretnutím na stránkach jedného celorepublikového denníka uviedol, že (nielen) v tomto stretnutí sa prejavil rasizmus (!) Slovákov voči Maďarom. Trochu prisilná káva...

■ JASNÝ FAVORIT

Pred stretnutím 31. kola nadstavbovej časti Banská Bystrica – Slovan niektoré denníky pri niesli takéto tituly: Slovan si ide do Bystrice po body, oslaví titul už dnes? (13. 5. 2023), Aj pred dvoma rokmi v predposlednom kole... Tieto i ďalšie tituly a aj samotné články dávali jednoznačne najavo, že mužstvo pod taktovkou V. Weissa st. urobí všetko pre to, aby sa mohlo oslavovať už v sobotu 13. mája. Podarilo sa! Po víťazstve pod Urpínom 2 : 1 si Slovan udržal päťbodový náskok – o všetkom teda bolo rozhodnuté.

■ BELASÉ ŠTIAVNIČKY

Samozrejme, v záplave úprimnej radosti, na ktorej sa podieľalo aj minimálne tisícsto fanúšikov belasých, prítomných na štadióne na Štiavničkách, sa nehovorí o nedostatkoch, ale len a len o zaslúženom úspechu. Pohár pre majstra je naozaj v pravých rukách – hráčov i celého realizačného tímu. Slovan však tento titul nestačí –, a to je správne. Potrebuje však uspieť aj v najvýznamnejšej európskej pohárovej súťaži, dostať sa do základnej skupiny Ligy majstrov, a nie skončiť v niektorom z predkôl. Podľa zainteresovaných dôjde v zostave k výraznejším zmenám s jediným cieľom – zvýšiť kvalitu mužstva. Niektorí bývalí úspešní hráči z Tehelného poľa i reprezentácie SR však poukazujú na to, že Slovanu chýba slovenské srdce! Potvrdzujú to výrazné výkyvy v kvalite podávaných výkonnov, sklamanie z hry opôr v dôležitých stretnutiach a niekedy i hlasné prejavy nesúhlasu najvernejších fanúšikov, sprevádzané pískotom... Na druhej strane treba uznať, že Slovan je stále pod obrovským tlakom, očakávajú sa od neho len a len víťazstvá, psychika hráčov nie je z nehrdzavejúcej ocele...

Z tridsiatich majstrovských titulov teraz až trinásť patrí belasým,

zároveň je to piaty za sebou, čo sa okrem Slovana nikomu nepodarilo. Len sa obzrime dozadu: Slovan sa stal trikrát víťazom ligy v jej úvodných troch ročníkoch (1993/1994, 1994/1995 a 1995/1996), potom sa niečo také podarilo iba Žiline (2001/2002, 2002/2003 a 2003/2004).

■ DOMINANTNÉ POSTAVENIE

Áno, Slovan má v slovenskom futbale dominantné postavenie, ale v šiestich ročníkoch, naposledy v ročníku 2007/2008 (a to je už skutočne dávno) sa nedostal ani na symbolický stupeň víťazov, teda sa neumiestnil do tretieho miesta. Všetky takéto nevelmi vydarené ročníky však zatieni tento jubilejný: mať šesťbodovú stratu na svojho najväčšieho súpera, dobehnúť ho a pred záverečným kolom sezóny viesť tabuľku s päťbodovým náskokom, to už niečo hovorí o prednostiach belasých. Z tohto pohľadu si zaslúžia našu poklonu...

■ EPILÓG

Čo dodať k daniu v jubilejnom ročníku Fortuna ligy? Samostatnú kapitolu by sme mohli napísať o výmenách trénerov, k tej prvej došlo už po jesennom 2. kole v Trenčíne a poslednej pred záverečným, teda posledným v Michalovciach. Ružomberok, ktorý si v minulom ročníku získal obrovské sympatie tým, že iba so skutočne symbolickým legionárskym zastúpením, teda iba so slovenskými futbalistami, získal 2. miesto, v tomto ročníku sa ocitol v skupine bojujúcej o udržanie sa. Jeho sa síce tento boj dotýkal iba okrajovo, s prevahou a výrazným bodovým náskokom skončil nakoniec na 7. priečke, ale v porovnaní s tým uplynulým ročníkom je to zostup o päť schodov.

Na druhej strane milo prekvapili obaja nováčikovia – Podbrezová i Banská Bystrica. Mužstvo z Horehronia v poslednom kole dokonca vyhralo na Tehelnom poli už nad staronovým majstrom 1 : 0! Toto prekvapujúce víťazstvo dosiahlo pred rekordnou návštevou vyše pätnásťtisíc divákov. Hráčom z Podbrezovej sa z takéhoto počtu fanúšikov kolená vôbec neroztriasli, čo potvrdzuje aj výsledok zápasu, naopak, plne si ho užili. Ktovie, či sa im ešte niekedy podarí hrať pred takouto diváckou kulisou.

■ KONEČNÁ TABUĽKA

1. Slovan – 69 b.; 2. Dunajská Streda – 67 b.; 3. Trnava – 52 4. b.; Podbrezová – 47 b.; 5. Banská Bystrica 44,6 b.; 6. Žilina 39 bodov. b.

Skupina o udržanie: 1. Ružomberok – 47 b.; 2. Skalica – 40 b.; 3. Michalovce – 36 b.; 4. Trenčín – 36 b.; 5. Zlaté Moravce – 31 b.; 6. Lip-tovský Mikuláš – 18 bodov.

Vráťme sa ešte k zaujímavým štatistickým údajom z tridsaťročných dejín elitnej slovenskej súťaže. Dostihne ešte nejaký klub bratislavský Slovan v počte získaných majstrovských titulov? Zo súčasného pohľadu asi ťažko. Ten ich má 13, Žilina 7, bratislavské mužstvá Inter a Petržalka po 2, rovnako i 1. FC Košice a Trenčín, Trnava a Ružomberok po jednom. Počas troch desaťročí sa v najvyššej slovenskej súťaži predstavilo až 28 klubov. Mnohé z nich v súčasnosti zápasia s existenčnými problémami alebo svojimi výkonmi vôbec nenaznačujú, že by sa chceli vrátiť medzi elitu. Napríklad Púchov, Bardejov, Rimavská Sobota, Skalica, Senec, Petržalka, Humenné...

Spomenúť si zaslúžia aj dvaja strelckí rekordéri: v ročníku 1995/1996 Róbert Semenik v drese 1. FC Košice vsietil 29 gólov a tento počet dosiahol o trinásť rokov neskôr Slovinec Andraž Šporar (Slovan). Kto a kedy ich dobehne či dokonca prekoná?

Jozef GRASALKOVIC si ctí slávnych predkov spojených aj s históriou Šľachtici na svoje armálesy nezabudli

Juraj HRADSKÝ – Foto: Paul WEBER

Na základe jedného z prvých a dodnes stále platných zákonov, prijatých bezprostredne po zániku Rakúsko-Uhorska v roku 1918 a vyhlásení Česko-Slovenska, boli zákonom č. 61/1918 Zb. z. a n. zrušené šľachtické tituly. Jozef GRASALKOVIC sa narodil v roku 1965 vo švajčiarskej dedinke St. Niklausen. Je potomkom slávneho šľachtického rodu Grasalkovičovcov (Grassalkovich), ktorý pochádza z Chorvátska. Turecká rozpínanosť spôsobila, že veľa chorvátskych rodov i so svojimi poddanými bolo nútených opustiť dedičné majetky a usadiť sa na území dnešného Slovenska...

V niektorých európskych štátoch sa v súčasnosti šľachtické tituly neuznávajú, to však neznamená, že pôvodné starobylé šľachtické rody, respektíve ich príslušníci, na svoje šľachtické tituly rezignovali. Jozef Grasalkovic je na svoj pôvod hrdý. Keďže členovia rodu rešpektujú platné zákony, nechcú obchádzať ani ten z roka 1918, ktorým sa zrušili šľachtické tituly. Ako vysvetľuje, príslušníci rodu, aby sa pri vystupovaní na verejnosti vyhli označeniu „šľachta“, resp. „aristokracia“, či titulovaniu barón, gróf, knieža, ktoré z právneho hľadiska podľa zákona vlastne neexistujú, používajú od roka 1918 označenie „nositelia historického mena“. Práve takáto formulácia umožňuje i v zmenených spoločenských podmienkach kontinuálne udržiavať tradície spojené s historickým menom až do súčasnosti.

■ ŠVAJČIARSKÉ RODISKO

Na Slovensku už nežijú priami príbuzní rodu, ale majú tu menší počet bratrancov a synovcov, ktorých milo po anglicky nazývajú „kids without titles“. Historicky korektné bol posledným členom rodu starý otec Jozefa Grasalkovica Stanislav Grasalkovič, ktorý sa narodil ešte v rakúsko-uhorskej monarchii. Určitý čas nosil aj titul barón. Rodné Slovensko opustil počas druhej svetovej vojny a druhý domov našiel vo Švajčiarsku. Odvtedy žijú ďalšie generácie rodu v tejto druhej vlasti...

Najznámejším predstaviteľom rodu bol knieža Anton Grasalkovič, ktorému titul udelila kráľovná Mária Terézia. Verejnosť si ho spája s niekdajším bratislavským pionierskym a dnes s prezidentským palácom

Jozef GRASALKOVIC na obede so svojimi známymi v legendárnej a historickej kaviarni Štefánka neďaleko Grasalkovičovho paláca v našom hlavnom meste

– bývalým Grasalkovičovým. Anton Grasalkovič bol pre členov rodiny akýmsi ukazovateľom správnej cesty, po ktorej musia kráčať všetci potomkovia žijúci v zahraničí i dnes.

Mottom rodiny je téza: „Dôležité je vzdelanie ako báza pre profesionálnu dráhu každého člena rodu, angažovanie sa nielen vo „vlastných kruhoch“, ale pre celú spoločnosť v krajine, kde žijú, ako aj pre tú, z ktorej rod pochádza.“ Dlhé storočia akcentujú vzťah ku krásne umenia, k hudbe a historickým pamiatkam na rodnom Slovensku.

■ UDRŽIAVANIE TRADÍCIE

Jozef Grasalkovic definuje šľachtica ako človeka, ktorý žije a

pracuje ako každý iný občan, rešpektuje spoločenské pravidlá a okolnosti, ale z jeho postavenia a spätosti k dejinám svojho rodu vyplýva zodpovednosť pomáhať priateľom a ľuďom, ktorí si cenia výkon ich predkov, ako aj dnešných príslušníkov rodu. Byť šľachticom dnes znamená tiež vystupovať na verejnosti so skromnosťou a s diskretnosťou. Ako dodáva, nejde o márnomyseľnosť, ale ticho sa poteší, keď ho oslovia jeho titulom – či už sú to predstavitelia verejného života, alebo občania Slovenska.

Slovensko navštevuje pravidelne. Dostáva pozvania na návštevu vzdialenej rodiny, priateľov, ale aj obcí, ktoré sú spojené s dejinami rodu.

Nositel' historického mena Jozef GRASALKOVIC je založením optimista.

Tento rok navštívil Slovensko cestou z talianskeho Milána, kde ho pozvali prednášať vo Vojenskej akadémii Teuillé. Na pozvanie starostu Ernesta Benka potom navštívil obec Beckov a hrad, ktorý bol v minulosti sídlom rodu. Pripravili mu slávnostné privítanie za účasti predstaviteľov cirkví, spojené s prehliadkou hradu, kde sa oboznámil s doterajším postupom rekonštrukčných prác. Pripravili pre neho bohatý kultúrny program, a ako sa i sám vyjadril, nečakal takéto príjemné a srdečné prijatie, ktorému sa veľmi tešil.

■ V PREZIDENTSKOM PALÁCI

Jeden deň si rezervoval aj pre Čestnú stráž prezidenta Slovenskej republiky. Priateľské kontakty existujú už viac rokov a aj tentoraz si veliteľ Čestnej stráže prezidenta SR plk. Andrej Tvrdoň nenechal ujsť príležitosť stretnúť sa s Jozefom Grasalkovicom. Pozval ho do útvaru, kde debatovali o zástoji rodu v slovenskej histórii, ale aj o možnostiach pomoci, ktorú už v minulosti viackrát nezištne poskytol. Ako účastník schôdzky som navrhol, aby sme slávnostné posedenie absolvovali v legendárnej kaviarni Štefánka. Miesta nám rezervovali pri stole, ktorému dominoval portrét belgickej princeznej Štefanie. Prítomný bol aj náčelník vojenskej kancelárie prezidenta Slovenskej republiky brigádny generál Ladislav Dohun. Ako predjedlo nám ponúkli Bratislavské krevety, špecialitu prevádzkovateľa kaviarne Andreja Gogola. Výborná vyprášaná dobrota s dresingom chutila všetkým. Až po jej skončení vyšlo najavo, že išlo o držky v špeciálnej úprave...

■ VIRTUÁLNE DEDIČSTVO

Vzácnosť hosťa prijal aj primátor Bratislavy Ing. arch. Matúš Vallo. Zaujímala sa i o ďalšie architektonické pamiatky, ktoré tu jeho predchodcovia nechali postaviť. Dominantou je, samozrejme, známy Grasalkovičov palác, ale sú tu aj ďalšie historické pamiatky. Kaštieľ v Ivanke pri Dunaji nechali vybudovať príslušníci rodu na reprezentáciu. Boli donormi Kostola sv. Michala v Demandiciach a Kostola sv. Ladislava v Nitre. Na rodnom dome Antona Grasalkoviča v Mojmirovciach je pamätná tabuľa. Bývalé veľkostatky rodu boli v Demandiciach, Mojmirovciach, Kmeťove, Komjaticiach a Vinodole. V rodinnom kruhu úsmevne nazývajú tieto ich bývalé majetky „naše virtuálne dedičstvo“. Jozef Grasalkovic sa zaujíma o osud týchto pamiatok, pravidelne sleduje správy na webových stránkach obcí, ktoré sú dejinami spojené s ich rodom.

■ DEJINNÁ VLAŽNOSŤ

Pokiaľ ide o vzťah Slovákov k vlastnej histórii, Jozef Grasalkovic sa vyjadril v tom zmysle, že nemá právo toto posudzovať. Naznačil, že ho znepokojuje určitá ambivalentnosť a indiferentnosť, ktorá vyplýva aj zo súčasného vyučovania dejín a histórie v školách a univerzitách. O tejto téme hovoril ako znalec, ktorý študoval stredoveké a moderné dejiny a dejiny umenia na filozofickej fakulte na univerzite v Luzerne. História v jeho druhej vlasti vo Švajčiarsku je exemplárna – tu sa neredukuje a najmä neideologizuje. Vôbec nechce upozorňovať na svojich kolegov, nositeľov historického mena, a už vôbec nie sám na seba, ale vyjadril sa, že by azda bolo vhodné, keby naše vzdelávacie inštitúcie pozývali na semináre alebo diskusie aj ich ako nositeľov historického mena. Študenti i ľudia by tak bližšie spoznali nielen ich samotných, predstaviteľov historických rodov, ale aj ich rodovú históriu, zmyslenie a názory. Iste zaujímavá inšpirácia pre predstaviteľov našich vzdelávacích inštitúcií.

Jozef Grasalkovic nerád prezrádza informácie o svojom súkromnom živote. Ocenil však úprimný záujem o jeho osobu. Stále sa venuje podpore projektov na Slovensku. Som rád, že som sa s touto výnimočnou osobnosťou mal príležitosť osobne stretnúť a dozvedieť sa veľa zaujímavého.

Aj keď bol Adam MATEJKA povolaním obuvník, objavil sa vo vyše stovke filmov Vzrastom malý, ale talentom veľký herec

Jozef SLIACKY – Foto: archív autora

Ak spomenieme meno Adam MATEJKA, filmoví a televízni pamätníci si s úsmevom vybavujú v pamäti jeho ľudové postavičky, ktoré oživil mnohé filmy a televízne seriály. Ako príklad môžeme spomenúť seriál o Svákoví Raganovi alebo Jakubiskovu klasiku Nevera po slovensky. Bol postavou malý, ale umením i popularitou veľký herec.

Narodil sa v Paludzi 21. novembra 1905. Jeho detstvo sa nevelmi odlišovalo od života rovesníkov v rovnom sociálnom postavení. Musel pomáhať na rodinnom majetku i slúžiť u bohatého gazdu. Za tri zimy sa v škole naučil čítať, písať, počítať. To v tom čase malo stačiť na život.

Chlapca lákalo divadlo, ktoré malo na Liptove aj v jeho rodnej Paludzi bohaté tradície. Na ochotníckej scéne debutoval ako šestnásťročný. To už bol učňom u šustra vo Vrbcí. Šil kapce, ale privyrábal si i na veľkostatku a dva roky spolu s rodákmi drel v uhofných baniach v belgickom Liège.

■ CESTA NA JAVISKO

Zmenu v jeho živote priniesol rok 1948. Vtedy paludzský ochotník navštívil Stodolovu hru Čaj u pána senátora. Matejka sa ujal postavy Baltazára Slivku, prostého človeka, ktorého ctižiadostivá žena prinúti, aby sa dal na politiku. Predstavenie si prišiel pozrieť

uznávaný režisér Ján Jamnický, ktorý s manželkou Vilmou často trávil voľný čas v Paludzi u strýka, tamjšieho evanjelického farára. Matejka ho zaujal do tej miery, že mu vybavil pozvánku na konkurz do vznikajúceho Dedinského divadla.

„Predsedom komisie bol Andrej Bagar,“ spomínal Adam Matejka. „V chodbe divadla bolo tak nafaj-

ČRŤA

čené, že by ste mohli aj sekeru zaťat do vzduchu. Pripravil som si úryvok z Čaju u pána senátora, ale keď som začal, uvedomil som si, že mi chýba na niektorých miestach „kontra“. Keďže sa nik neozval, splietol som sa a v tú ranu som zabudol všetko, čo som mal povedať. Ukrutánsky som sa zahanbil a poďho dolu z javiska. Nepomohli ani Bagarove výzvy, aby som sa vrátil. Nakoniec ma predsa presvedčili, aby som dačo zaspieval. Spustil som

Šuster Adam Matejka si zahral v nie menej ako stovke filmov, a nielen epizódne roly.

Ja som bača veľmi starý, ale najskôr mi Bagar nakázal, aby som znázornil baču, ako smúti za ovečkami. No zahral som, aj zaspieval. Nakoniec mi Bagar vraví: Stačí. Aké máš zamestnanie? – Prepytujem, šuster, hovorím. – Tak odteraz nebudeš obuvníkom, ale hercom.“

Dedinské divadlo, ktorého úlohou bolo šíriť kultúru po slovenskom

vidieku, a tým propagovať myšlienky kolektívizácie, bolo odrazovým mostíkom pre mnohých hercov, ktorí sa neskôr uplatnili na našich najvýznamnejších divadelných scénach vrátane Slovenského národného divadla. Keď po desiatich rokoch Dedinské divadlo zaniklo, Adam Matejka účinkoval ešte jednu sezónu v Krajskom divadle v Trnave, ale v roku 1960 sa vrátil do Liptovského Mikuláša. Dôvodom bolo, že sa ako päťdesiatročný oženil a jeho manželka Alžbeta dala prednosť životu na Liptove. Prispôbil sa a z herca sa opäť stal šuster. Na divadlo však nezanevrel. Ďalej hral na ochotníckom javisku, ako bubeník ohlasoval tradičné mikulášske jarmoky a nezabudli naňho filmoví a televízni režiséri – najmä vtedy, keď potrebovali svojrázne ľudové postavičky. Takú stvárnil už vo svojom debute vo filme Pole neorané, kde bol dedinským sluhom Vendelínom. V okrajových úlohách sa objavil vo vyše stovke filmov,

s čím sa nemôžu pochváliť ani mnohí profesionálni herci – Štyridsaťštyri, Dáždík svätého Petra, Posledná bosorka, Štátny zlodej, Štáste príde v nedeľu, Jánošík I – II, Lalie poľné, Orlie pierko, Pacho, hybský zbojník, Nevera po slovensky... To je len stručný výpočet. Z televízie najviac utkvél v pamäti v seriáloch Slovácko sa nesúdi a Sváko Ragan.

■ RYBAČKY S KRONEROM

Adama Matejku si pamätáme najmä ako komediálneho herca, ale neraz ukázal, že zvládne i vážnejšie úlohy, ako to bolo v Barabášovom filme Pieseň o sivom holubovi alebo v Ošcarovom filme Obchod na korze. Naplnil výrok ruského klasika, herca a režiséra Konštantína Sergejeviča Stanislavského: „Nie sú malí a veľkí herci, sú len malé a veľké roly.“

S hercami, najmä s liptovskými rodákmi, sa nestretal iba na „pláci“, ale i mimo neho. Zvlášť veľké priateľstvo ho spájalo s Jozefom Kronerom. Chodil spolu na ryby, teda udice nahadzoval iba Kroner a Matejka sa venoval vareniu halušiek alebo guláša a nalievaniu hriateho.

S blížiacou sa osemdesiatkou však aj jeho začali sužovať choroby. Zomrel ako 82-ročný 21. apríla 1988, teda pred tridsiatimi piatimi rokmi. Pri príležitosti stého výročia jeho narodenia Miestny odbor Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši umiestnil na dome, v ktorom žil, pamätnú tabuľu.

Festival umeleckého slova Slovesná jar 2023 – Literatúra v čase klope na dvere

Chute, vône a farby umeleckého slova

Text a foto: Igor VÁLEK

V dňoch 6. až 8. júna 2023 sa v Martine uskutoční ďalší ročník najstaršieho literárneho podujatia na Slovensku Slovesná jar, tentoraz s podtitulom Literatúra v čase.

Slovesná jar vznikla ako súčasť Martinských kultúrnych slávností, nadväzujúcich na tradíciu matičných augustových zhromaždení v 19. storočí. Čoskoro sa transformovala do samostatného podujatia, ktoré si v časoch najväčšej slávy získalo široké divácke zázemie.

■ ZAUJÍMAVÝ PROGRAM

Organizátori Slovesnej jari – najstaršieho literárneho festivalu u nás – pripravili pre priateľov dobrej umeleckej spisby a spríbužených umení zaujímavý multizánrový program. Adresovaný všetkým vekovým kategóriám. Popri klasických stretnutiach s básnikmi a prozaikmi nebudú chýbať prezentácie najnovších knižných titulov, umelecký prednes, slávnostné vyhodnotenie celoslovenských literárnych súťaží Paulinyho Turieca a Matičná esej, pripomenutie jubileí viacerých slovenských spisovateľov aj historických udalostí a či mílnikov (162. výročia Memoranda národa slovenského, 160. výročia založenia Matice slovenskej a 55. výročia okupácie vtedajšieho Československa armádami Varšavskej zmluvy). Chýbať v mozaike nebudú, pravdaže, programy pre

začínajúcich tvorcov i najmladších čitateľov, ale aj vedecký seminár, vernisáže výstav, hudobné koncerty, filmové projekcie...

■ PÄTNÁST BLOKOV

Ako organizátori informujú – a zároveň pozývajú s garanciou, že vstup je zdarma – celkovo sa na viacerých miestach Martina a neďalekých Vrútok bude konať

pätnásť samostatných programových blokov.

Podľa osvedčenej „mistry“ posledných rokov aj päťdesiaty siedmy ročník Slovesnej jari organizujú Spolok slovenských spisovateľov s Maticou slovenskou, Kultúrnou scénou, so Živenou, s Turčianskou

knihnicou, Radou národnej kultúry v Martine, Mestom Vrútky a ďalšími partnermi. Spolok slovenských spisovateľov pripravil zaujímavé besedy. Jubilujúceho básnika, aforistu a humoristu Milana Lechana (Turčianska knižnica, 7. 6. o 16. hodine) a kultúrneho publicistu a spisovateľa Dušana Mikolaja v programe Sklo a sklo na trase Austrália – Slovensko a jeho hostá, umeleckého sklára, Stanislava Meliša (Krajanské múzeum, 8. 6. o 15. hodine). Ale aj stretnutie s tvorcami pôvodnej slovenskej literatúry súčasnosti v programe Podoba slova, kde budú o zmysle a konkrétnych podobách hovoriť L.

Šingovská, D. Dragulová-Faktorová, P. Vitek, J. Tazberík i krajanovia žijúci a tvoriaci v Srbsku M. Demák a M. Prebudila, k čomu im autorské básne zaspieva a zahrá M. Nemček Turčianska knižnica, 8. 6. o 17. hodine).

■ VKLAD MATICE

Tradične pestrý je aj vklad Matice. Tentoraz v stredu 7. 6. v sídelnej budove na Mudroňovej ulici pozýva od rána na výstavu archívnych klenotov 160-ROČNÁ MATICA SLOVENSKÁ. O 10. 30 hod. na vernisáž výstavy MATICA SLOVENSKÁ – najstaršia kultúrna ustanovizeň Slovákov založená v roku 1863. Na nádvorí MS je pripravený program pre mládež ŠTÚROVCI MLADEJ GENERÁCII. O 13. hodine príde na rad vedecký seminár pri príležitosti stého výročia narodenia tretieho predsedu Zahraničnej Matice slovenskej ŽIVOT A DIELO FRANTIŠKA J. FUGU. Mesto Martin okrem iného pripravilo VÝROČNÉ ZASADNUTIE RADY NÁRODNEJ KULTÚRY pri príležitosti 162. výročia Memoranda národa slovenského, na ktoré nadviaže o 11.30 hodine polozenie vencov k Pamätníku Memoranda.

Aj dobrá kultúra potrebuje financie. Podujatie z verejných zdrojov podporili Fond na podporu umenia a Mesto Martin. Organizátori všetkých pozývajú na tradičný literárny festival plný chuti, vône, farieb a kvalitného umeleckého slova v mnohých podobách. Opätovne bude platiť, že úspešný priebeh celého podujatia je vždy spoločným dielom organizátorov, účinkujúcich, divákov a atmosféry.

Lukáš PERNÝ – Marián GEŠPER, Matica slovenská, Inštitút Analýzy – Stratégie – Alternatívy, 2023

Clementis & Mináč: vlastenci alebo „buržoázni nacionalisti“?

KNIHA TÝŽDŇA

**CLEMENTIS & MINÁČ:
VLASTENCI ALEBO
„BURŽOÁZNI NACIONALISTI“?**
LUKÁŠ PERNÝ, MARIÁN GEŠPER (eds.)

Pri spoznávaní národných a svetových dejín je pre nás samozrejmosťou, že musíme prísť do kontaktu s viac alebo menej známymi aktérmi, ktorí boli súčasťou historických udalostí, dejinných krížovatiek, spoločensko-politických procesov v danom historickom úseku. Práve spoznávanie myslenia, konania či ideového presvedčenia môže nám slúžiť ako neoceniteľná sonda do každodennosti v premenách času. Osobnosti, ich život a dielo, sú zložitými oblasťami bádania, preto si vyžadujú uplatnenie rôznych metodologických východísk biografického prístupu. Tieto, ale aj ďalšie aspekty skúmania úlohy osobnosti v dejinách odzrkadľuje zaujímavá kolektívna publikácia o živote a diele Vladimíra Clementisa a Vladimíra Mináča. Ide o vedecko-popularizačný zborník, ktorého hĺbka spracovania spočíva najmä v tom, že zostavovatelia zborníka sa rozhodli vsúladiť obrovské množstvo rozmanitého materiálu s cieľom ponúknuť svojím čitateľom možnosť nazerat' na Clementisa alebo Mináča z rôzneho uhla pohľadu. Už zo samotného obsahu zborníka vyplýva, že zostavovatelia i samotní autori vedeckých príspevkov a esejí, ktoré boli súčasťou vedeckých konferencií a odborných seminárov, a starších článkov sa nepokúšajú vnútiť čitateľom svoj „správny názor“ na danú problematiku, ale skôr ich vedú k tomu, aby sa pokúšali o problematiku hlbšie uvažovať, a tak hľadať odpovede na vynárajúce sa otázky z národných dejín. V hraniciach týchto intencií sa rozhodli zostavovatelia okrem vedeckých príspevkov a esejí zaradiť do zborníka spomienky ľudí, ktorí Vladimíra Clementisa a Vladimíra Mináča osobne poznali a môžu tak o nich podať svedectvo z prvej ruky o vlastnostiach, ktoré verejnosti neboli dosiaľ celkom známe. Popri spomienkach za dôležitý zdroj poznávania osobností bezpodmienečne považujeme ich vlastnú tvorbu, ktorá v mnohom odzrkadľuje nielen podmienky každodenného života so svojimi charakteristickými znakmi, ale zvlášť spôsob uvažovania a hodnotenia aktuálnych otázok doby. Viacozmerný text považujeme síce za kľúčový znak zborníka, ale k vyššiemu efektu rovnako napomáha kvalitné grafické spracovanie.

Jaroslav DUREC

NEKROLÓG

Bolo to symbolické. Keď elektronickou poštou prišlo smútočné parte, spustil sa dážď. Obloha zaplakala nad odchodom človeka z labyrintu pozemského sveta. Nad odchodom muža, ktorý prežil dlhý slušný život, naplnený až po okraj zmysluplnou prácou, po ktorej ostáva neprehľadnuteľný a živý odkaz.

So smútkom sme prijali správu, že 21. 5. 2023 vo veku nedožitých 93 rokov odišiel do večnosti literárny historik, folklorista, bibliograf, muzeológ, teatroológ a dramatik Michal KOVÁČ-ADAMOV. Ako sme naznačili, už len enumerácia výsledkov jeho práce by ďaleko

Za mužom pokory, dobroty a tvorivosti

presiahla tento novinový priestor (ba určite aj noviny celé!), nuž spomeňme azda to najdôležitejšie. Narodil sa 24. 5. 1930 v Opatovciach nad Žitavou. Dlhé roky pôsobil v Matici slovenskej, bol členom Spolku slovenských spisovateľov, spolupracoval s Divadelným ústavom v oblasti neprofesionálneho divadla. Patril medzi zakladateľov festivalov Scénická žatva i Gorazdov Močenok (má veľký zástož v rozvoji ochotníckeho divadla vobec) a tiež aj literárneho múzejníctva (pripomeňme aspoň Pamätník národnej literatúry – dnes Literárne múzeum SNK – a jeho expozíciu aj aktivity)... Hoci aj jeho sa dotkli roky totalitného proskribovania a ostrakizovania, stihol veľa. Je autorom kníh, literárnych scenárov, štúdií, vo vlastnej dramatickej tvorbe sa orientoval na rekonštruovanie ľudových hier (Svätourbanovská, Hra o sv. Dorote). Publikované dielo? Aspoň čosi: Matica slovenská 1863 – 1963, Historický rok, Päťdesiat rokov krásnej knihy, Úvod do literárnej muzeológie, Práca literárneho pamätníka, Jozef Ciller – scenograf, Poznávajme dejiny slovenského ochotníckeho divadla... V novembri 2022 mu Asociácia divadelných kritikov udelila Cenu za mimoriadny prínos v oblasti divadla. Časnosť človeka zrazu akoby zvíťazila nad večnosťou (!) tohto sveta. Prestalo pršať a v mlákach sa odrážajú lúče, možno príde aj dúha... Česť pamiatke muža, ktorý jej symbol udržiaval medzi ľuďmi a jeho živý odkaz tu ostáva!

Igor VÁLEK
Foto: Filip LAŠUT

HUMORESKA

Útočníci, ktorí chceli vyhubiť celé ľudstvo, podľa H. G. Wellsa prileteli odkiaľsi z Marsu. V jeho knihe to dopadlo naopak. Na Zemi vyhynuli. Zdá sa, že nie všetci. Zdá sa, že pokračujú v útokoch. Votrelí sa do parlamentov, médií, do univerzít i osobitných škôl, sú všade. Klimatická Grétk a jej horda útočili na ľudstvo cez city a reklamu. Nová klímo-extremisticko-teroristická banda Posledná generácia sa vrhla do útoku zákazmi. Veľí im nemecký generál, prepáčte, nemecký profesor a ideológ Peukert. S nemeckými generálmi si už svoje užili predchádzajúce generácie.

Priblížme si život našinca, prostého občana, keď im EÚ odklepne úžasných šesťdesiatšesť návrhov na zlepšenie klímy. Bolo že to radosti, keď si pračlovek prvý

tadlom? Chľastať sa bude doma. Pán profesor navrhuje zrušiť biznis triedy a prídela počtu letov na osobu a rok. Neskôr obmedzenie na jeden let za päť rokov. Má to

S limitom spotreby pohonných hmôt päťsto litrov na rok vaše mamičky šesťsto kilometrov denne nenabehajú. Do päť rokov limit nula litrov. Zruší sa množstvo ciest a

Doslúžila vám práčka alebo chladnička? Chcete si kúpiť novú? Nekúpte. Prídela jedna práčka na desať osôb. Hľadajte si spríatené rodiny. Alebo ako dakedy – pracovňa v pivnici pre celý barak. Banánov sa vám s príchodom kapitalizmu zachcelo? Nákladná doprava sa bude znižovať o pätinu ročne. Čo nedopestuješ doma, nemáš. Konečne. Zákaz kúrenia drevom, prídela energii na obyvateľa sa obmedzí na dosiahnutie teploty 20 stupňov na ploche 45 štvorcových metrov. Grupa Posledná generácia s nemeckým profesorom a EÚ na čele si útok na ľudstvo pekne prešpekulovala. Zbudli na jedno. Náš bard Samo Chalupka napísal aj báseň Mor ho! Milan ČASNOCHA MIKŠ

Romantika rodinných opekačiek sa zrejme onedlho skončí...

raz založil v Prepoštskej jaskyni v Bojniciach ohník a upiekol si nad ním steak z pratora. Ešte si chudák nevedomoval, že urobil prvý krok k likvidácii Zeme. Romantika opekačiek sa končí. Zakazujú sa ohniská a grily. Aj tak by ste veľmi nemali čo opekať. Mäso a údenárske výrobky – koniec. Chcete ísť chľastať do Dubaja za štátne, vypíť tam bar a vrátiť sa súkromným lie-

svoje pozitíva. Koňak v Dubaji so stupňa V.S. zatiaľ dozreje na stupni V.S.O.P. až X.O.

Páni poslanci, chceli by ste zákaz letov obísť a vydať sa do Južnej Ameriky súkromno-služobne výletnou loďou? Nepôjdete. Nemecký profák ich celkom zakazuje. Budete sedieť doma a hlasovať. Výlety luxusnými autíčkami po Slovensku bez ochranky? Nebudú.

diaľnic. Podľa stavu našich ciest už sa na tom pracuje. Až teraz sa ukazuje, aký bol exprezident Havel vizionár. Sídlikové panelové králikárne sa zlikvidujú samy. Bývate na dvanástom poschodí králikárne? Ako písal náš bard Samo Chalupka – a čo mladó zutekalo, a čo staró nevládalo hore chodiť pešo. Lebo výťahy, eskalátory, krájače chleba a iné nepotrebné stroje končia.

Na 14. ročníku súťaže Svätoplukovo kráľovstvo ocenili vyše štyri desiatky víťazov

Súťažné práce a laureáti v nitrianskej Galérii Univerzum

Paulína CIVÁŇOVÁ, Dom Matice slovenskej v Nitre

Celoslovenská súťaž žiakov a pedagógov v literatúre, vo výtvarnom umení a v elektronickej tvorbe pod názvom Svätoplukovo kráľovstvo má za sebou štrnásť ročník, v ktorom sa medzi víťazov zapísalo štyridsaťjeden laureátov. Záštitu nad podujatím prevzal predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Do súťaže sa zapojili žiaci základných škôl a osemročných gymnázií, žiaci zo špeciálnych základných škôl a špeciálnych zariadení aj pedagogickí zamestnanci. Slávnostné oceňovanie víťazov aj výstava súťažných a ocenených prác sa uskutočnili v Galérii Univerzum UKF v Nitre.

Vyhlasovateľom súťaže je už druhý rok Základná škola kráľa Svätopluka v Nitre. Jej partnermi boli Dom Matice slovenskej v Nitre a Pedagogická fakulta UKF v Nitre. Do tohtoročného celoslovenského kola súťaže sa prihlásilo dvadsaťsedem škôl s najväčším zastúpením z Košického, Nitrianskeho a zo Žilinského kraja. Odborná komisia hodnotila tristo päťdesiat prozaických diel, poetických útvarov, rôznych výtvarných techník, originálnych elektronických nápadov pretvorených v bohatej detskej tvorivosti.

Súťažiaci si vybrali z tém Počiatky prvého písma na našom

MEMORIÁL

území, Veľkomoravská tradícia prítomná v súčasnosti a Obdobie života a panovania Svätopluka (architektúra, sochárstvo, maliarstvo, úžitkové umenie), pričom najviac medzi súťažiacimi rezonovala prvá spomenutá téma. Pri tvorivom literárnom písaní zaujala aj téma Obdobie života a panovania Svätopluka (architektúra, sochárstvo, maliarstvo, úžitkové umenie).

Slávnostné vyhodnotenie úspešných prác sa uskutočnilo v priestoroch Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre v Galérii Univerzum.

Tento rok sa konal už 14. ročník matičnej súťaže Svätoplukovo kráľovstvo. Organizátor je predseda Krajskej rady MS v Trnave Martin BODIS (druhý zľava).

O hudobný program sa postarali študenti Katedry hudby PF UKF v Nitre. Ceny výhercom odovzdali zakladateľ súťaže a predseda hodnotiacej komisie Martin Bodis spolu s riaditeľkou ZŠ kráľa Svätopluka Alexandrou Ďurišovou. Na slávnostnom vyhodnotení sa zúčastnila väčšina výhercov a osobne si tak prevzali hodnotné ceny aj ocenení žiaci zo vzdialenejších regiónov Slovenska. Zvlášť si ceníme ponuku

darčkových zážitkov od partnerov Diecézne múzeum v Nitre, Vazulka – dobroty vo veži a Nové divadlo. Poďakovanie za podporu súťaže patrí mnohým ďalším partnerom.

LITERÁRNA ČASŤ

1. kategória (2., 3., 4. ročník ZŠ) – Poézia: Richard Bireš, ZŠ Pribinova, Trebišov; Košický kraj. Próza: Lívia Hanuljaková, ZŠ Martinská, Žilina; Žilinský kraj. 2. kategória (5., 6., 7.,

ročník ZŠ a prima, sekunda osemročných gymnázií) – Poézia: Tatiana Hrinková, ZŠ Michalany; Košický kraj. Próza: Martin Havrlant, ZŠ Rudina; Žilinský kraj. 3. kategória (8., 9., ročník ZŠ a tercia, kvarta osemročných gymnázií) – Poézia: Tomáš Frivaldský, ZŠ s MŠ Ondreja Cabana, Komjatice; Nitriansky kraj. Próza: Rebeka Romana Beňová, ZŠ sv. Dominika Savia, Zvolen; Banskobystrický kraj. 4. kategória (pedagogickí zamestnanci) – Poézia: Mgr. Viera Čitbajová, SZŠ Vtáčkovce; Košický kraj. Próza: Mgr. Jana Ruščáková, PhD., Ev. spojená škola internátna, Červenica; Prešovský kraj.

VÝTVARNÁ ČASŤ

1. kategória: Monika Faithová, ZŠ Martinská; Žilina, Žilinský kraj. 2. kategória: Liliana Korodiová, ZŠ Bernoláková, Košice; Košický kraj. 3. kategória: Nina Komňatanová ZŠ Svätý Jur; Bratislavský kraj. 4. kategória: Roman Kóna, SZŠ Obrancov mieru, Detva; Banskobystrický kraj.

ELEKTRONICKÁ ČASŤ

1. kategória: Sofia Plassiard, ZŠ Sídl. SNP, Galanta; Trnavský kraj. 2. kategória: Róbert Hajduk ZŠ T. J. Moussona, Michalovce; Košický kraj.

Detské rozprávkové Košice boli po šestnásty raz a s veľkým úspechom

Recitovali rozprávky, a to ešte nevedia čítať

Text a foto: Jozef MYSLAVSKÝ

Začiatkom mája sa počas Dní mesta Košice konal v reprezentačných priestoroch Slovenského technického múzea na Hlavnej ulici už šestnásty ročník krajského matičného festivalu detí v prednese slovenských rozprávok Detské rozprávkové Košice. Hlavnými organizátormi podujatia boli MO MS Košice-Myslava, mesto Košice a STM v Košiciach.

Malí recitátori, ktorí ani nevedia čítať, prednášali na vynikajúcej úrovni. Do záverečnej galaprehliadky – jedinej tohto druhu na Slovensku – postúpilo osemnásť finalistov od štyroch do šiestich rokov. Festival slávnostne otvoril predseda MO MS Košice-Myslava František Mrva, ktorý je zakladateľom tohto u nás jediného festivalu detí z materských škôl. Predškôláci vystúpili s rozprávkami od takých autorov, ako sú Elena Čepčeková, Jana Belašičová, Milan Rúfus, Jana Barillová, Zuzana Pospíšilová, Alica Náhliková, Pavol Dobšínský, ale aj slávny ruský romantický básnik Alexander Puškin.

Účastníkov súťaže Detské rozprávkové Košice najviac potešili rozprávkové knihy a balíčky čokoládových dobrot.

Nedá nám, aby sme všetkých talentovaných škôlkarov z Košíc a okolia aspoň nevymenovali: Zoja Kovaľová,

MŠ Hemerkova, Matúš Priputen, MŠ Boženy Nemcovej, Tobias Breznaj, MŠ Jasov, Kristína Dziurová, CMŠ sv. Bernadety, Lujza Palková, MŠ Nováčany, Veronika Koribská, CMŠ bl. Imeldy, Matias Krall, MŠ Ipelská, Tamara Tkáčová, MŠ Hronská, Michaela Horváthová, MŠ Medzev, Šimon Jakub Pacovský, MŠ Poľná, Daniela Bimbová, MŠ Župkova, Petra Strojná, MŠ Budapeštianska, Michal Matviňa, MŠ Azovská, Jozef Ilko, CMŠ sv. Bernadety, Nina Nagyová, CMŠ bl. Imeldy, Tamara Ivanová, MŠ Za priekopou v Myslave, Viktória Laporčáková, MŠ Ipelská, Vilma Kovaľová, MŠ Hemerkova.

Ceny účastníkom festivalu venovali primátor mesta Košice Jaroslav Polaček, firma Lynx v Košiciach, STM Košice a zakladateľ podujatia a jeho hlavný organizátor predseda MO MS v Košiciach-Myslave František Mrva. Popri diplomoch, rozprávkových knihách sa mali recitátori tešiť aj z čokoládových dobrot od obchodnej spoločnosti Metro. Poďakovanie patrí tiež spoluorganizujúcemu STM a vedeniu ZŠ Húskova v Košiciach. Na tomto matičnom festivale nechýbala STV v Košiciach, ktorá z tohto podujatia pripravila zaujímavú reportáž.

Matičná cena v strelbe

Text a foto: Ing. Jozef Piecka

Pod týmto názvom zorganizovali MO Slovenského zväzu technických športov Žarnovica a MO MS v Žarnovici súťaž v strelbe z malokalibrovej pušky na dvadsať rân. Podujatie sa uskutočnilo pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenskej republiky a 160. výročia Matice slovenskej v nedeľu 14. mája na strelnici Jamina v Rudne nad Hronom. Za nepriaznivého daždivého počasia súťažilo osemnásť strelcov zo šiestich organizácií v štyroch kategóriách, čo je na súčasnú rovnako neprajnú dobu veľmi dobrá účasť. V spoloč-

nej kategórii dorastenky, kadetky, ženy a seniorky výkonom 163 kruhov zvíťazila Sofia Žilková zo ŠSK Partizánske. V spoločnej kategórii dorastenci, kadeti, juniory a muži zvíťazil Marko Ťarcha (ŠSK Partizánske) so 168 zásahmi. V kategórii seniory A si so 186 kruhmi vystríelal prvenstvo Róbert Gális. V spoločnej kategórii seniory B a seniory C nastrielať z 200 možných 188 kruhov Ivan Bublák z Lutily (člen ŠSK Turany) a jasne najlepším výsledkom v súťaži zvíťazil. Víťaza každej kategórie ocenili

Šesť až jedenásť strelcov z dvanástich ocenených (vzadu zľava) L. Budinský, I. Bublák, J. Gocník, (uprostred zľava) P. Žarnovčan, R. Gális, M. Humená, P. Kubán, (vpredu zľava) E. Šinkovičová, M. Ťarcha, S. Žilková, J. Žilka

športovým pohárom a najlepšie trojice medailou. Ocenenia zabezpečil MO MS v Žarnovici. Účasť i dosiah-

nuté výsledky boli dôstojným pripomenutím oboch tohtoročných výročí.

MATIČNÉ DEPEŠE

NAJZNÁMEJŠÍ MARTINČAN

Takto sme aj na stránkach SNN písali nedávno o čl. legiónárovi, politikovi, diplomatovi, spisovateľovi Vladimírovi Ladislavovi Hurbanovi, o ktorom Matica slovenská, Mesto Martin a evanjelický cirkevný zbor a. v. v Martine pripravili na 31. mája o 11. hodine v kine Moskva slávnostnú premiéru dokumentárneho filmu.

POSOLSTVO PRE SLOVENSKO

Tridsiate výročie samostatnosti a nezávislosti a vlastného štátu v nedávnych májových dňoch oslávili aj obyvatelia obcí Kráľ a Abovce, kde sa rozhodli pri tejto príležitosti zorganizovať podujatie Posolstvo pre Slovensko, ktorý finančne podporila Matica slovenská. V kultúrnom programe vystúpili spevokol dcérocirkvi ECAV Kráľ-Abovce a členovia folklórnej skupiny Šajava. Program, ktorý pripravili MO MS v Králi a spomínaný cirkevný zbor, obohatilo aj predstavenie detí z tamojšej detskej besiedky.

VARÍNSKY PRÍKLAD

Od roka 2010 sa v DMS vo Varíne uskutočňujú pravidelné exkurzie a prednášky pre deti základných a materských škôl z Varína a zo širokého okolia, počas ktorých hrovou formou približujú osobnosti a udalosti, ktoré zmenili slovenské dejiny. Dôkazom úspechu a záujmu o prednášky je množstvo ďakovných listov od pedagógov a riaditeľov škôl za túto zmysluplnú, dobrovoľne organizovanú aktivitu, ktorá je spojená najmä s menom podpredsedu MO MS L. Sečkára.

ZLÁSKAVENIE V PRAHE

V Slovenskom dome v Prahe 30. mája uviedli novú básnickú zbierku Zláskavení slovenského básnika a autora literatúry faktu Jozefa Leikerta v českom preklade Vladimíra Křivánka a Stanislava Minaříka s ilustráciami poprednej slovenskej akademickej sochárky Ludmily Cvengrošovej. Univerzitný profesor Jozef Leikert je známy aj z mnohých kultúrnych aktivít a vystúpení v Matici slovenskej.

KASIGARDA V ŤAHYNI

V obci Pavlovce nad Uhom v okrese Michalovce začiatkom mája slávnostne otvorili Múzeum vysťahovalectva z územia Slovenska do Severnej Ameriky. Expozícia sa nachádza v zrekonštruovanom tzv. americkom dome v miestnej časti Ťahyňa, odkiaľ sa v minulosti tiež vysťahovali za oceán mnohí obyvatelia. Objekt sa podarilo zrekonštruovať presne tak, ako bol v roku 1892, a už je v zozname národných kultúrnych pamiatok. Zakladateľom múzea Kasigarda (skomolenina angl. Castle Garden, čo bolo sídlo imigračného úradu v USA) je prešovský historik doc. PhDr. Martin Javor, PhD. Medzi štyritisíc exponátmi sú aj tie, ktoré múzeum venoval matičiar Andrej Andrejčák, ako je v minulosti veľmi cenený ručný strojček na strihanie vlasov a dobové výtlačky novin Floridský Slovák, Kanadský Slovák, Jednota či Slovák v Amerike.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

V činnosti Miestneho odboru Matice slovenskej v Trenčíne medzi každoročne opakujúce sa aktivity patrí spomienka na veľkú osobnosť slovenského národa generála Milana Rastislava Štefánika. Pri pamätníku v parku, ktorý je pomenovaný po ňom, sa pri pietnej spomienke 4. mája stretli členovia MO MS v Trenčíne a jeho predseda PhDr. Matej Mindár, Ph.D., členovia Spoločnosti M. R. Štefánika z trenčianskej pobočky a jej podpredsedníčka Mária Malániková. Nechýbali ani členovia trenčianskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov so svojou predsedníčkou Ing. Margitou Ivaničkovou.

Uctili si Štefánika

Na úvod zarecitovala členka výboru MO MS Jana Poláková báseň venovanú tragickému skonu M. R. Štefánika od autorky Emílie Bátovskej. Nasledoval príhovor predsedu MO MS v Trenčíne Mateja Mindára. Spomenul dokázateľný a nesporný Štefánikov vplyv na spád udalostí v rokoch po skončení prvej svetovej vojny a jeho úsilie za práva slovenského národa. Pripomenul, že je dôležité sprostredkovať nové informácie a vedomosti o živote a diele Milana Rastislava Štefánika a aktualizovať jeho odkaz ďalším generáciám.

Význam spomienkových slávností a pripomenutí na výročie jeho smrti má stále svoje opodstatnenie. Veriť – milovať – pracovať. Jednoduché životné krédo M. R. Štefánika. Veril v slobodnú vôľu človeka, ktorá by sa mala riadiť pravdou a láskou. Jeho život si treba pripomínať, pretože ostáva v každom smere inšpiráciou dnes.

Podpredsedníčka Spoločnosti M. R. Štefánika M. Malániková pozdravila členov spoločnosti, ale aj ostatných prítomných. Zdôraznila podstatu nezabúdania na významné slovenské osobnosti a potrebu neustále si pripomínať „najväčšieho Slováka“. Uchovať na neho a jeho rodny kraj pamiatku, vyhnúť sa nevdaku a straty historickej pamäti.

Nech Milan Rastislav Štefánik ostane navždy uchovaný v našich srdciach!

Jana POLÁKOVÁ,
MO MS v Trenčíne

Národný matičný sprievod v Košiciach vzdal hold štúrovcom

Početná účasť na novom vlasteneckom podujatí

Text a foto: Martina MATEČKOVÁ

V Košiciach sa v nedeľu 21. mája 2023 uskutočnil národný matičný sprievod venovaný dvojstoročniciam významných predstaviteľov štúrovskej generácie, ktoré si Matica slovenská pripomenula už v minulom roku úspešnou sériou veľkolepých podujatí, konferencií a prednášok. Aj v tomto roku nezabúdame na dvojsté výročie mnohých mladších predstaviteľov štúrovskej generácie, medzi ktorých patrí Peter Kellner-Hostinský, Samo Vozár, Jozef Podhradský, Ján Čipka, Martin Čulen a iní.

Vyzdvihnúť treba početnú účasť takmer tristo matičiárov a sympatizantov, ktorí sa napriek mnohým, v týchto časoch neprajným útokom na slovenské štátne symboly rozhodli zúčastniť na tomto národnom sprievode.

Košice sú dejinne úzko späté so štúrovcami a s revolučnými udalosťami meruósmych rokov. V rokoch 1843 – 1848 tu pôsobil ako kaplán Jonáš Záborský až do legendárneho hurbanovského Slovenského povstania. Práve v Košiciach ho uhorská brachiálna moc za prechovávanie Žiadosti slovenského národa obvinila aj uväznila pre tzv. panslavizmus. Ľudovít Štúr prišiel do Košíc 24. februára 1849 a stretol sa s Jonášom Záborským. Zároveň sa L. Štúr, J. M. Hurban a M. M. Hodža v okolí Košíc usilovali naverbovať nových dobrovoľníkov. V Košiciach sa definitívne rozhodlo aj o myšlienke vytvorenia deputácie, ktorá pôjde do Olomouca a predloží slovenské požiadavky panovníkovi, čo sa stalo 20. marca 1849.

Početný sprievod účastníkov v dobových kostýmoch, predstavujúcich hurbanovských dobrovoľníkov so slovenskými, s matičnými vlajkami a so zástavami prvej Slovenskej národnej rady, začal svoju púť pred Immaculatou na Hlavnej ulici v Košiciach. Súčasťou sprievodu boli aj delegácie matičiárov zo všetkých kútov Slovenska. Účastníci sprievodu sa postupne zastavili pri bustách slovenských osobností a pamätných tabuliach nachádzajúcich sa na Hlav-

nej ulici – kde si pripomenuli a uctili Jonáša Záborského, Jozefa Miloslava Hurbana, pri dvojvuste Ľudovíta Štúra a Jonáša Záborského a pri pamätníku Štefana Moysesu.

Štúrovská generácia je podľa predsedu MS Mariána Gešpera

FOTORIPOST

nej ulici – kde si pripomenuli a uctili Jonáša Záborského, Jozefa Miloslava Hurbana, pri dvojvuste Ľudovíta Štúra a Jonáša Záborského a pri pamätníku Štefana Moysesu. Štúrovská generácia je podľa predsedu MS Mariána Gešpera dodnes najvyššou a najintelektuálnejšou generáciou v našich dejinách. „Štúrovci položili základy slovenskej kultúry, keď založili Maticu slovenskú, ale i modernej slovenskej politiky, keď stáli pri vzniku SNR a boli tvorcami budúcich slovenských štátnych symbolov. Je preto do očí bijúce, ak pri tridsiatom výročí vzniku SR a dvojstoročnici štúrovcov došlo k škandalóznemu odstráneniu farebného vyobrazenia štátneho znaku SR z nových občianskych preukazov. Varovaním je aj nedávny incident na Devíne, kde si študenti i matičiari nemohli dôstojne uctiť legendárny výstup štúrovcov – so slovenskými štátnymi vlajkami na žrdi! Nemožno mlčať ani pri účelovom útoky administrátora facebookovej stránky HOAXY – PODVODY – Policia SR, ktorý v tejto súvislosti nepravdivo obvinil MS z hoaxu, čím sám spochybnil nestrannosť tohto dôležitého orgánu

štátnej moci! Matica nedopustí, aby sa Slováci – paradoxne v dobe existencie vlastného štátu – pomyselne vrátili do čias Uhorska, kde sme boli perzekvovaní pri prejavoch národného presvedčenia,“ podotkol predseda MS. Sprievod sa zastavil aj pri pamätníku rímskokatolíckeho biskupa a prvého predsedu MS Štefana Moysesu. Na tomto mieste riaditeľka D MS Martina Matečková zdôraznila, že „Štefan Moyses bol najvýraznejšou a najobľúbenejšou postavou predmatičného a matičného obdobia. Môžeme smelo povedať, že bez Moysesu by nevznikla ani Matica slovenská, ktorá stojí na pevných pilieroch cyrilo-metodskej tradície, ktorú dávali do povedomia Ľudu bernolákovci a pokračovali v tom štúrovci“.

Potom sa zhromaždenie presunulo do DKC Veritas na Dominikánskom námestí, kde sa odohrával hlavný kultúrny program. V ňom vystúpila s recitáciou básne Uvítanie od Ľudovíta Štúra Otilia Radványová. Divadelnej dramaturgie pod názvom Čriepky zo života štúrovcov sa zhostil tajomník MS Peter Schvantner v postave J. M. Hurbana. V závere programu vystúpili ženské spevácke skupiny Živena z Moldavy nad Bodvou, Severanky z Košíc a Studnička z Čakanoviec.

Výročie oslobodenia od nemeckých okupantov si pripomenuli aj v Lehote

Uctili si tých, čo im priniesli slobodu

Daniel PAVEL – Foto: Slávka ZAUJECOVÁ

Štátnym sviatkom sme si 8. mája pripomenuli Deň víťazstva nad fašizmom. Tento sviatok tradične každý rok oslavujú aj občania Lehoty pri Nitre, ktorú od okupačných nemeckých vojsk oslobodili vojaci 2. ukrajinského frontu Červenej armády 31. marca 1945 počas bratislavsko-brnianskej operácie.

Spomienkové stretnutie pri príležitosti ukončenia druhej svetovej vojny zorganizovali v Lehote obecna samospráva v spolupráci s Miestnym odborom Matice slovenskej a so základnou školou. Po hymne SR, ktorú zaspieval spevácky súbor MO MS, vystúpili s básňou a recitáciou žiaci základnej školy. Udalosti spojené s oslobodzovaním obce, ako aj tragické následky celosvetového konfliktu pripomenul v príhovore starosta obce Radoslav Kriváček. Zároveň zdôraznil potrebu

pripomínať neustále tieto udalosti tak pre staršie, ale najmä pre mladú generáciu, aby s odstupom rokov neboli tieto skutočnosti falšované a prekrucované. Po príhovore starosta obce, predsedu MO MS a riaditeľ základnej školy položili veniec vďaka k pomníku padlých a všetci prítomní si uctili pamiatku občanov obce a červenoarmejcov padlých pri oslobodzovaní obce. Spomienkové stretnutie ukončila vlastenecká pieseň Slovensko moje.

V Lehote si výročie oslobodenia obce pripomínajú každý rok pri pamätníku osloboditeľov pietnym aktom kladenia vencov.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V deviatom tohtoročnom čísle Slovenských národných novín sme sa v súvislosti s inžinierom Jánom Bottom, ktorého verejnou pozná pod jeho básnickým pseudonymom Ivan Krasko, pýtali na miesto jeho posledného odpočinku. Správne odpovedali tí naši čitatelia, ktorí uviedli, že tento predstaviteľ slovenskej literárnej moderny je pochovaný v Lukovištiach. Spomedzi správnych riešiteľov kvízu sme vyzrebovali týchto výhercov: Iveta Bačíková, Poprad; Jozef Behul, Banská Bystrica; Rastislav Ličko, Bratislava.

• **Kofký titul majstra republiky získal v jubilejnej 30. sezóne našej najvyššej súťaže futbalový Slovan Bratislava?**

Svoje odpovede posielajte na známe redakčné kontakty, ktoré sú uvedené aj v tiráži týchto novín, aj elektronicky našej administrátorky Ľubici Rišianovej do vydania č. 12 SNN, teda počas najbližších dvoch týždňov.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

5. júna

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi zomrel maliar, grafik a ilustrátor Mikuláš Galanda (1895 – 1938); je považovaný za excelentného kresliara, grafika a maliara, ktorý najmä svojou tvorbou v tridsiatych rokoch 20. storočia formuloval budúci vývoj moderného slovenského výtvarného umenia

– pred pätnástimi rokmi zomrel spisovateľ Ján Johanides (1934 – 2008); patril do okruhu prozaikov sústredených po roku 1956 okolo časopisu „Mladá tvorba“, knižne debutoval zbierkou noviel „Súkromie“, na rozdiel od jeho literárnych vrstovníkov nevychádzal zo subjektívneho zážitku, ale z ucelenej koncepcie človeka, blízkej existencializmu

7. júna

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi sa narodila politička Anna Záborská (1948), poslankyňa národného parlamentu a bývalá poslankyňa EP; presadzuje ochranu života, rodiny a práv rodičov vychovávať svoje deti podľa svojho svedomia, obhajuje záujmy prenasledovaných kresťanov, nenarodených detí a sociálne znevýhodnených

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil archivár a historik Ján Milan Dubovský (1933 - 2005), patrí medzi zakladateľov moderného slovenského archívnictva a pomocných vied historických; venoval sa najmä metodickým otázkam slovenského archívnictva.

8. júna

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi spustili do skúšobnej prevádzky atómovú elektrárňu Mochovce (1998)

12. júna

– pred pätnástimi rokmi zomrel herec a režisér Peter Rašev (1952 – 2008); počas svojej tridsaťročnej kariéry stvárnil na doskách košického Štátneho divadla množstvo titulných postáv a divákov priťahoval okrem charizmy aj jeho zamatový hlas, obsadzovaný bol preto aj ako dabingový herec

– pred šesťdesiatimi rokmi sa narodil herec Matej Landl (1963); má za sebou neuveriteľných päťdesiat rokov profesionálnej kariéry, odštartoval ju ako desaťročný v seriáli Spadla z oblakov v roku 1981

13. júna

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi bola opätovne legalizovaná činnosť Gréckokatolíckej cirkvi v Česko-Slovensku (1968)

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil režisér Elo Havetta (1938 – 1975), všestranný umelec s originálnou poetikou; pred svojou predčasnou smrťou stihol nakrútiť dva celovečerné filmy Slávnosť v botanickej záhrade (1969) a Lalie poľné (1972), ktorý patrí k najpozoruhodnejším dielam slovenskej kinematografie

15. júna

– pred sto rokmi zomrel botanik, etnograf a polyhistor Jozef Ľudovít Holuby (1836 – 1923); bol nielen národnou uvedomelým človekom a kňazom, ale aj prírodovedcom, historikom, archeológom, spisovateľom a národopiscom, predovšetkým však bol botanikom svetového mena a jedným z najlepších znalcov slovenskej flóry

16. júna

– pred tridsiatimi piatimi rokmi zomrel fotograf a pedagóg Ľudovít Absolon (1909 – 1988); spočiatku sa venoval dokumentárnej fotografii a sústredil sa na židovskú komunitu, neskôr zamerl svoju pozornosť na národopisné motívy

Ľudovít KUSAL

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.